

הגדה של פסח

פסח הוא לה'

ע"פ

האר"י ז"ל

עם גורי האר"י ושאר צדיקים אמיתיים זצ"ל.

אדר א' תשע"א

© כל הזכויות שמורות למחבר
אב'רהם ז'יתון
0549961161
תזכרך מנשים יעל

הגדה של פסח

פסח הוא לה'

ע"פ

האר"י ז"ל

עם פסקי השו"ע
וגורי האר"י ושאר צדיקים אמיתיים זצ"ל.

בהוספת דיני ומנהגי האר"י ז"ל האמיתיים
נקיים מכל פגע ומוגע רע.

ופירוש קצר ע"פ הפרד"ם
וקראתי שמו
ואברהם זקן

אני הצעיר הקטן אברהם ב"ר מכלוף זיתון

לעילוי נשמת

ליז כהן

בת מרים ז"ל

שנפטרה בדמי חייה

ביום המר י' בטבת תשע"א

תהי מנוחתה בגן עדן עם גורל הצדיקים.

לעילוי נשמות כל הנהרגים על

קידוש ה' ועל קדושת התורה

והארץ.

ה' ינקום באויבינו

ויכלה את צורירנו.

אמן.

הקדמת המחבר

ברוך אשר בחר בנו וזיכנו לעשות לו נחת רוח אבן יסוד הבריאה. ההגדה הזאת כוללת מנהגי האר"י ז"ל וגוריו האמיתיים. הפירוש הוא ליקוט מתוך כתבי האר"י ז"ל, והכנסנו עוד פירוש קצר בדרך הפרד"ס בשם "ואברהם זקן". גם לא הוספנו הרבה הלכות, אלא הצריכים בשעת ליל הסדר הקדוש. לכן, רק לתזכורת הבאנו. מטרת החיבור הזה, דהיינו להציג לציבור הרחב ואף לת"ח, דברי האר"י הקדוש שאין בהם כ"כ כוונות כדי לאפשר קריאה והבנה קלה. אסיים במנהגים הכתובים בכתב רש"י השייכים לכמה קהילות אלגוריה, ולכן לא קשורים לכל ספרדים בכלל ולבני עדות המזרח בפרט. וכבר ידוע שאין לבטל שום מנהג שנהגו אבותינו, עד שנברר אם המקור, טוב ורע.

אנני שוכח את תמיכת הצדיק האדמו"ר רבי אברהם ירחמיאל שליט"א מבית ביאלא אוסטרובה, תמיד קיבל אותי בסבר פנים יפות באהבה ואחווה אמיתית. ה' יצליחהו בכל דרכיו ומעשי ידיו.

גם כבוד ואחווה גילה אלי הר"הג החסיד הרב דניאל דוב הכהן סטבסקי שליט"א בעל בית הבעש"ט בירושלים תובב"א, מיוחד בדור של בבלולים רבים שידוע את האמת ומכוון אליה בכל מעשיו. ה' ישמרהו מכל צרה וצוקה, הוא שליט"א ובני משפחתו.

עת להודות לראש כולל הר"החב יוסף אפרגן שליט"א, לא יכלו שבחים על הרב שליט"א ודרכו הולכת אחרי נביא הנביאים משה רבינו ע"ה, עניו מכל אדם, ולכן דווקא משה רבינו ולא רבינו משה, שענוונותו נהפכה ליחודיותו, שזכה פנים אל פנים, דווקא מלפנים ולא חיצונית, והמבין יבין. ואישר לי לעסוק זמני בכלל, לכתוב לחבר ולהגות בחיבורי. גם לחברי הכולל היקרים שהשיאו את עבודתי בקודש בכבוד ובחשק רב, שה' ישלם כל משאלות לבם לטוב ולנעימים. ה' ישמרם ויצילם מכל מרעין בישין. אמן.

מלותיי יכלו ותודתי לקודשא בריך הוא לא תכלה, אף שנתון הייתי בידי מקטרגים וניסיונות לאין מספר, מ"מ ה' האיר את נפשי, נשא רוחי, והטיב את נשמתו עב"ד וחיוקני להמשיך בדרכי, אף שתקופה הזאת אינה עוד עיקבתייה דמשיחה אלא ממש סוף השני אלפים שנות דימות המשיח, כדברי מו"ר האר"י הקדוש זללה"ה.

ברכת אב לילדי שיח: שילכו תמיד בדרך האמת בתום לב ובאמונה לאין חקר. כי זו אורך ימינו ויושר דרכנו.
אברהם בן מכלוף זיתון

ברכות והסכמות כפי סדר קבלתם.

ואני תפילה לאל עליון שכיוון את צעדי בדרך הזאת
ומשגיח עלי ואלמלא היה מסירה ח"ו,
לא הייתי זוכה לכתוב אפילו אות אחת.

אשמח לקבל הערות על טעויות וה' יצילני משגיאות.

המחבר.

ברכת רפואה שלימה לכל
חולי עמו ישראל

ובפרט להוריי היקרים
או"א מכלוף ומליחא
זיתון
שיח'

שירבו ימיהם בטוב ובנעימים
ויזכו לעלות ארצה בב"א.

ברכת הרב ראש כולל
הרב"ה הג' יוסף אפרגן ס"ט

מוסדות

"מעלינות זילים יוסף"
ע"ש רבינו החיד"א זיע"א

חזיתי איש מהיר במלאכתו. עץ פרי עושה פרי הילולים הלו הוא הרב רבי אברהם זיתון שליט"א מבחירי התלמידים בבית מדרשנו, אשר יגע וטרח להוציא לאור הגדה של פסח עם ליקוט ומנהגי האר"י ז"ל, עם פירוש 'ואברהם זקן'. ומן המעט שראיתי נוכחתי לראות השקעתו הנפלאה.

והנני להוסיף לברכו שיזכה להפיץ מעיינותיו חוצה וששם שמים יתקדש על ידו, מתוך בריאות אושר ועושר בני חיי ומזוני.

המברכו מכל הלב
אפרגן יוסף

אברהם ירחמיאל רבינוביץ

• אוסטרובה ביאלא •

בן כ"ק אמו"ד מביאלא וצללהז

ה'ת"ש

פליחה דזשוליס חב"א

הסכמה

בית יום די לסדר ויקרא אל משה וגו', כי באדר ב' תשי"א לסיק.

דראה לפני האב"ק דייק ודנכ"ד, שיק באור"תא תירא ומזה את דרביס בחיבורי הנפלאים, ה"ה דרה"ג ר' אברהם זיתון שליט"א, אב"י בע"ד בית שמש י"ב, אשר מתוך עמל וגישה דסיף בזאת ברכה מוכפלת, בודציאו לאור עולם פרי מלאסת מחשבתו חיבור דנכ"ד הגדה של פסח ע"פ "פסח היא לה", וכו' ליקוט נכ"ד מהליכות ומנהגי קדוש דרבי אמת מרבינו האר"י הקדוש ותלמידו ז"ע ונכ"א, דסיף עליהם ח"ל ונפת צופים בדברי רמז מתקבלים על הלב מחסרים על אדני קודש.

ח"ל על סיעתא דשמיא שמצלחת ביה, כפי שראינו שנתקבלו חיבורי הקדומים בקרב אחינו בית ישראל ודבריו עשים פרי למעלה וחדש למטה, וע"כ בודאי גדלה זכותו מדפצתו דברי חכמת האמת מרבותיו מארי קבלה בכלי נאה ומוקק מכל טעות ח"ו ורב כחו לדמשך ולזדירות מפעלים לתורה וליראה לחפאת בית ישראל.

ויה"ר שזכותם וזכות תורה דרביס תעמוד למגן בעוד, וזכה לדפיץ תורת אמת מתוך שפע ודרכה גדולה בני חיי ומזוני עד בלי די, ובזכות הפעת תורת הח"ץ מזה לאבול מן הפסחים ומן הכחים עד השנה בביתא גואל צדק במהרה בימנו, אכ"ר.

אברהם ירחמיאל
בה"ק מביאלא וצללהז

הסכמת הר"הג דניא"ל דוב הכהן סטבסקי שליט"א

בעזרת מלך יחיד א"ל חי העולמים

יום השישי ו' אדר השני ויבוא עמלק ימ"ש ונהפוך הוא התשע"א רמת בית שמש יע"ר

לכבוד ידידי חביבי אהובי איש אמת ואמונה

אמת ויציב

הרה"ח מו"ר אברהם זיתון שליט"א

ראה ראיתי ההגדה של פסח אשר עשתה ידך הטובה עם ביאור אריז"ל המקורי – ואורו עיני גם שמח לבי :

ובמיוחד כי השכיל ה' אלהי"ך על דבר כבוד שמו לערוך מלאכת הסידור נאמנה, להוציא אוכל מפסולת לאלתר ולתקן דבר נכון וממותק היטב :

והוא, כי במשך הדורות ניתוספו למגינת לבנו תוספות אשר לא מן המניין לכתבי האריז"ל ובמיוחד למהדורא בתרא רח"ל. ע"כ חשפת ידך הטובה

מאת ה' לברר הדבר ולהוציא החוצה מן הקודש כל מה שלא אמר אריז"ל הקדוש זיע"א למהרח"ו זיע"א, וביאור דברי הח"י אשר לא

שיערום אבותינו וה' הטוב יכפר :

והנה, התוצאה ברוך לא"ל עליון היא הגדה של פסח נקייה וטהורה מהשפעות הזרות, וראוייה לעלות על שולחן מלכים, וכל בני ישראל

מלכים ובני מלכים, מאן מלכים רבנן, מאן מלכי-קודשא בריך הוא :

ודבר נאה ומתקבל וטהור לישראל הגדה של פסח עם ביאור האריז"ל הקדוש שעשית. ומברך אותך להבא מאת ה' להמשיך מלאכת הבירור

ולהשלימה בשובה ונחת עם כל בני משפחתך ובני חיי ומזוני רוויחי מעליא שפירתא עילאה אכ"ר.

וי"ר שנזכה להקריב קרבן פסח בבית הבנוי לתלפיות עוד השנה בטהרה ובשמחה א"ס.

המצפה למלכות ה' אלו-ה

על הכל מארץ הקודש

ידיך

דניא"ל דוב הכהן סטבסקי

הצלחה וברכה

לתומכים ונדיבים היקרים

שמעון מאיר כהן ב"ר שמואל כהן יצ"ו
משפחת פרנק שתח'
ישראל, נסים, יעקב משה ומשפחתם.

לחכמי ורבני הכולל ס.ט. (סדרא דצפרא)

הר"ג הראש כולל רבי יוסף ב"ר חיים אפרגן נר"ו

הח"ה כה"ר דוד ב"ר תמו מלכה נר"ו

הח"ה אליהו ב"ר שבתאי איון נר"ו

הח"ה עזרא משה ב"ר מרדכי אלטלף נר"ו

הח"ה אילן ב"ר מרדכי אליהו נר"ו

הח"ה מיכאל ישראל ב"ר ר"ג יוסף אפרגן נר"ו

הח"ה דוד ב"ר אליהו בן שטרית נר"ו

הח"ה גרשם ב"ר צבי הרשל נטע אלטר גולדצוויג נר"ו

הח"ה יניב צבי ב"ר משה גורן נר"ו

הח"ה אילן ב"ר אליהו גורנו נר"ו

הח"ה יוסף ב"ר דוד דהאן נר"ו

הח"ה שחר ב"ר מאיר דהן נר"ו

הח"ה נתנאל ב"ר אליהו דהן נר"ו

הח"ה שמואל ב"ר נחום הייליג נר"ו

הח"ה אריה יהודה ב"ר יצחק אליעזר כהן נר"ו

הח"ה שמואל ב"ר משה כהן נר"ו

הח"ה יעקב ב"ר סעדיה לוי נר"ו

הח"ה אליהו ב"ר רחמן נסמיני נר"ו

הח"ה חיים ב"ר דניאל עוקשי נר"ו

הח"ה נתנאל ב"ר אבנר עוקשי נר"ו

הח"ה שלמה ב"ר דוד עמוס נר"ו

הח"ה משה ב"ר מרדכי פארהאאנד נר"ו

הח"ה דניאל ב"ר יצחק צעירי נר"ו

הח"ה יצחק ב"ר דב רוזנטל נר"ו

כוונת ופירוש הברכה :

- לשון השו"ע: יכוין בברכות פירוש המלות. כשיזכיר 'השם' יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל. ויכוין בכתיבתו - ביו"ד ה"א - שהיה הווה ויהיה.
- ובהזכירו 'אלהים' יכוין שהוא תקיף בעל היכולות, בעל הכוחות כולם.
- לשון האר"י: הקדמה א' קטנה הנה בכל פעם שאתה מזכיר ומברך ומוציא מפיך שם ההויה בכל מקום תכוין לכלול ביחד הויה אדני לפי כי בכתיבתו הוא הויה ובקריאתו הוא אדני כנודע.

ז"א - מלכות (הנוקבא)
יהו-ה

- גם צריך לכוין בכל פעם שתוציא מפיך שם הויה בכל מקום שיהיה, הזהר לכוין בזה כי הוא סוד קשר המלכות עם ז"א באופן זה כי הנה כתוב בשם הויה ותכוין כי ג' אותיות יה"ו הוא ז"א וה"א אחרונה שבשם שהיא מלכות תכוין שנעשה שם שלם שהיא שם אדני באופן שתצייר"שם הויה בלבך ותכוין בה' אחרונה לשם אדני שהיא הנק' והיא ה"א אחרונה של ההויה:
- עוד ירצה יותר באורך כי כונ' ברכת הנהנין וברכת המצות כולם הם מלמעלה למטה כדי להמשיך השפע חוץ מן י"ח ברכות אלו דעמידה שהם כדי להעלות ממטה למעלה כנו' זה באר היטב בפ' עקב בר"מ וע"ש:

א ויש לשים לב לשון הזה, שצויר בלב הוא עמוק ואינו דומה לקריאת השם המודפס בסידורים. לכן, החרד לה, יעזום עיניו ויכוון בשם במקום לראותו בסידור, והיא מעלה שאין כדוגמתה. ז"א"ב.

כוונת ברכת המצוות והברכות
מרן השו"ע והאר"י הקדוש:
(לא של תפילת י"ח)

ונחזור לבאר מלת אתה כי מלת אתה הוא ר"ת של פסוק אישר תינה הודך על השמים.

להוריד שפע עליון ע"י בְּרוּךְ אַתָּה שְׁהוּא חֶסֶד וְאֶחָד כֹּחַ אֱלֹהִים אֲדוֹן הַכֹּל שְׁהוּא הַתְּפֹאֶרֶת אֱלֹהֵינוּ בְּעַל הַכּוֹחֹת כּוֹלֵם שְׁהוּא הַגְּבוּרָה – וְעַיִן זֶה הַשֶּׁפַע, יְכוּלִים לַעֲלוֹת אֶל הַבֵּינָה הַנִּקְרָא מֶלֶךְ אֲשֶׁר הוּא מוֹלֵךְ עֲלֵיהֶם (עַל כָּל חִלּוּתֵי) שְׁהוּא הָעוֹלָם וְאֵין לּוֹקָחִים הַשֶּׁפַע הָאֱמִיתִי הָרְאוּי לָהֶם וְזֶה אֲשֶׁר הוּא בְּבִינָה קְדֻשָׁנוּ בַּתְּפֹאֶרֶת בְּמִצְוֹתָיו נֵצַח וְהוּד וְצִוְנוּ יְסוּד ... וְאֶחָד כֹּחַ תְּשׁוּבָה הַבְּרָכָה, הַכֹּל בְּמַלְכוּת.

בדיקת חמץ

שו"ע סימן תלא

(א) בתחלת ליל י"ד בניסן בודקים את החמץ לאור הנר, בחורין ובסדקין, וזהו הבדיקת חמץ. אנחנו סומכים על הניקיון והסדר שנעשה בימים הקודמים.¹

בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ. צריך² לכבד את הבית לפני הבדיקה. (ב) יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל, עד שיבדוק. ואפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד, לא ילמוד עד שיבדוק; ואם התחיל ללמוד מבעוד יום, אין צריך לחפסיק.

שו"ע סימן תלכ

(א) קודם שיתחיל לבדוק יברך: אשר קדשנו כמצותיו וצונו על ביעור חמץ. ויזהר שלא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה. וטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה, כדי שישים אל לבו לבדוק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ. אם דיבר³ בשעת הבדיקה, לא צריך לחזור ולברך.

הגה: ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה, (מהר"י ברי"ן). ומיהו אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבער אם נמצא. מורי ז"ל⁴ (רבי חיים ויטאל) היה מצוה שיניחו לו לכתחילה עשרה פתיחים לחם בעשרה מקומות מצוינים, והיתה אמי הרבנית משגחת עליהם, שלא יסחבום עכברים, ויצטרכו לבדוק הבית פעם אחרת. ויש בזה סוד ליודעים, לרמוז ללקט את עשר כתרין הטומאה והקליפה מליל י"ד. והיה מצניעין עד יום י"ד בשעה רביעית, והיה שורפן עם שאר החמץ הנשאר בבית. ועם כל זה אנו חוששים אף שהטור (ס' תל"ב) כתב שלא חוששין. מהרב⁵ (האר"י) ז"ל, דע, בענין הביעור צריך להניח קודם הביעור עשרה פתיתי חמץ לבערם, ולכן שורפין ומבטלין מן העולם נגד י' כתרין דמסאבותא.

שו"ע סימן תלד

אחר הבדיקה יהא נזהר בחמץ שמשויר להצניע כדי שלא יצטרך בדיקה אחרת, כגון אם ימלנו עכבר בפניו או אם יחסר לחמו כגון שיניח עשר⁶ ככרות וימצא תשע וכו'.

א ברכ"י ס' תל"ג ו' גסס חידושי פסחים להרצ שפירא, עיין פ"ח (תל"ג א') גסס היורשלוני.

ב מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תל"ד.

ג מהר"א אזולאי על הלבוש ע"פ הראב"ד, הרמב"ם מספר בית מועד.

ד הגהת רבי שמואל וויטאל ז"ל על הלבוש – מהרש"ו

ה פ"ע עה עבר חג המנוח פרק ד' (ש"ה ד"קמט)

¹ והוא סמך גדול מהש"ע המציא לשון הטור הגורס לווקא עשר כיכרות שהוא מספר הפתיחו שמנניעין קודם בדיקת חמץ. ואין דבר שווא שקבעו רבותינו ז"ל. ז"ל.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּיעוּר חֶמֶץ:

סעיף (ב) אחר הבדיקה מיד בלילה יבטלנו ויאמר: כל חמירא דאיתיה ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה לבטיל ולהוי כעפרא דארעא. בנוסח כל חמירא, לא אומרים המילה חמיעא¹. אומרים כל חמירא ג' פעמים², ומילה כל, בקמץ גדול³.

כָּל חֲמִירָא דְאִיכָא בְּרִשׁוּתִי דְלֹא חֲזִיתִיה וְדְלֹא בְעֵרְתִיהּ לְבַטִּיל וְלִהְיוּ כְעֵפְרָא דְאַרְעָא:

וטוב לחזור ולבטלו פעם אחרת ביום י"ד סוף שעה חמישית, קודם שתגניע שעה ששית, שמשתגניע שעה ששית נאסר ואין בידו לבטלו. הגה: ואין לבטלו ביום אלא לאחר ששרף החמץ, כדי לקיים מצות שריפה בחמץ שלו. (ג) בביטול היום יאמר: דחזיתיה ודלא חזיתיה, דביערתיה ודלא ביערתיה.

כָּל חֲמִירָא דְאִיכָא בְּרִשׁוּתִי דְחֲזִיתִיה וְדְלֹא חֲזִיתִיה דְבְעֵרְתִיהּ וְדְלֹא בְעֵרְתִיהּ לְבַטִּיל וְלִהְיוּ כְעֵפְרָא דְאַרְעָא:

א שחמיעא לשון שאור. אמנס, חמירא, החמץ, כולל בו גם שאור. רבי יוסף גיאנסוואה בקטור מורה לדרך.
בב מורה באלבע
ג פסח מעובין - פת לישרים לרבי חיים טולידאנו, ואף קיימונו נוכח השני, רק שיכוון לכו לשמים.

חג הפסח

(עיין הגדה ויסף אברהם זורע אברהם)

חודש ניסן

1. פסח הוא גדול מכל המועדים^א.
2. מצאתי^ב כתוב – שמעתי משם כמהרי"א זלה"ה שכל המשמר פסח כראוי בכל עניניו שהוא תועלת לנפש לכל השנה, והחברים היו מחמירין כמנהג אשכנזים. ע"כ מצאתי.
3. בר"ח ניסן, מדליקים^ג נר שמן עם חלב ונזמי זהב בתוכו, וזכר להקמת המשכן במדבר.
4. נהגו לא לאכול מצה מר"ח עד הסדר של פסח^ד.

קטניות ואורז

1. לא אוכלים קטניות יבשות^ה (כגון פול יבש) אבל מותר לנו אפונים ופולים לחים^ו (או טריים). עיין לעייל ב"שולחן ערוך".
2. מנהג ירושלים לא לאכול אורז בפסח^ז.
3. נהגנו להימנע לשחות כל מיני שתיות וסוכריות בפסח לשם שנוי משאר השנה.

א (נגיד ומנזה)

ב (מעשה חושב י"ג)

ג זה השלחן

ד למודי ה' אנקוואה

ה רחמיך רבים

ו ארץ החיים בשם בית דוד הסומך על השן"ע יו"ד, שהפול אינו קטנייה אלא עשב.

ז ברכי" בשם הפ"ח, רחמיך רבים באיגרות. והוא מנהגנו באלג'ריה.

ברכת האילנות :

1. משתדלים לברכה בימי חול המועד^א בכנפויה ועורכים סעודה, ולכל הפחות פירות ומגדניות לאכול^ב במקום שמברכים את ברכת האילנות. וכמה למדנים טעו בזה שכ"כ זרירים במצוות, שישוכחים עניין לברך במניין. והוא מטעם התקשרות הנשמות בין חברים ע"י אחווה ורעות. ז"אב.

2. אין לקרוא שום תפילות שהוסיפו המדפיסים.^ג

בָּרוּךְ אַתָּה, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁלֹא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ דָּבָר וּבָרָא בּוֹ
בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְהֵנֹת
בָּהֶם בְּנֵי אָדָם :

א חוקת הפסח, בית הבחירה.

ב עיין במנחת יהודה שקצת למדנים טעו בזה, שרק מצרכים ולא אוכלים.

ג נקמת ישראל ויהודה כ"י.

ערב פסח

ענין הגילוח

1. "במ"ט ימים אלו (של העומר) לא היה מורי ז"ל מגלח ראשו אלא בערב פסח ובערב חג השבועות. ולא היה מגלח לא ביום ר"ח אייר ולא ביום ל"ג לעומר בשום אופן.
2. ראית² למורי ז"ל (מהרח"ו ז"ל) שהיה מגלח ראשו ביום מ"ח לעומר, ולא ידעתי מה היה כוונתו... והוא הסתיר ממני הדבר ודוחה אותי בקש ואמר לי שמא לא יכול היהודי המגלח לבא למחר לבית ולגלחני ואשב במועד בלא תגלחת והאמת יורה דרכו כנלע"ד.
3. הרב מהר"י אשכנזי ז"ל³ להה היה מחמיר כל הז' שבועות שלא להסתפר עד ערב חג השבועות – מר זקנינו הרב החסיד מהר"א אזולאי ז"ל⁴ להה בהגותיו כ"י וכ"כ בהגות הרב המקובל מהר"ר יעקב צמח ז"ל⁵ להה. וכן הוא האמת ככתוב בס' הכונות מועתק מכ"י מהרח"ו זצ"ל. ודלא כהרב טור ברקת ומי שכתב משם האר"י זצ"ל להסתפר יום מ"ח. והן אמת שמהר"ש בנו של הרב מהרח"ו העיד שפעם א' אביו נסתפר ביום מ"ח ויאמר אביו שהיה לסיבה ע"ש בס' הכונות. לכן הנוהגים כמנהג האר"י זצ"ל דאוי להחמיר עד ערב שבועות אם לא על פי סיבה.⁶
4. הרדב"ז⁷ התיר להסתפר ע"י גוי בערב פסח אחרי הצות.
5. צמח - הטעם שאין אנו נוהגין אבילות, אלא שלא לגלח השערות הם דינין בסוד אלפין, והם צירופי אלהים שהוא דין, המתחלף בא' שהם כ"ד כנודע.

בענין גידול פיאות הזקן.

- א. צריך לספר שערו בסוד ואיש כי ימרט ראשו טהור הוא. ולכן פאה גמ' אלהים, והענין כי הדינין הם צורך גבוה והם מכלל קיום העולם, והעולם צריך להם, ולכן אין ראוי להעביר כולם, ולכן משיירין הפאה. (היפך האישה שמגדלת את שערותיה עיי"ש. כ"ד הז"אב)

א (שעה"כ פסח דרוש י"ב) (פ"ענ שער ספירת העומר פרק ז') (נגיד ומנזה)

ב (מהר"ש ויטאל ז"ל בהגותיו על שעה"כ)

ג (ברכי יוסף תל"ג אות ו')

ד מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תס"ח.

ב. בענין שיעור הפאה, היה נזהר מאד מורי זלה"ה לשייר כל השערות אשר בצדדים, שהוא כל השערות שיש בין האוזן לאותו המקום החלק שאין בו שער, מכאן ומכאן, בשני צדדי הראש, וכמ"ש בספר בית יוסף (יו"ד ס' קפ"א).

ג. וגובה הפאות, שיעורן עד מקום שיגביה ראש האוזן למעלה, ועד המקום שיגיע שם ראש האוזן, נקרא פאה בבחינת הגובה. ואף אם היו שערות הפאות גדולים מאור וארוכים, לא היה חותכן במספריים, רק עד יגדלו, ויתארכו, וידלדלו, וירדו, ויכנסו למטה בגבול שערות הזקן, ואז היה חותכן ומקצרן במספריים, לפי שמה שמשתשל משם ולמטה, אינו נקרא פאת הראש.

ד. והיה מורי זלה"ה נזהר מאד שלא לחתוך שער הזקן כלל, לא בתער ולא במספריים, לא למעלה ולא למטה, ולא בשום מקום מן הזקן, אפילו למטה תחת הזקן באותם שערות קטנים החופפים על הגרון ממש, אבל שער שבשפה העליונה המעכב את האכילה, היה קוצצו במספריים.

ה. ולא עוד, אלא שהיה אומר שאיסור גדול מאד הוא לעקור או לתלוש בידו, אפילו שער אחד בלבד בכל מקום זקנו, כי הם צינורות של שפע, ולכן צריך האדם לזהר שלא ישים ידו בזקנו למשמש בה כדי שלא יעקור ויתלוש איזה שער.

ו. גם היה אומר מורי ז"ל, שבכל פעם שהאדם מזרז ומעמיד על עצמו שלא ליגע בזקנו לטעם הנוכר, יכוון כוונה הנז', שבזקן נרמז שם אל שדי. (שער המצוות פרי קדושים).

ז. הנה לשון" מה"ר משה ליריאה זצוק"ל :
מנהג שרוב מדינה מניחים פיאה רוחב אצבע מראש האזן. (...) אבל חסידים ואנשי מעשה מניחים פיאה רוחב הצידה.

שאר הנהגות היום.

1. פעם אחת להפשיט מעל נפשו בגדי הקליפות החול. ויטבול טבילה שניה ויכוין להמשיך עליו קדושת הרגל. (והוא לקבל קדושת יום טוב. ז"אב).¹ ואם קרה קרי ח"ו, יש לו לטבול פעם נוספת קודם טבילת קדושת יום טוב, להיטהר מטומאת קרי.

2. ומצוה לחוף הראש ולגלח הצפרנים בע"ש. הגה ואם היו שערות ראשו גדולות מצוה לגלחן. שו"ע ס' ר"ם

א. אח"כ היה חותך וקוצץ צפורניו לכבוד שבת מידיו ומרגליו והיה קוצצן כסדרן ולא היה חושש ולא מקפיד אל אותו הסדר הנ"כ בספר אבודרהם בענין קציצת הצפרנים:

ו"ס ענין קציצת הצפרנים בע"ש ולרחוץ אח"כ הרגלים במים חמוין להורות על ההוא שלהובא דאשא הנמשלת במים החמוין כי היא המגרשת והדוחה את הקליפה ואת הזוהמ' מן הרגלים העליונים ומורידין אותם בתהום. ואמנם צריך לכוין כי כל זה הוא בעולם העשיה באדם דעשיה כי שם התדבקו ואחיות הקלי' ולכן צריך לרחוץ גם את הפנים והידיים כי כל מקומו' אלו הם מקום אחיות הקלי' בקדושה דאדם דעשיה ולכן בתחילה צריך לרחוץ הפנים העליונים ונדחין משם ואח"כ רוחצין הידיים ונדחין משם ג"כ ואח"כ רוחצים הרגלים שהם למטה ואז נגמרו להפריד ולהסתלק לגמרי משם:

ב. גם בחול, יש להם (לצפרניים) הארה מצד הקליפה, אך בערב שבת אחר הטבילה, הם מאירים מצד הקדושה, ונכרין בהם דברים רבים. ובמו"צש חוזרין לכמות שהיו. גם שערות של אדם אל ראש ושל זרועות ושל גוף, מורים על דברים רבים, וכפי גוונם או נטייתם למעלה או למטה וכיוצא, וכן כל אבר ואבר יש בו אותיות, אלא שבמצחם הוא עיקרם. וכן בעיני בני אדם יש בהם גלוי אותיות.

ג. מורי זלה"ה היה אומר, כי כל המצוות שאדם עושה נרשמות במצחו. וכל מצוה ומצוה נרשמת באות אחת, דרך אותיות המיוחדת לאותו מצווה. ואם עושה מצוה אחת, מאיר האות של אותו מצוה, ואם עשה מצוה אחרת, אז הארת אות מצוה ראשונה מסתלקת, ונבלעת בפנים מצחו. אבל אם עשה מצווה של צדקה, אינה נבלעת בפנים כמו בשאר האורות של שאר אותיות, אלא מאיר כל השבוע במצחו, בסוד וצדקתו עומדת לעד, ולא נבלעת תיכף. (פע"ח)

3. לא אומרים מזמור לתודה בתפילת שחרית^א.

שו"ע סימן תע

(א) הבכורות מתעניין בערב פסח, בין בכור מאב בין בכור מאם: ויש מי שאומר שאפילו נקבה בכורה מתענה. נערות ונשים לא מתענות תענית בכורות.^ב

שו"ע סימן תעא

(א) אסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה, כדי שיאכל מצה לתיאבון, אבל אוכל מעט פירות או ירקות, אבל לא ימלא כריסו מהם. בערב פסח, לא אוכלים לא מצה עשירה, ולא עוגיות בקמח תפוח אדמה, אלא פירות וירקות, ביצים קשים ונקניק.^ג

(ב) וקודם שעה עשירית מותר לאכול מצה עשירה. איסור אכילת מצה חל כל היום, ולא רק משעה עשירית. הגהת מוהרש"ו על הלבוש ס' תע"א.

א רבי יוסף גיאנסיה
ב כ"הח בשם מחב"ר
ג למודי ה' אנקווה.

עירוב תבשילין

שו"ע ס' שצה

(א) מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות ומכרך עליו על מצות עירוב, ואומר: בזה השיתוף יהיה מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצירות למבוי ומהם לבתים (ב"י בשם שבוילי לקט) בשבת. אימתי מכרך עליו, בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי, או בשעה שמזכה להם. הגה: ואם גבו אותו לשם עירוב ושכחו ולא ברכו עליו, הו"ו עירוב כי אין הברכה מעכבת. (אגור ושבוילי לקט ב עס"ם שם"ז).

אחר תפלת המנחה היה מקיים מורי ז"ל מצות העירוב כמו שיתבאר בע"ה: ענין העירוב היה נזהר מורי ז"ל לקיים מצוה זו בכל ע"ש שלא כאותם הנוהגים לעשותה משנה לשנה וכיוצא בזה והיה מערב בכל ערב שבת שני מיני ערובין עירובי חצרות על לחם אחד ושיתופו מבואות על לחם שני ובסעודת ליל שבת היה אומר המוציא בפת של שיתופו מבואות, ובסעודת שחרית של שבת היה אומר המוציא בפת של עירובי חצירות. ואמנם בענין סדר העירוב, בתחילה היה מכרך על הפת ברכת העירוב ואומר בדין ערובא יהא שרי לן כו' ואח"כ היה מזכה הלחם ההוא לבני החצר על ידי אדם אחד גדול כי תחילה צריך שיערב לעצמו ואח"כ יזכה לאחרים.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עִירוּב:

שיתוף מבואות וחצרות

בְּזֶה הַשִּׁיתוּף יְהִי מוֹתֵר לְכָל בְּנֵי הַמְּבוּי הַהוֹצִיא
וְהִכְנִיִּים מִחֲצִירוֹת לְמְבוּי וּמֵהֶם לְבָתִּים בְּשַׁבָּת.

עירוב תבשילין

בְּדִין עִירוּבָא יְהִי שָׂרִי לָן לְאִפּוּיֵי וּלְבִשְׁלֵי וּלְטַמְנֵי וּלְתַקְנֵי
וּלְאֲדָלוּקֵי שְׂרָגָא וּלְמַעְבַּד כָּל צְרָכָנָא מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת
(לָנָא וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁבַעֲרֵי הַזֹּאת):

1. אין איסור תחומין נוהג במדינה במקום שיש ישוב בני אדם ובתים, רק בשדות, כי אפילו עיר גדולה כאנטוכיא, מהלך את כולה. (שע"המצ' פר' בשלח דרוש ב').

2. ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום שבת היה מוליך עמו הטלית והחומש, מביתו לבהכ"נ, וגם היה מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הנודעת. ולא היה מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת ת"ו, או אשר נעשה לבית הטבילה, אם היו נעשין כהלכתן או לאו^א.

א כך קדעת רבינו האר"י הקדוש היא שאין כיום דין רשות הרבים, שלא היה מקפיד אם העירוב המקיף, כשך או פסול. והיא קדעת מוהר"י משאש ז"ל בשו"ת מים חיים, אך נא קח משם.

הדלקת נרות

1. מדליקים ב' נרות ביום טוב, ומדליקים^א ואח"כ מברכים, היפך שבשבת.
2. מברכים אחרי ברכת ההדלקה, ברכת שהחיינו^ב בלי בגד או פרי חדש. ובקידוש, עונים אמן אחרי ברכת המקדש. (זה השולחן-שער הכוונות)

3. ס' רסא

(ג) מי שאינו בקי בשיעור זה ידליק בעוד שהשמש בראש האילנות ואם הוא יום המעונן ידליק כשהתרנגולין יושבים על הקורה מבע"י ואם הוא בשדה שאין שם תרנגולים ידליק כשהעורבים יושבים מבע"י: ונודע שהיום והלילה הם כ"ד שעות ונחלקים לד' זמנים כי היום מתחלק לב' זמנים שהם ב' חצאין וכן הלילה מתחלק לב' חצאין וממשלת עליון באלו ארבעה זמנים אינם שווין כי אחר חצי היום מתעורר כח גבורת יצחק.

א. ס' רסג א'

יהא זהיר לעשות נר יפה, ויש מכוונים לעשות ב' פתילות אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. נלע"ד שישמעתי ממורי ז"ל כי ב' כונות אלו הנז' במלת נ"ר הם סוד ב' נרות של שבת הנז' בס"ה שצריכין להדליק ב' נרות בליל שבת וגם הם סוד זכור ושמור ויכוין בזה המצוה כנלע"ד:

ב. (ג) הנשים מזהרות בו יותר, מפני^ג שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית. גם תזהר בת"י הנרות של שבת אמנם הדלקת הנר היא מצוה על האשה בעלת הבית כנודע וגם זה הוא ענין מעשה.

ג. (י) לבה"ג, כיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר כמלאכה. ועל פי זה נזהרות^ד קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות

א ויסף אברהם

ב עיין פסקי הרב מרדכי אליהו.

ג ולכן, אישה המכינה את לרבי שבת כראוי, ומסדרת ביתה, כאילו בונה את בית המקדש בידיה, ואינה בכלל אנשי הדור, שנאמר בהם, כל דור שלא ראה בבנין בית המקדש, כאילו גרם להחריבו. והאישה הזאת האדוקה, מקרבת את הגאולה עד שאמרו, בית הוא מקדש מעט.

ד משמע שאינו מנהג רוב הגסים לבדק להדליק ולהשליך לארץ הפתולה שבידו. ואם כן, היה ראוי למרן להוסיף, שאינה צריכה להשליך הפתולה לארץ, אם דעת מרן הייתה לבדק ולהדליק. אלא אדרבא, מרן מביא

משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה, ואין מכבות אותה. וי"א שאם מתנה קודם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו, מועיל. וי"א שאינו מועיל לה. אין תנאי להדלקת נרות של האישה תולה ומקבלת את השבת ע"י ההדלקה (מהר"א אזולאי על הלבוש רס"ג ס' ד') ויש חולקים על בעל ה"ג ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית, שבין שאמר החזן: ברכו, הכל פורשין ממלאכתם. ולדידן, כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי כברכו לדידהו.

ד. ופעם אחת, שמעתי ממורי ז"ל דרוש אחר בענין נר שבת וזהו כי הנה ארז"ל הדלקת נר בשבת חובה.

ה. בענין ההפרש שיש בין תוספות שבת לשבת עצמו ועתה נבאר ההפרש שיש בין קדושה הנמשכ' הנק' תוס' שבת שהוא בעת קב"ש ועדיין לא קדש היום כי אחר שקידש היום והוא ליל שבת גמור אז הוא קדושת שבת ממש ואינה נק' תוס'.

גם ב' נרות הם בינה ומלכות כי נר שבת חובה, כמנין אהי"ה, והנה, ב"פ נ"ר מילוי של שד"י, והנה שד"י כמנין קס"א קנ"א עם ב' הכוללים. ויכוין לכבות ב' נרות מסטרא אחרא. קיצור לרי"ץ ד"צ.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק**
ועתה נקרא בשם אל"ף למ"ד
אדנ"י וכל זה הוא בגי' נ"ר וכבר ידעת כי נר שבת רומז במל' ולכן תכוין כי עתה המל' נק' בשם הנז' העולה בגי' נ"ר ואח"כ תכוין כי ענין נר הוא חיבור ו' שמות יהו"ה אהי"ה יהו"ה אלקים יהו"ה אדנ"י כי כל זה בגי' נ"ר. **(נר שֶׁל שַׁבָּת ו'). שֶׁל יוֹם טוֹב:**

אח"כ תסתכל באור הנר אשר ברכו עליו להדליק נר של שבת וזו הכונה שתכוין בעת הסתכלותך בו (עיין לעיל במילה להדליק בברכה).

מנהג קצת נשים. עולה מב"י (סס) שלח הברכה טוענת קבלת שבת ואיסור מלמכה, אלף ההלכה. לכן, בין המזליק והמנכך לבין המנכך והמזליק, אין שום דבר לדעת מרן שרק ע"י ההלכה מקבל שבת. ועיין סעיף הבא (י"א) שלדעת מרן, מקבלין שבת בתפילת ליל שבת, אף ביחיד, ולא בהלכה.

ליל הסדר

1. כשחוזרים מתפילת ערבית, לובשים^א הקייטל או את הג'לבה.
2. מידת הכזית היא בין 9 ל-20 גר' למצה. אלא שיש להדר ל-20^ב גר' בשביל השני הכזיתים הראשונים של הסדר.
3. נהגנו במצה שרוייה^ג (חוץ ממצה מצווה של הסדר).
4. לא אוכלים בשר^ד צלי בפסח וגם לא עוף^ה בתנור, אלא רוב התבשילים בסירים.
5. אוכלים הביצה והזרוע למחרת^ו הסדר, בסעודת היום.

סדר הקערה (ע"פ הסוד) :

שו"ע סימן תעב

(א) יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום, כדי לאכול מיד כשתחשך; ואף אם הוא בבית המדרש, יקום מפני שמצוה למהר ולאכול בשביל התינוקות שלא ישנו, אבל לא יאמר קידוש עד שתחשך. עורכים את הסדר לפני ללכת^ז לבהכ"נ לתפילת ערבית ומשאירים הקערה מכוסה על השולחן אחרי הסדר עד למחרת.

(ב) יסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו, ויכין מקום מושבו שישב בהסיבה דרך הירות. הגה: ואפילו עני שאין לו כרים, ישב על הספסל. מותר להכין ביום טוב, אם שכחו, את המים המלוחים לסדר.^ח

שו"ע סימן תעג

א חוקת הפסח, זה השלחן.

ב והוא כנפה, ע"פ הרב ב"כ אבא שאול ז"ל, הרב מאיר מאלוזן והרב מיכאל פרץ שליט"א.

ג רחמנין רבים, איגרות.

ד חוקת הפסח בשם הבית יהודה סי' נ"ז.

ה כי חששו בעוף שצמעו חיטה, ועוד, שאין לנו מכשירים את התנור לפסח, כדעת המחמירים.

ו ויקח עמרים

ז הגדת אלג'יר ועיין לשון השו"ע.

ח למודי ה'.

(ד) מביאין לפני בעל הבית קערה להר' חיים כהן בשם הר"י ז"ל, מע"ח : סדר סידור הקערה ליל פסח, תקח הג' מצות מצה שמורה, ותניח הכהן למעלה, והלוי למטה ממנו, והישראל למטה ממנו, והם ג' בחי' חב"ד (ס"א ג' מוחין) דאבא עלאה. אח"כ תקח מרור וכרפס וזרוע וביצה, ותניח על הג' מצות. והזרוע הרומז לחסד מצד ימין שלך, והביצה בצד שמאל שלך, ומרור הרומז לת"ת, מבריה מן הקצה אל הקצה, באמצע בין הזרוע והביצה. (ס"א כי ת"ת מכריע בין חסד וגבורה). והחרוסת בצד ימין, תחת הזרוע בקו ימין, והוא נגד נצה. והכרפס הרומז להוד, תניח תחת הביצה מצד שמאל בקו שמאל. וחזרת תניח למטה מן המרור בקו אמצעי, לעשות בו אחר כך כורך, והוא נגד יסוד. והקערה בעצמה הכוללת כולם, נגד מלכות. (ס"א הרי יו"ד ספירות דחכמה, ואל ישנה מזה הסדר, ואשרי למי שמכוין להנ"ל). שיש בה שלשה מצות אל תחשוב שפירושו לצייר עליהם האותיות ממש שזה הסוד ואפשר דהוי כמוחק השם ומוחק ביו"ט כמ"ש הרב בעל המפה (הגה סימן ש"מ ג') אלא פירוש הציור בכונה. ועיין בחיד"א (ברכ"י ס'תע"ה אות ז', שם) גם המביא רבי יעקב צמח על שזו רק כוונה ! אולם, לדעת מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תע"ד, ע"פ האר"י ז"ל, יש לסמן את האותיות ממש, במצות. ומרור וחרוסת וכרפס כרפס (סלרי) ועיין לקמן ב"כרפס" או ירק אחר ושני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה, ונהגו בכשר זרוע כבש מבושל (ב-רמו) ואח"כ צלוי על אש וביצה ביצה קשה רגילה.

[מי הוא רבי חיים הכהן ?

אם הוא אותו תלמיד מובהק לרבי חיים וויטאל זצ"ל, לא יתכן שהוא הכיר את רבינו האר"י ז"ל. אז למה מביא הנהגה (סידור הקערה) בשם האר"י ז"ל כשהיה אמור להביא אותה בשם רבו המובהק, הוא מוהר"ח ?

הדברים לא ברורים, בפרט כשרבי אברהם אזולאי זצ"ל, לא גורס במעשה חושב ובהגהות ללבוש, שום זכר לסדר הזה. וצ"ע. יש לציין שהסדר הזה לא מובא בכתבי רבי יעקב צמח זצ"ל (וגם לא בנגיד ומצוה), וגם לא בכתבי רבי אברהם אזולאי זצ"ל.

הרב שלחן אריאל (נספח תורת חיים ס' י"ט) כותב שסדר הקערה בליל פסח לאו מוהר"ח וחתום עליה. אמנם מיכון שהסכימו ונהגו בו כל ההולכים בתורת רבינו האר"י, וכתבה הכף החיים (תע"ג), אז הביאו בשו"ע שלו (שלחן האר"י) שלו. ז"אב ע"פ ספרי הקטן יד אברהם.]

[הגהות יש"ב : רואים שזה מנהג שיש קערה עם הכל בתוכו לפני בעל הבית. כמו שמביא בהגהות מוהר"א אזולאי ז"ל על הלבוש ובש"ל ה'ק', שניהם בשם הספר סדר היום, ובסדר שמביא הוא גם כן כמו הרמ"א שלא לעבור על המצוה. (חוץ ממי מלח, לפי הפע"ח, שהוא חוץ לקערה).

א (פ"עח שער חג המצות פרק ו') (מורה באצבע ז' אות ר"ו)

ב (מוהר"מ פאפאז ז"ל בספרו אור זרוע, שער חג המצות פ"ג) (ברכי יוסף ת"ס אות ג' ותע"ה אות ז' נ"ס מוהר"י צמח ז"ל)

ג ויש שרק זולין על האש והוא מנהג מכמה אנשים מאלג'יר.

וההידוש של הפע"ח הוא רק בסדר (שהוא לפי העשרה ספירות של חכמה). ובסדר הזה, כדי שלא לעבור על המצוות (חרוסת, חזרת, והג' מצות) לפי הרמ"א, צריך רק לכסות אותם במפה מיוחדת, בנוסף למפה גדולה על כל הקערה כנהוג. (ונראה שאין צריך לכסות החרוסת, כי הוא טפל למרור וכורך. ואין צריך לכסות החזרת, כי הוא טפל לכורך. נשאר רק הג' מצות לבד שצריך לכסות עם מפה מיוחדת. ויותר טוב להניח הקערה לפני בעל הבית אבל מצד ימין שלו לאותו טעם.) ולפי כל הצוה"ח תלמידי הבעש"ט זיע"א ותלמידי תלמידיאון, צריך לשים הג' מצות למתה בקערה ועליהם שאר הסימנים כסדר על פי האר"י ז"ל].

1. ג' מצות ועתה נבאר ג' מיני ציורים אלו איך מצטיירים בשלשה המצות. הנה נתבאר בענין גדלות הב' כי מצה הא' היא הויה דע"ב מוח חכמה והב' היא הויה דס"ג והוא מוח ב' ולסיבה זו המצה הא' אינה נחלקת ונפרסת לב' פרוסות כי היא כנגד החכמה הנקרא אות י' והיא אות א' שלימה אבל המצה הב' נחלקת ונפרסת לב' פרוסות כנודע חציה לאכילת מצה וחציה לאפיקומן לפי שהבינה נק' אות ה' והיא נחלקת לציור ב' אותיות ד' על ו' ולכן נפרסת לשתי פרוסות שהם סוד זו"ן בהיותם תוך הבינה כי הבינה נק' ה' בכללותי' ונק' נרמזו בציור אות ד' של ה' זו"א נרמזו באות ו' של ה' ובהיותם בתוכה בסוד העיבור שניהם מתחברים ונעשים אות ה' אחת. ולכן נחלקת לב' וחציה הא' שצורתה ו' מניחין לאפיקומן וחציה השני שצורתה ד' שהיא כנגד נוקבא אנו מחברים אותה עם החכמה שהיא מצה הא' השלימה ומברכים עליהם המוציא ואכילת מצה. המוציא כנגד השלימה ואכילת מצה כנגד הפרוסה ועל זו הפרוסה הב' שהיא כנגד אות ד' של ה' אנו אומרים: שע"הכ פסח ו'.

2. אין להכניס המצות בויליונים נפרדים, אלא בקצה הקערה, אחת על השני.⁸

(ה) אלו ירקות שיוצאים בהם ידי חובתו, חזרת, עולשין, תמכא, הרחבינא, מרור, סלט (לטוגה) למרור וחזרת חזרת שלנו סרבי"ה ועלין יש לו. הנה חזרת שהוא מרור הוא סוד הזעיר כנוכר בפ"י ההגדה והנה לזעיר יש שרשים של ס' רבוא נשמות בו והיו מתבררים במצרים והם ס' רבוא ענפים אשר הם יוצאים מן התפארת ויתוש שבארצינו היינו קליפות נוגה אשר כניסה יש לה ויציאיה אין לה כי אינה משפעת לזולת רק מחזיק השפע בגולה לעצמה והוא אחוז בארץ מצרים אשר היא הנוקבא יש לו ג"כ ששים רבוא קליפות בהמסס שלו דהיינו מקום הבירורי' זו"ס רעמסס. מכנפי יונה: לק"שס פסח ויוצאים בעלין שלהם ובקלחן, אבל לא בשורש, אלא שבעלין אין יוצאין אלא אם כן הם לחים, ובקלחים יוצאים בין לחים בין יבשים, אבל לא כבושים ולא שלוקים ולא מבושלים; וכולם מצטרפים לכזית, שהוא השניעור שלהם, ועיקר המצוה בחזרת. ואם אין לו חזרת, יחזור אחר ראשון ראשון, כפי הסדר שהם שנויים.

א והוא מנהג בורות לנעת בעל חוקת הפסח כדי אכרסס אנקאווה.

הגה: ואם אין לו אחד מאלו הירקות, יקח לענה או שאר ירק מר. והרוסת יעשה עב, זכר לטיט, ואח"כ נותנין בו מעט הומץ או יין אדום זכר לדם, ועושין הרוסת מפירות שנמשלו בהם ישראל כגון, תפוחים, תאנים, אגוזים, רימונים, שקדים; ונותנין עליו תבלין, כגון קנמון וזנגביל הדומים לתבן שהיו מגבלין בו הטיט.

הכנת החרוסת :

1. ענין^א החרוסת הוא זכר לטיט.
2. החרוסת^ב שאינו אלא זכר בעלמא מדברי סופרים ואינו מצוה כמו היין והמצה כו'.
3. הנה חקרת^ג את פי אמו של מורי ז"ל (האריז"ל) מה מיני פירות היה מניח בחרוסת, ואמרה לי כי אלו הם הדברים שהיה רגיל תמיד מורי ז"ל להניח בחרוסת. ג' מיני תבלין: שכולת נרד (ובערבי נקרא סינבול ובושש"י), וזינגבולי, וקאניל"ה הנקרא קנמון. וז' מיני פירות והם: ענבים, ותאנים, ורימונים, ותמרים, ואגוזים, ותפוחים, ופירא"ש (אגסים). אבל האשכנזים נוהגין לשים עיקר החרוסת מג' דברים אלו, ואלו הם היותר מוכרחים והם ר"ת אב"ן בלשון אשכנז והם: אגוזים, ותפוחים, ופירא"ש. כי בלשון אשכנז ר"ת ג' פרות אלו הם נוטריקון אב"ן (אפ"ל ביר"ן נ"ים), ונותנים סימן לדבר: ובחרוסת אב"ן למלאת.
4. סימן^ד על חרוסת... ר"ת אפ"ל ביר"ן נ"ים ענגבי"ר צימרי"ט, וזו בלשון אשכנז ור"ל: תפוחים, אגסים, אגוזים, חתוכי קדה, וקנמון.
5. אגוזי מלך – אגוזים – שקדים – תפוח עץ – אגס – תמרים – רימון – יין.
6. מותר ביום טוב^ה, להוסיף יין לחרוסת ולערבב.
7. אם שכח בערב פסח שחל בשבת, ישפוך^ו קודם כל היין בקערה אחת, ויוסף אח"כ את החרוסת, לשם שנוי.

א (שעה"כ פסח לרוש ה') (מעשה חושב י"ד)

ב (שעה"כ פסח לרוש ו') (מעשה חושב י"ד)

ג (הגהות מוהר"ש ויטאל ז"ל בשם אביו מוהר"ו ז"ל על שעה"כ פסח לרוש ו')

ד (נגיד ומלוה) (פ"ע שער חג המזות פרק ו')

ה למודי ה'

ו למודי ה'

ברכת מעין ז' :

1. מהחברים - ואומר הש"ץ מגן אבות, אשר הוא מעין שבע, שנתקנה בשביל הסכנה. ובי"ט אין מזכירין בה י"ט, אלא מקדש השבת לבד.
2. הגדה צמח" - פירוש טעם זה, לפי שמציאותו לא נמצא כי אם בליל שבת לבד, אפילו כשחל יום א' של פסח בשבת אומר אותו, מושא"כ כפי הפשט.
3. אם חל בשבת... ואין אומרים ברכת מעין שבע. (ש"ע תפ"ז א')

[הגהת יש"ב : נראה מכף החיים תפ"ז אות כ"ב, שזה תלוי במנהג המקום, וכן ראיתי שפסק אור לציון ח"ג פ' טו ס' כד. כן בראשונים, כמו שמביא הב"י מהאבודרהם דנהגו לאומרה, אבל הב"י ממושיך שעכשיו פשט המנהג שלא לאומרה. וכן באחרונים שבעיר אומיר מנהג לאומרה. ונראה ממה שכתב מוהר"י צמח ז"ל בהגהותיו בפע"ח ובהגהה בספרו נגיד ומצוה (הנהגות השבת) ולא בגוף הספר (והוא מראה ככה שזה ברור מעצמו ולא מהרב ז"ל), שכתב שצריך לאומרו ע"פ הסוד אבל לא ע"פ הפשט, שהענין הוא לא מהאר"י ז"ל, שאם לא כן לא היה עושה הפרש בין הסוד להפשט. וע"כ יש לנו כלל ממוהר"ן מברסלב ז"ל, ועיין בליקוטי הלכות במפורש, שאסור לחדש בהלכה לפי דרושי הסוד. ע"כ הענין נשאר לפי הפשט דהיינו לפי ההלכה, דהיינו כאן שזה תלוי במנהג המקום.]

קריאת ההלל גמור בליל פסח :

שו"ע סימן תפז

(ד) בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בצבור בנעימה בכרכה תחלה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות.

1. אומרים^א הלל גמור בליל פסח, משא"כ בשאר לילי יו"ט. והם (האורות שנתגלו) מתקיימים בו כל הלילה וכל יום א' של פסח, ולכן אומרים הלל גמור ביום א' של פסח. ואח"כ מסתלקים לגמרי כמתחלה, ואחר כך חוזרים ליכנס בסדר המדרגות מדרגה אחר מדרגה מן היום הב' של פסח עד תשלום ג' יום של ספירת העומר שהוא חג השבועות. כמ"ש בע"ה בענין ספי' העומר. ולכן אין אומרים בשאר ימי הפסח הלל גמור אלא בדילוג.

2. צמ"ח^ב - מ"כ בשם הרח"ו ז"ל, עתה בקריאת הלל בבית הכנסת אחר התפילה ערב פסח...

3. בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בצבור בנעימה בכרכה תחלה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות.

4. (ש"ע תפ"ז ד')

5. מי שהוא^ג בבית כנסת שהם נוהגים שלא לומר הלל בערבית ליל פסח יכול לומר ההלל ולברך עליו בינו לבין עצמו.

6. בענין^ד ההלל צריך לכפול כל הפסוקים ב' פעמים מן פסוק אודך כי עניתני וכו' עד סוף ההלל שהוא פסוק הודו לה' כי טוב האחרון. ואפילו הפסוקים שלאחר אנא ה' הצליחה נא, ברוך הבא וכו', אל ה' וכו', אלי אתה ואודך וכו', הודו וכו', כל אחד מהם תכפלו ב' פעמים.

א (שעה"כ פסח לרוש ג')

ב (פעם שער חג הגמנות פרק א')

ג (ברכי יוסף תפ"ז אות ח')

ד (שעה"כ לרושי סוכות הקדמה)

	כזית מצה שמורה עבודת יד מצה דקה	רביעית	כדי אכילת פרס
רבי מרדכי אליהו זצ"ל	27 גרם	86 גרם	4 דקות
רבי עובדיה יוסף שליט"א	27 גרם	81 גרם	7.5/6 דקות
רבי שלום משאש זצ"ל	30 גרם	90 גרם	6 דקות
רבי חיים הלוי זצ"ל (מקור חיים)	28 גרם	87 גרם	4 דקות
רבי ציון אבא שאול זצ"ל	20 גרם	86 גרם	6/4 דקות
רבי מאיר מאזוז שליט"א	20 גרם מצה עבה 38 גרם 9 גרם למצה מכונה	86.4 גרם	7/8 דקות
רב מיכאל פרץ שליט"א	20 גרם	86.4 גרם	6 דקות

שו"ע סימן תפו

(א) שיעור כזית, יש אומרים דהוי כחצי ביצה. כתוב בספר החיזיונות (דף קע"ה) סוד מה שכתוב במגילת זכריה (ד, ג) "ושנים זתים עליה", הם ב' יודי"ן, כמו שכתוב בריעא מהימנא פר' פנחס, כי כל יו"ד שיעורה כזית. ועיין לעיל אות י"ב, בכונת הבציעה, שהם ב' יודי"ן, ואפשר לומר ששיעור הכזית הוא חצי ביצה, ונמצא שכביצה שיעורה מ' גרם, והכזית שהוא יו"ד אחד, עשרים גרם (גמ' יו"ד). הז"אב.

שו"ע סימן תעה

(ו) אכל כחצי זית, וחזר ואכל כחצי זית, יצא ובלבד שלא ישהא בין אכילה לחברתה יותר מכדי אכילת פרס.

שו"ע ס' תריב

שיעור אכילת פרס, יש אומרים ד' ביצים; ויש אומרים ג' ביצים. זמן כדי אכילת פרס להרמב"ם ולהרשב"א הוא ג' ביצים. מהר"א אזולאי על הלבוש.

(ט) שיעור הכוס רביעית לאחר שימוזגנו וישתה כולו או רובו. ויש אומרים שצריך לשתות רוב הכוס, אפילו מחזיק כמה רביעיות. גם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל מצות הנוהגות באותו לילה.

שער הכוונות - דרושי הפסח דרוש א דרוש א':

בענין פסח ויציאת מצרים הנה נודע מ"ש ז"ל כי אותם הדורות הראשונות דור אנוש ודור הפלגה סילקו את השכינה למעלה מרקיע השביעי מחמת עונותם. ודע כי ישראל שהיו באותו הדור של שעבוד מצרים היו בחינת אותם הנצוצות של קרי שהוציא אדה"ר באותם ק"ל שנים עד שלא נולד שת כמ"ש ז"ל.

ואח"כ באו בגלגול בדור המבול ולכן היו גם הם משחיתים זרעם על הארץ כעין השורש אשר משם נוצרו וחוצבו עד שנימוחו. וזמשי"ה וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ ונודע כי הקרי נק' רע והמוציאו נק' רע כמוש"ה ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וכתוב אוי לרשע רע וכתוב לא יגורך רע כנדרש בס"ה. ונמצא כי הדור ההוא היו ממש רעת האדם הידוע הוא אדה"ר וזמשי"ה אמחה את האדם אשר בראתי הוא אדה"ר עצמו שנברא ע"י השי"ת עצמו ואלו ניצוצותיו ורצה למחותם ואח"כ הם עצמם חזרו ונתגלגלו בדור הפלגה ועליהם כתוב וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם בנוי דאדם קדמאה והבן זה.

ולכן נקרא בני האדם, לרמוז כי היו טיפות קרי ולכן הם בני האדם דכורא בלי נוקי וגם אז הוסיפו לחטוא עוד למרוד בעליון אבל לא היו באותו עון הראשון של השחתת זרע כדור המבול.

וצריך שתדע כי ענין הנשמות הם כענין הזהב הנוצר בבטן האדמה וכשמוציאין אותו הוא מלא טינוף וסיגים דבר אשר לא ישוער ולא תואר זהב לו ולא הדר עד יתחכם הצורף להגות סיגים מכסף פעם אחר פעם זיכוך אחר זיכוך לא ראי זה כראי זה ובכל זיכוך מזדכך לאט לאט עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב ואחר כך ניכר היותו זהב. וכן הענין בנשמות כי בחטאו של אדה"ר נתערב טוב ברע ובפרט בניצוצות האלו של הקרי שהוליד בק"ל שנים.

וכבר נתבאר זה במקום אחר, ולהיות כי כל אותו הדור היו מבחינת הדעת ונודע כי כשח"ו פוגמים למטה באיזו מדה וספירה עליונה, הנה הם גורמים הקליפות שיתאחזו ויקחו שפע מן המקור ההוא שנפגם ולכן ירדו ישראל למצרים שהם סוד הקליפות היושבת באחוריים של דעת העליון.

וכמ"ש אצלנו בענין מצרים שהוא העליון שהוא הגרון ופרעה הוא העורף הקשה שבאחורי הדעת והיו אותם הקליפות נאחזים ויונקים כל שפע הנמשך מן הדעת דז"א.

ולכן ישראל שבאותו הדור שהם מן הדעת אלא שהיו בסוד הפגם שהיו בחינת הנצוצות קרי לכן נשתעבדו לפרעה ולמצרים היונקים כל שפע הדעת יען כי הם גרמו לכל זה וכל ענין הגלות הזה של מצרים היה לצרף ולתקן בחינת ניצוצות הקדושות ההם, בסוד : ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים, והבן זה. כי נדמה מצרים אל הכור אשר בתוכו ניתך הזהב ונפרד מן הסיגים ונתקן.

והנה נודע כי בהיות למעלה אחיזת החיצו' באיזו ספירה ח"ו, מחמת מעשה התחתונים הרעים, הנה מסתלק השפע מן המקום שהוא כדי שלא יצא שפע רב משם אל החיצונים.

וכמו שהודעתך בענין אצילות ז"א בתחילת אצילותו בבחי' ו"ה בלבד ולא כלול מ"ס שבו ונמצא כי בהתאחה פרעה ומצרים בדעת העליון בדור ההוא חזר ז"א לקדמותו כבימין היותו בעיבור א' גו אי' עילא' בסוד ג' כלילן בג' כנדע אצלנו:

סִימְנֵי הַסֵּדֶר

וזהו לשון פסח פ"ה ס"ח כי שם הוא הפה של התבוי ולכן צריך להרבות בספור שבח י"מ. שע"הכ.

קִדְשׁ, וְרַחֵץ, כִּרְפֹס, יַחֵץ, מִגִּיד,
רַחֲצָה, מוֹצִיא מִצָּה, מָרֹר,
בוֹרֶךְ, שֶׁלְחַן עוֹרֶךְ, צָפוֹן, בָּרֶךְ,
הִלֵּל, נִרְצָה:

לא נהגנו לשיר את כל הסימנים ביחד כמו שנהגו בני בבל, אלא להכריז הסימן במקומו. טרם לקידוש מכריזים „קדש ורחץ” (אומרים גם ודחין מחשש הפסק בין נטילת ידים לכרפס). אולם מנהג בני עדות המזרח.

קדש

שו"ע ס' רעא

א. על כל ברכה וברכה, עונים ברוך הוא וברוך שמו ואמן.

ב. (יג) צריך לשתות מכוס של קידוש כמלא לוגמיו דהיינו כל שימלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו והוא רובו של רביעית: שיעור רביעית הלוג: 26.4 דרהם (משקל ביצה ומחצה). שיעור ביצים: תק"כ דרהם – שיעור הלוג: 105 דרהם (1 ליטרא) – שיעור הקב: 420 דרהם. ואל תיטוש תורת אמך וכל דבר רופף בידך זיל וחזי מאי ע"ד, והנהג לישראל כי נביאים הם. (מוהרש"ו בחש"י).

ג. (ד) אם קבע לשתות לפני המזון, א"צ לברך על יין שבתוך המזון, דייך שלפני המזון פוטר; ואם ישתה יין בתוך הסעודה, אין צריך לכל זה, כי ברכת היין פוטרת כל מיני משקין. וכן יין של קידוש פוטר יין שבתוך המזון; וכן המבדיל על השלחן, פוטר היין שבתוך המזון וי"א שאין ברכת יין הבדלה פוטר, אלא א"כ נמל ידיו קודם הבדלה, הילכך המבדיל קודם נטילה יכוין שלא להוציא יין (וע"ל סי' רצ"ט סעיף ז') שבתוך הסעודה; ובדיעבד שלא כוון כך, פוטר יין שבתוך הסעודה, דספק ברכות דרבנן להקל.

ד. ס' קעד

(ו) אין לברך אחר היין שבסעודה, דברכת המזון פוטרת; וכן פוטרת יין שלפני המזון, ואפילו היה לו יין בתוך המזון, ולענין יין של הבדלה שלפני המזון.

ה. ס' קעד

(ז) אם אין לו יין ושותה מים היה מורי ז"ל מזהיר אותנו מאוד שלא נשתה המים ההם (מים ממעין ובור מקווה מים) בפה. ר"ל: שלא יניח האדם פיו על המעיין עצמו וישתה, אבל בלכתו למעיין, ישהה מעט כל שהוא, ואח"כ יקח המים בחפניו, וישים בפיו. ואמנם, אחר שכבר נעקרו המים מן המעיין או הבור, והובאו לבית, אין חשש כלל לשתות מים. ועכ"ז, טוב הוא לשפוך מעט מים קודם שישתה, וכנוכר במס' חולין דק"ה בני רב פפא, בההוא עובדא דיוסף שידה, או שאר משקה, אין לברך עליהם

דחשיבי כבאים מחמת הסעודה, לפי שאין דרך לאכול בלא שתייה; ואף יין לא היה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב קובע ברכה לעצמו; אבל מים או שאר משקים לא חשיבי, ואינם טעונים ברכה; ואפילו אם היה צמא קודם סעודה, כיון שלא רצה לשתות אז, כדי שלא יזיק לו המים, נמצא כי שתיית המים בסבת הפת היא, ופת פוטרם. וי"א לברך על המים שבסעודה, ויש מחמירין עוד לברך עליהם בכל פעם, דסתמא נמלך הוא בכל פעם; והרוצה להסתלק מן הספק קודם נטילה במקום סעודתו, ויברך על דעת לשתות בתוך סעודתו. טוב לנהוג לצאת ידי ספק שקודם שיטול ידיו ישתה מים פחות מרביעית, כדי שלא יתחייב בברכה אחרונה, ויכוון לפטור בברכה זו, המים שבתוך הסעודה. (א"ש מדברי הרב נלמוד לעשות כן ג"כ, קודם שיכנס אדם לבית המרחץ) שאינו יכול לברך בשנים. ולכן ישתה פחות מרביעית בחוץ קודם שיפשוט את בגדיו, ויברך ברכה ראשונה, ואח"כ יכנס וישתה כל מה שירצה בפנים. ואח"כ כשיצא לחוץ אם שתה כשיעור רביעית, יברך ברכה אחרונה. הגה: והמנהג כסברא הראשונה.

1. ס' רעג א' אין קידוש אלא במקום סעודה. (ג) אם קידש ולא סעד אף ידי קידוש לא יצא.
2. (ה) כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה אפי' אכל דבר מועט או שתה כוס יין שחייב עליו ברכה יצא ידי קידוש במקום סעודה וגומר סעודתו במקום אחר ודוקא אכל לחם או שתה יין אבל אכל פירות לא.

בעל הבית מברך את ברכת הפרחים.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא
עֵצֵי בְּשָׁמַיִם.**

כשבעל הבית עומד במקום מושבו אומר בשמחה זה השלחן אשר לפני ה' (הגדת לרשב"י)

קידושים בכלליות

1. הגהה^א - מורי זלה"ה, היה נוהג לומר כל הקידושין מעומד בשבת וי"ט, ואח"כ יושב וטועם מן הכוס של קידוש.
2. מע"ח^ב - צריך למזוג הכוס קודם שתאמר הקידוש, והכוס יהיה נגד החזה, כי משם יוצאת הנוקבא הנקרא כוס הברכה, וישתה מהקידוש מיושב, למורי ז"ל, וכו' לעיל, וגם צמח לקמן.
3. מע"ח^ג: ימלא כוס של יין מחזיק רביעית, ויאחו בימינו, קודם נטילה, כנגד החזה, ויברך מעומד, ובברכה של כוס זה, יכוין לפטור כוס שני. ובין הכוסות הללו אם ירצה לשתות ישתה.
4. צמח^ד - וכן אמרו לי החברים, שהרח"ו ז"ל היה נוהג למזוג הכוס וכו'.
5. אח"כ^ה תאמר הקידוש מעומד... בתחילה תקבל הכוס מזולתך בשתי ידיך משתי ידיו אל שתי ידיך ותחזיקהו בתחילה בבי' ידיך גם שניהם... כנגד החזה שלך... אז תחזיק הכוס בידך ימינה לבדה מבלי סיוע ידיך השמאלית.
6. והיה נוהג להשאיר מעט יין בכוס הקידוש, ובכוס בהמ"ז, בסוד אסוך שמן, להשאיר ברכה.

א (פ"עח שער השבת פרק י"ד)

ב (פ"עח

שער השבת פרק י"ד) (נגיד ומלצה)

ג (פ"עח שער חג המנוחות פרק ו') (נגיד ומלצה)

ד (פ"עח שער השבת פרק י"ד)

ה (שעה"כ קידוש ליל שבת דרוש א') (נגיד ומלצה)

ו (פ"עח שער השבת פרק י"ד) (נגיד ומלצה)

קדש

שו"ע סימן תעב

(ג) כשהוא מיסב לא יטה על גבו ולא על פניו ולא על ימינו, אלא על שמאלו.

(ד) אשה אינה צריכה הסיכה אלא א"כ היא חשובה. הנהגה וכל הנשים שלנו מוקריה חשובות. ויש אומרים שכל הנשים שלנו חשובות הן. מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תע"ב.

(ז) כל מי שצריך הסיכה, אם אכל או שתה בלא הסיכה לא יצא, וצריך לחזור לאכול ולשתות בהסיכה. מי ששכח להסיב בשתיית הכוס, הרא"ש והטור פסקו לחזור ושותה בהסיכה, וכן פסק השו"ע. שם.
יש להיזהר לשתות בהסיכה. ואם לא הסיב, כל עוד שאוכל או שותה, מסיב ואם סיים, חוזר מראש בהסיכה (שו"ע תע"ב ס"ה), ואם מצטער או אישה או קטן, אינו חוזר (ברכ"י עיין שם).

1. בעל הבית מברך את כל ברכות הסדר ומוציא ידי חובת בני ביתו שעונים, ברוך הוא וברוך שמו"י ו"אמן" על כל ברכה וברכה. חוץ מברכת המזון שכולם מברכים בלחש, ורק המברך (מצווה על בעל הבית) ירים את קולו.
2. נהגנו לומר את הקידוש עם בעל הבית, חוץ מהברכות שהוא לבד מוציא ידי חובה את כל המסובין.
3. נהגנו בד' כוסות בליל הסדר, ולא בה' כדעת רבי מאיר ע"ה.
4. יש שנהגו למלא כוס אליהו הנביא, וישתה היין בתוך הסעודה (אא"הק) או בכוס הרביעי (אחרי שפוך חמתך). ויש המברכים בהבדלת יום טוב ראשון.
5. מותר לנשים שבירכו בהדלקת נרות הברכה שהחיינו, לענות אמן לברכת שהחיינו של הקידוש.

וזה סדר כוונת כוס א' תכוין בתחילה אל קטנות הב' והוא ענין הכוס בעצמו והיד האוחזת בו שהוא בחי' מעשה ותכוין כי ה' אצבעות יד ימינך אשר עליהם יושב הכוס הזה הם בחי' הקטנות הב' שהוא הכלים והלבושים של חג"ת דאימ' הנכנסין עתה בז"א וחכוין כי מכ"ש שכבר נכנס גדלות א' כנו' ותכוין כי הכוס עצמו הוא בגימט' אלקים שהוא הקטנות הב' אמנם הוא בבחי' תמורתו שהוא שם אכדט"ם כנ"ל והה' אצבעות יד ימינך הם סוד ה' אותיות אכדט"ם. ונלע"ד ששמעתי ממוז"ל כי ה' אצבעות הם קטנות הא' והכוס הוא קטנות הב' אבל אין לסמוך ע"ז אלא על מה שכתבתי כי מצאתי כתוב בקונט' מן העת ששמעתי מפי מוז"ל.

ואמנם פשוט הוא כי אף במוחין דקטנות יש בהם עצמו' וכלים שהם האורו' שבתוכם הנק' מוחין ממש והכלים שהם הלבושים שלהם והנה הכלי הוא הכוס כנו' והמוחין הם היין שבתוך הכוס והוא ג"כ שם אכדט"ם כי הנה היין בגי' ע' ואם תחברוהו עם חמשה אצבעות האוחזי' בו הרי ע"ה כמונין אכדט"ם עם הכולל וגדלות הב' נכנס על ידי הדיבור ועל ידי הכוונה של ברכת הקידוש וברכת היין ולכן תכוין בהויות שבברכות אלו שהם הויה דע"ב דמילוי יודין כי מילוי יודין הוא במוח החכמה כנודע והרי ביארנו מילת קדש. אח"כ ורחין והוא ענין הרחיצה הא'. והנה הכוונה של הרחיצה היא בשם של י"ה במילואו כי שם י"ה הוא סוד המוחין כנודע. ותכוין ב"ה במילוי ע"ב דיודין כזה יו"ד ה"י וזהו כוונת הרחיצה זו של אחר הקידוש: שע"הכ פסח ו'.

**לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו ליחדא
שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל. ויהי נועם יהוה אלהינו עלינו
ומעשי ידינו כוננה ומעשי ידינו כוננהו. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך
יהוה צורי וגואלי.**

שו"ע סימן תעג

(א) מוזנין לו כוס ראשון ומקדש עליו, ומברך שהחיינו. ואם חל בשבת, אומר ויכול; ואם חל במוצאי שבת אומר יקנה"ו, ואם שכח להבדיל ולא נזכר עד שהתחיל ההגדה, ישלים ההגדה עד גאל ישראל ואחר כך יבדיל.

(ב) שותה בהסיכה ואינו מברך אחריו.

(ג) אם ירצה לשתות כמה כוסות, הרשות בידו; ומכל מקום ראוי ליוזר שלא לשתות בין ראשון לשני, אם לא לצורך גדול, כדי שלא ישתכר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה.

(טו) תינוקות שהגיעו לחינוך, מצוה ליתן לכל אחד כוסו לפניו. הגה: ואין ליקח כוס שפיו צר כעין קלוג גלא"ו, מפני שלא יוכל לשתות הביעית כאחד. וככוס של ברכת המזון בלאו הכי אין לוקחים אותו (כ"י).

בשבת שבת שלום (שבת) מקודש

יּוֹם הַשַּׁשִּׁי: וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־
צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מְכָל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים
אֶת־יּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּוֹ שָׁבֹת
מְכָל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

אח"כ ע"י תפילותינו ודאי שעולים עד חו"ב עילאין כמבואר שם בפסוק "אלה מועדי ה' מקראי קודש" כו'. אבל עתה בליל פסח גדל הז"א אפי' גדלות הב' שהוא בבחי' חו"ב עילאין ולא עוד אלא שליל פסח גדולה מליל שבת כי בליל שבת אין אל ז"א זולתי גדלות הא' לבד והל' של בחי' מקיפין דצלם ואפי' המקיף דאות מו' דצלם אין לו בליל שבת כנו' במקומו אבל בליל פסח יש לו אף גדלות ב' דחו"ב עילאין כנו' עוד יש בחי' מעלה אחרת בליל פסח יותר משאר י"ט ושבתות והוא כי ביו"ט ובשבת אין ז"א עולה מדרגותיו בפעם אחד אבל עולה מדרגה אחר מדרגה ובכל תפלה ותפלה עולה מדרגה א' כנו' אצלנו בתפלת שחרית ומוסף ומנחה דשבת אבל בליל פסח בפעם אחד עולה כל המדרגות שלא ע"י תפלות רבות זו אחר זו אלא כפ"א עולה עד גדלות הב' כמ"ש בע"ה:

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:

ה' אצבעות שעליהם הכוס^א עומד.

צריך להגביהו בחמשה גבורות אלו לעלותם אל שרשם אל מקום היין המשמח למתקם והם הם חמשה אצבעות היד הימנית למתקם בסוד הימין ולהעלותם אל שרשם ויתמתקו בסוד הימין שבה ויהיו יין המשמח ולא יין המשכר מצד הגבורה החזקה ולפי שכוס בגמטריא אלהים אשר ממנו נמשכו ה' גבורות אלו לפיכך נקראים כוס ישועות וכוס של ברכה בהדבקם בימין להתמתק : שע"מא'רש ברא'.

סְבָרֵי מְרָנָן. לְחַיִּים.

אמת היא, שהרבה וקני עדותנו היו עונים לחיי ולא לחיים וזו, ע"פ נוסחאת הגמרא. גם, מעט קפדנים היו אומרים בורא פרי, אות פ"א רפויה ולא דגושה.

בברכה^ב של כוס זה יכוין לפטור כוס שני.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא
פְּרֵי הַגֶּפֶן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
בָּחַר בָּנוּ מִכָּל-עַם. וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל-לָשׁוֹן.
וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו. וַתִּתֵּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּאַהֲבָה. (שְׂפָתוֹת לְמִנוּחָה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה.
חַגִּים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן. אֶת יוֹם (הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְאֶת

א (מעשה חושב י"ד)
ב ז"ע, פע"ח

יֹזֵם) חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. אֵת יוֹם טוֹב מְקַרָּא קֹדֶשׁ
הַזֶּה. זְמַן חַרוּתֵנוּ. בְּאַהֲבָה מְקַרָּא קֹדֶשׁ. זְכֹר
לִיְצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בְּחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְשָׁתָּ
מִכָּל הָעַמִּים. (שְׁבֻתוֹת ו) מוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ (בְּאַהֲבָה
וּבְרֻצּוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה, מְקַדֵּשׁ (הַשְּׁבֻת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ:
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל. וּבֵין אוֹר
לְחוֹשֶׁךְ. וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים. וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יָמֵי הַמַּעֲשֵׂה. בֵּין
קֹדֶשׁ שְׁבֻת לְקֹדֶשׁת יוֹם טוֹב הַבְּדֻלָּת. וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשִּׁשֶּׁת יָמֵי
הַמַּעֲשֵׂה הַקֹּדֶשׁת. וְהַבְּדֻלָּת וְהַקֹּדֶשׁת אֵת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתָּ. בָּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה, הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ:

מְבַרְכִים בְּרַכַּת שֶׁחַיִּינוּ, אֵף שְׁאִין^א בְּגַד או פְּרִי חֹדֶשׁ.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיָּמְנוּ
וְהִגִּיעָנוּ לְזְמַן הַזֶּה:

וְאוּ יוֹשִׁבִים בְּהַסְבָּה וְשׁוֹתִים רְבִיעִית לְכַתְחִילָה.

1. אִמְנָם מִי שְׁשֻׁתָה לּוֹג או רֹב רְבִיעִית, יֵצֵא.

א עיין שע"הכ קידוש ראש השנה. שאין לרדף בגד חדש בכלל.

ורחץ

(1) נוטל ידיו לצורך טבול ראשון ולא יברך על הנטילה.

1. נוטלים ידים בלי ברכה, עם הכלי, וחוזרים לשולחן בלי לדבר.
2. האמנם, אין זו סיבה להוכיח בכוח וברגז מי שדיבר (דווקא הילדים) אלא בעל הבית יסביר בנחת לילדיו ולאורחיו, סיבת השתיקה.
3. נוטלים רק ב' פעמים על כל יד ולא ג', והוא דעת השו"ע והאר"י הקדוש.

ואברהם זקן

אותיות רוח צ', שהוא רוח הצדיק, ואין צדיק אלא בן תשעים, כמו שחז"ל אמרו במשנה פרקי אבות: בן תשעים לשוח. אל תקרא לשוח אלא לשוח, מלשון שיח בשדה, שהיא בחינת יצחק אבינו ע"ה המתקן תפילת מנחה, עת רצון.

ולכן, אין צדיק אלא מי שמתקן את העולם אלא דרך שיחו ושופך שיחו לה', והוא בחינת שפוך חמתך דווקא על הגויים, שהם מס"א. וכל עניינם הוא למשוך את דיבור הצדיק לדיבור חול, בחינת המדבר עם האישה סופה לבטלה, שהוא דיבור שווא, וגורם עיכוב מלשפוך שיחו לבורא עולם.

כך, שרז"ל בחכמתם הנפלאה, הכירו באמיתות הדברים, וכך תקנו ליטול ידים, שהוא סוף המחשבה, טיהור המעשה עצמו, אלא בלי לברך, לומר, שאף בשפילות גדולה ובצער שאינו ניתן לשער, באופן שהרשעים נטלו כוח הדיבור מהאדם ע"י עיניו וצרות, וגזרות משוננות, מ"מ, אפשר עדיין לטהר את עצמו. והיא מטרת העולם, לתקן אותו אף במצבים קשים. ולכן, אף שהדיבור ניטל (אין ברכה) המעשה מתקיים.

כרפס

ויקה מהכרפס פחות מכזית ומטבלו בחומץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל, ואינו מברך אחריו.

1. מין הכרפס הוא דווקא הסלרי.

2. לוקחים חתיכת כרפס ביד ימין ששוקעים בחומץ^א קודם הברכה, בשיעור פחות מכזית (20 גרם) ומכוון לברכת המרור. ומברך בעל הבית:

זו"ס משז"ל בענין הכרפס שמביאים אותו כדי שישאלו התינוקות ויאמרו עדיין לא אכלנו לחם ואנו אוכלים עתה ירקות בתחילת הסעודה.
וסוד הענין הוא כי התינוקו רמז לזמן הקטנות הא' ולכן הם עצמם תמהים איך נכנס הקטנות הא' שהוא אכילת הכרפס שלא כסדרן אחר שכבר נכנס גדלות א' וקטנות ב' וגדלו ב' בכוס של הקידוש. ובוה תבין כי לקיחת הכרפס בליל פסח אינה בהזדמן כמו"ש הפוס' שלוקח ירק אחר במקומו אם ירצה ואין הענין כך כי דברי חכמים ומנהגם תורה היא וצריך לדייק ולהזהר לאכול דוקא הכרפס ולא ירק אחר: שע"הכ פסח ו'.

שו"ע סימן תעב

(טז) מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים, כדי שיראו שינוי וישאלו התינוקות^ב שואלים בטיבול הכרפס הזה.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה:**

ואוכלים בלא הסיבה.^ג

א מהר"א אזולאי על הלבוש שכל המנהג.

ב (מעשה חושב י"ד)

ג בכ"י ע"פ הסוד.

ויקה מצה האמצעית ויבצענה לשתים, ויתן חציה לאחד מהמסובין לשומרה לאפיקומן ונותנין אותה תחת המפה, וחציה השני ישים בין שתי השלימות

לוקח המצה האמצעית בידו השמאלית ואומר כך קרע ה' את הים ליי"ב קרעים ויצאו ממנו בני ישראל ביבשה.

1. ושובר המצה באמצעיתה. אולם, לא נהגנו לבצוע את המצה אלא מניחים המצה ביד שמאל וביד הימין שוברים אותה באמצע.

2. ושובר אותה באמצע בידו הימנית בב' חלקים. חלק קטן שהוא ימסור לילד ויצניע אותו תחת המפה^א (של השלחן) והחלק הגדול יחזיר הבעל הבית, בין שתי המצות השלמות.

ולכן (המצה האמצעית) נחלקת לב', וחציה האחת, שצורתה ו' מניחין לאפיקומן, וחציה השני שצורתה ד' שהיא כנגד נוקבא, אנו מחברים אותה עם החכמה שהיא מצה הראשונה השלימה, ומברכים עליהם המוציא ואכילת מצה, המוציא כנגד השלימה, ואכילת מצה כנגד הפרוסה.

ועל^ב זו הפרוסה הב' שהיא כנגד אות ד' של הה' אנו אומרים הא לחמא עניא. וכמאז"ל מה דרכו של עני בפרוסה כו'. והענין הוא כי בתחלה צורתה ה' של הא לחמא עניא, ואחר כך נפרסת ונעשה לחמא עניא שהוא הפרוסה כנו', כי אות ד' הוא לשון ד"ל ועני כי מה שהיתה אות ה' נעשית לחמא עניא שהוא אות ד'. והנה בהתחברו עם המצה השלימה שהיא אות י' אז נעשו שתיהם ציור ד"י. הפרוסה היא אות הד' והשלימה היא ו' שהיא שלימה ב' ספירותיה, ולפי שהיא פרוסה אנו צריכים לחברה עם השלימה ואז השלימה נקראה ד"י.

א שכן פסח נשם טור ברקת
ב (שעה"כ פסח לרוש ו')

מגיד

ענין עסק התורה לשמה

דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע. וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה בכל ספר התקונין שהיה יורד ומדבר עם רשב"י והיה מגלה לו רזי תורה ודע כי לפעמים אותה הנפש של הצדיק ההוא מתלבשת בההוא חלוקא דרבנן ולפעמים מתלבש גם הרוח, ולפעמים גם הנשמה.

ואמנם בהיותו בא בבחינת נפש בלבד אז הוא בצורת טעין חמרי (המוליד חמורים) כי הוא רמז אל הנפש שמעולם העשיה. והנה כבר ידעו והכירו ר' אלעזר ור' אבא שזה שהיה טעין חמרי היה בחינת צדיק אחד מאותו עולם שנגלה ללמדם וגם ידעו שלא היה אלא בחינת נפש בלבד כיון שראוהו טעין חמרי אבל לא ידעו מי היה. ולכן שאלו אותו טעם ביאתו מה היתה וגם על מה זה לא נגלה אלא בבחינת הנפש אשר על כן בא בצורת טעין חמרי והשיב להם יו"ד עבד קרבא בתרין אתוון כו'.

מלחמה בין הנפש לבין רוחו ונשמתו

והענין הוא כי היוד הזו היא יו"ד זעירא אשר ממנה בחינת הנפש ואות כ"ף רומזת אל כסא הכבוד כנ"ל כד נחת כ"ף מעל כורסי יקריה אזדעזע כו' והוא עולם הבריאה ואות סמ"ך היא בחינת שש קצוות היצירה שהם סוד ששים המה מלכות בסוד שש קצוות כל אחד כלול מעשר ספירות וכונת דבריו הם כי נפשו הנקראת יו"ד עבדא קרבא ומלחמה עם אותיות כ"ס שהם נשמתו ורוחו ורצתה להתקשר בהם יחד כדי ששלשתם יבאו ויתלבשו ויתגלו בעה"ז לעשות המצוה הגדולה ההיא ולגלות סודותיה של תורה אל חכמי הדור ההוא.

ואמנם זה המדבר עמהם הוא בחינת המלבוש בלבד הנקרא חלוקא דרבנן וסיפר ענין מלחמת נפשו עם רוחו ונשמתו וסיפר כי רוחו ונשמתו לא רצו להתלבש ולהתקשר עם הנפש לסיבה הנזכרת כאן ולהבינה צריך שנודיעך ענין אחד והוא כי הנה אחר שהאדם עסק כל צרכו בתורה והשלים כל מה שצריך לו להשלים כפי

בחינת חלק הראוי לו כנודע אז נשמתו ורוחו ונפשו נעשים מרכבה למעלה באופן זה כי הנשמה נעשית מרכבה אל אות כ' שבכסא ואיננה יכולה לצאת עוד משם כי תמיד עומדת שם בבחינת מרכבה אל קונה יתברך ועל דרך זה גם הרוח נעשה מרכבה אל אות ס' אשר ביצירה והנפש אל אות יו"ד שבעשיה כי גם מצינו לעיל כדכ נחיתת כ"ף מעל כורסי יקריה כדי לומר אל הקב"ה שיברא בה העולם שנודעזע העולם ואמר לה הקב"ה תוב לאתרך וכן הענין בנשמת הצדי' הנמושכת מן המקום ההוא :

גלגול משה רבינו ע"ה

ודע כי זה אשר נגלה להם היה רב המנונא סבא אשר הוא גלגולו של משה רבינו ע"ה המתגלגל בכל דור ודור כנו' בתקונין. והנה כבר נשמתו נעשית מרכבה דבוקה אל הכסא ולא יכולת כורסייא למהוי אפילו שעה אחת בצתי הנשמה הזאת גם רוחו הנקראת ס', כבר נעשה מרכבה אל היצירה ועמה יש סמך ועזר אל הנופלים שהם ז"א ונוקביה דיצירה כי שם הוא סוד סומך ה' לכל הנופלים אשר ארוז"ל שסמכן דוד ברוח הקדש פירוש כי תיקון דוד הע"ה היה ביציר' ע"י המזמורים שתיקן ברוח הקדש כי שם הם בחינת נופלים אבל בעולם העשיה אינם אפילו בגדר נופלים אלא הם נתונים ממש בתוך הקליפות שהוא גדר גרוע מנפילה ועל כן רוחו עמד שם כדי להיותו שם סומך אל הנופלים הנו' בבחינת היותו שם מרכבה אליה' כנו'.

חלוקא דרבנן

אמנם היו"ד שהיא הנפש היא אשר באה אצלי כי אני הוא בחינת המלבוש הנקרא חלוקא דרבנן הנגלה לכם כנו' והנפש אמרה אלי נחמה אחת והיא שאעפ"י שלא רצו הנשמה והרוח שלי לרדת עמה עכ"ו היא תעלה ותתקשר למעלה עמהם נפש ברוח ורוח בנשמה ונשמה בנפש דאצילות ונפש דאצילות ברוח דאצי' ורוח דאצי' בנשמה דאצי' כנודע כי התקשרות הזה נקרא צרור החיים הנו' בפ' יוחי בדף רכ"ד ורכ"ה. ועל ידיהם תקבל הנפש שפע ואור עצום ואח"כ תרד הנפש אצל החלוקא דרבנן הנו' ותחלק לה שלל שפע רב מאשר לקחה מלמעלה חליפי שכר עבודתה אשר טורחת לילך בצורת טעין חמרי כנ"ל ומלמדת רזי תורה לחכמי הדור אשר בעה"ז ובודאי הוא שנפש ורוח ונשמה של הצדיק העושה כך מקבלים שפע רב וגדול על הדבר הזה.

והנה הרוח דאצילות היא יו"ד עלאה כי היא מבחינת אצילות ונקראת יו"ד כי היא בחינת היו"ד דיסוד שמשם יוצא הרוח והשי"ן הוא שי"ן דבינה דאצילות בתלת ספירן עילאין כנגד ג' קוי השי"ן וממנה בחינת הנשמה ושתיהן נקראים י"ש וזהו

סוד להנחיל אוהבי י"ש והם רוח ונשמה דאצילות ולכן קראם שין עלאה ויוד עלאה.

גם דע כי אין כח ורשות ויכולת בשום נשמת צדיק שבאותו עולם לרדת ולהתלבש ולהתגלות בעוה"ז כנו' אם לא שבתוך נקודה אמצעית פנימיותה יתלבש שם ניצוץ אחד מן נשמת משה רבינו ע"ה ועיין בסוף אדרת נשא בדקמ"ד ע"ב :

אמר שמואל, שמעתי מן המקובלים הפשטנים שביארו במאמר הזה כפי הפשט במ"ש יו"ד עבד קרבא בתרין אתוון בכ"ף וסמ"ך לאתקשרא כחדא כו'. כלו' הנה אתם שאלתם אותי מאן יהב לך למיזל הכא ולמהוי טעין בחמרי והוא השיב להם כי מחמת חסרון כ"ס שמטה ידו מאד ולכן נעשה טעין חמרי. וכפי שיטתם השיבם, כי בראותו שלא הכירוהו עדין שהיה בסוד נפש. לכן השיבם כפי שיטתם כי מחמת חסרון כ"ס נעשה טעין חמרי וזהו מ"ש יו"ד עבד קרבא בתרין אתוון בכף וסמך:

אמר שמואל ז"ל הנוסחה השנית הנמצאת במאמר הנז' נחתו ר' אלעזר ור' אבא ונשקוהו כו' אמרו לה מאן אתה כו' אמרו ליה מה יהב לך למיזל הכא ולמהוי טעין בחמרי כו' : דע כי כאשר האדם הוא עוסק בתורה כראוי לשמה יש בידו יכולת להשיג שנשמת צדיק אחד מאותם שהם מן שורש נשמתו שיתלבש כדוגמת מלאכי אברהם אע"ה שנא' וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים כו' ויבא ויגלה לו רזי תורה והוא מתלבש באיתו הליבש הנקרא אצל המקובלים חלוקא דרבנן אשר לו בסוד ומעיל קטון תעשה לו אמו והם מוחין דיניקה ועיבור כו' וזהו ענין ההוא סבא דהוה נחית וממלל עם רשב"י ומגלה לו רזי תורה. כנוכר בתקונין בדס"ב ע"א ובמקומות זולתו ולפעמי' באה נפש הצדיק לבדה מתלבשת באותו חלוקא דרבנן. ולפעמי' בא גם הרוח ולפעמי' גם הנשמה ואמנם כשאינה באה אלא הנפש לבדה אז היא באה בצורת טעין חמרי כי הוא רמו אל היותה נפש דעשיה תוך לבושה. ודע כי אין יכולת בשום נפש צדיק להתלבש ע"ד הנו' אם לא שבתוך נקודה אמצעית של פנימיות' יתלבש שם ניצוץ אחד מן נפש או רוח או נשמת משה רבינו ע"ה בהקדמ' זו יתבאר המאמר הנז' בע"ה :

כי הנה ר' אלעזר ור' אבא המלומדים בנסים כששמעו את חכמתו תיכף הכירו בו שהיה נשמת צדיק שנתלבשה ובאה ללמד להם אבל לא ידעו בו מי היה וגם ידעו כי לא היתה המתלבשת רק בחינת נפש דעשיה בראותם אותו טעין חמרי כנו', ועל כן שאלוהו שתי שאלות מאן אתה וגם מאן יהיב לך למיזל הכא ולמהוי טעין בחמרי רוצה לומר למה לא נתלבשה במלבוש אלא הנפש בלבד והשיב להם יו"ד עבד קרבא כו' ופירושו כי יו"ד היא בחינת יו"ד זעירא כי ממנה בחינת הנפש ואות כ"ף רמו אל הנשמה הבאה מן הכסא כנ"ל בפ' בראשית דף ג' ע"א וז"ל ופד נחתת כף מעל כורסי יקריה כו' ואות ס' היא סוד ו' קצוות שביצירה כל אחד כלול מו"ס בסוד ששים המה מלכות אשר משם בא הרוח ופירוש הדברים הוא כי הנפש שלו הנקראת יו"ד עבדא קרבא בהדי כ"ס שהם נשמתו ורוחו ורצתה להדבק בהם ושיבאו שלשתם יחד לעשו' המצו' ההיא, לבא וללמד ולגלות רזי וסתרי תורה אל חכמי הדור ההוא הראויים. והנה המלבוש הנקרא חלוקא דרבנן הוא היה המדבר עתה ולא הנפש עצמה וסיפר כי הנשמה והרוח לא רצו לבא מלובשים בו לפי שנתנו

טעם לדבר והנה הנשמה נתנה טעם אליה והוא במה שצריך שתדע כי אחר שהאדם עסק כל צרכו והשלים חלקו כל מה שהוא ראוי להשלים נעשים נשמתו ורוחו ונפשו מרכבה למעלה כי הנשמה נעשית מרכבה אל אות כ"ף שבכסא ואינה יכולה לצאת משם כלל והיא צריכה להיות שם מרכבה אל קונה יתברך וכן רוחו נעשה מרכבה אל אות ס' שביצירה וכן נפשו נעשית מרכבה אל אות י' שבעשיה וכן מצינו כאשר נחתא כף מעל כורסיה יקריה לומר לפני השי"ת שיברא העולם בה כנ"ל בפ' בראשית בדף ג' ע"א אז נודעזע העולם ואמר לה הקב"ה תוב לאתריך כו' וכן ע"ד זה בנשמה הבאה משם שצריכה שלא תזוז משם ובפרט כי זה הצדיק שנגלה לר' אלעזר ולר' אבא עתה הוא רב המנונא סבא ע"ה והוא היה גלגול מרע"ה המתגלגל בכל דור ודור וז"ש בפ' יוחי בדף רכ"ה ע"א אר"ש אי הני בבלאי טפשיאי ינדעון מלין דרזי דחכמתא כו' ינדעון שבחא דרב המנונא סבא כד אשתכח בינייהו כו' ולכן הנה נשמתו נעשית מרכבה אל הכסא דבוקה שם ולא הוה יכלא כרסיא למהוי אפילו שעתא חדא בלתי הנשמה הזו הגדולה וכן אות ס' שהוא הרוח שלו כבר נעשה מרכבה ביצירה ועמו יש סמך אל הנופלים שהם ז"א וניקביה דיצירה אשר עליהם אמר דוד הע"ה סומך ה' לכל הנופלים וסומך דוד ברוח הקדש כי תיקון דוד הע"ה שתיקן במזמורים הוא ביצירה הנקראים נופלים אבל בעשיה אינם נקראים נופלים כי שם הם עומדים ממש בתוך הקליפות והוא יותר ממדרגת נפילה. ואמר כי הרוח לא רצה לבא כי הוא שם ביצירה סומך אל הנופלים בסוד רוח הצדיק הנעשה שם מרכבה סומכת אל הנופלים :

אמנם היו"ד שהיא הנפש שלו דעשיה היא באה ונתלכשה בי כי אני המדבר הוא המלבוש הנקרא חלוקא דרבנן מוחין דיניקה של הנפש ואצלי באה הנפש דגדלות ואמרה לי נחמה אחת והוא כי אם ארצה לעשות מצוה זו עמה הלא היא תעלה למעלה בסוד צרור החיים הנו' בזהר בפ' אחרי מות דאתצריך נפש ברוח ורוח בנשמה ונשמה בנפש דאצילות ונפש דאצילות ברוח דאצילות ורוח דאצילות בנשמה דאצילות ועל ידיהם תקבל הנפש שפע ואור גדול. ואח"כ תרד הנפש אצלה אצל המלבוש הזה ותחלק לה שכר גדול ושפע אור גדול בשביל שכר טירחה שהולכת בצורת טעין חמורי ללמד סודות התורה את התלמידי חכמים כי בלי ספק שמקבלים שכר ושפע גדול על הדבר הזה. והנה נשמה ורוח דאצילות הם אותיות י"ש וזהו סוד להנחיל אוהבי יש כי היו"ד היא יו"ד דיסוד שמשם יוצא סוד הרוח ואות שי"ן היא בכינה בג' ספירן עלאין כנגד ג' קוים שבשין כי אלו הם שרש מחצב הנשמה והרוח ולהיותם מבחי האצילות קראם עלאין באומרו שי"ן עלאה ויו"ד עלאה כו': 'שער מא' רש'.

טעם מצוה לספר ביציאת מצרים לליל פסח

בזה תבין טעם מצוה לספר ביציאת מצרים לליל פסח, כי פסח ר"ל פ"ה ס"ח שהם בחינת אור המקיף היוצא מן הפה, בבחינת שיחה ודיבור, לכן צריך לספר ביציאת מצרים, כי יציאת מצרים הוא יציאת החסד מן הגרון הנקרא מצרים מקום צר (ולמטה בגופא דז"א), לכן אנו מספרים אותו, כדי לכוין להמשיך לאותו יציאת מצרים הנזכר שגם כן תצא דרך הפה הסמוך לגרון.

והמוס^א הב' הוא כנגד אלקים דההין שבמוח - בינה, ולכן בו נזכר ההגדה של סיפור יציאת מצרים, ונודע כי בכח נ' שערי בינה יצאו ישראל ממצרים, וגם כי הסיפור עצמו הוא בבינה, כי היא סוד הגרון הנקרא קול עילאה דמינה נפקו קול ודיבור.

1. מצווה^ב לספר ביציאת מצרים היא לקרוא ההגדה בניגון ולהסביר פשט ההגדה ומדרשיה, כי עיקר המצווה מהאב לילדו ולא למסובין. חשוב גם שהתינוקות יחיו ממש את יציאת מצרים ע"י המנהגים השונים, ולכן אין דרך הנכונה להישאר הרבה זמן בפירוט הניסים והנפלאות, כשהילדים תינוקות. וכל דבר בעיתו. המבוגרים יעסקו בלימוד ההגדה ועומקה אחרי שלחן עורך או תום ההלל עד שיחטפנה השינה. מותר לשתות משקאות לא חריפות במשך קריאת ההגדה.

שו"ע: ויגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר: הא לחמא עניא, עד מה נשתנה. הגה: ויאמרו בלשון שמבינים הנשים והקטנים, או יפרש להם הענין וכן עשה ר"י מלינדרי כל ההגדה בלשון לע"ז, כדי שייבנו הנשים והקטנים. ואז יצוה להסירם מעל השלחן ולהניחם בסוף השלחן כאלו כבר אכלו, כדי שיראו התינוקות וישאלו.

2. לוקחים קערת הסדר ומרימים על ראשי המסובין באומרים ג' פעמים „אתמול“.
כל אחד ואחד יכול לסבב על ראשי המסובין את הקערה, אלא שטוב שהאישה תימנע מלהרים. ואם היא רוצה, הרשות בידה ואין לעכבה.

3. מקור המנהג מזמן הגאונים (הגדה שלמה) שחלקם לא היו אומרים הא לחמא עניא אלא „אתמול“ ומתחילים מיד ב„מה נשתנה“. נהוג אצל יהודי קוסטנטניון, טונים ולוב, ובודדים מאלג'יר עצמה (ישמח משה ג'ג)

4. יש' להרים את הקערה עם כל מה שיש בתוכה ולא לחשוש לאוכל קדשים בחוץ. אמנם מי שרוצה להחמיר, יטול מהקערה, הזרוע והביצה.

5. ויש' נוהגים להגביה על ראש התינוקות.

א (שעה"כ פסח לרוש ה')

ב (זכרנו לחיים)

ג (זה שלחן ג'ג' בשם פסח מעובין).

ד מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תע"ג.

הקערה תישאר מכוסה כל זמן הסיבובים.

אֶתְמַלְּ הַיַּיִנוּ עֲבָדִים הַיּוֹם בְּנֵי חוֹרֵין הַיּוֹם כָּאֵן, לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוֹרֵין:

ויש שאומרים ע"פ הגדת הרמב"ם
בבהילו יצאנו ממצרים
בני חורין:

(ולגבי מה שכמה נהגו לאמר ה"א בנקוד צירי, בסומכם על דברי החיד"א במחבר"ר ס' תע"ג אות ו', ששמע מפי המקובלים וכו' – והם דברי המשנת חסידים סדר ליל פסח, ס' ה' אות ב', שפירושו ניקוד צירי תחת ה"א ממש, ודלא כהרב אורחות צדיקים אות פסח בשם ספר הכוונות דף פ"ג ע"ג שכתב – צ"ל ה"א לחמ"א עני"א (בניקוד דגש, וסגול תחת ה"א והוא הניקוד הלמ"ד של מילת הלחם הנמצא בפסוק ו' דפרק ל"ט בספר בראשית) – וגם כמה אחרונים חזרו על זה ואחרון אחרון הבן איש חי והכפ החיים סופר. ואהצ"הק לא השגתי ס' ממה שהשיגו. עם כל זה לא נתקררה דעתי. והוא פשוט שאם אין לנו לגרוע מדברי האר"י הקדוש ותלמידו המובהק מוההרח"ו זיע"א, אין לנו להוסיף בשמם. ולדעתי הפשוטה, זאת הכוונה לדברים הקצרים של הרחיד"א, בן ביתו דכתבי האר"י ז"ל ונוסחאותם האמיתיים. ולסיבה הזאת כתב ששמע מפי המקובלים דעל דעת הסוד נכון לאמר וכו'. שאין זו חיוב מדברי האר"י ז"ל אלא בעלמא. ובמחילה רבה מכבוד תורתם, אין לנו שום יסוד בכתבי האר"י הקדוש, לגרוס ה"א בציר"י או בסגו"ל. כך גם שלא מצאנו בכתבי מוהר"י צמח ז"ל בלחמ"הש ובנג"ומצ רמז לדין זה. וגם לא בדברי אור צדיקים מרהר"מ פאפיראש ז"ל (וכידוע לנו שהם היו בקיים בכתבים הנכונים) וגם לא כתוב בשו"ע האר"י עם הגהות הרי"ה צמח ז"ל (דפוס ווילנא שנת תרמ"א), ובמחברת הקודש (לא החברים ולא הר"ן הקדוש ז"ל) ולא בפתורא דאבא, ואחרון אחרון חביב, לא מצאתי שום מקור לא בפרי עץ חיים, שהוא מהדורא בתרא כידוע, ולא בפירוש מוהר"ש וויטאל ז"ל בנו הקדוש של מוררח"ו זצ"ל בספרו חמדת ישראל. והטוב יעשה בעיני אלוקים ואדם. נאום אני אברהם הקטן)

בעל הבית לבד מרים בידו הימנית החצי המצה (ענף הכוונות) ואומר רק פעם אחת :

הָאֵל לַחֲמַא עֵנְיָא דִּי אֶכְלוּ אֲבַהֲתָנָא בְּאַרְעָא
דְּמַצְרַיִם. כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וְיִכּוּל, כָּל דְּעֲרִיךְ יִיתִי
וְיִפְסַח. הָא שְׁתָּא הַכָּא. לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא
דִּישְׂרָאֵל. הָא שְׁתָּא הַכָּא עֲבָדִי. לְשָׁנָה הַבָּאָה
בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל בְּנֵי חוֹרִין:

ומחזיר החצי מצה.

הא לחמא עניא. וכמאז"ל מה דרכו של עני בפרוסה כו'. והענין הוא כי בתחלה צורתה ה' של הא לחמא עניא ואחר כך נפרסת ונעשה לחמא עניא שהוא הפרוסה כנו' כי אות ד' הוא לשון ד"ל ועני כי מה שהיתה אות ה' נעשית לחמא עניא שהוא אות ד' והנה בהתחברו עם המצה השלימה שהיא אות י' אז נעשו שתיים ציור דל'. הפרוסה היא אות הד' והשלימה היא ו' שהיא שלימה בי' ספירותיה ולפי שהיא פרוסה אנו צריכים לחברה עם השלימה ואז השלימה נק' די והרי נתבאר הציור הב' שהוא דו במצה הב' טרם שנפרסה והציור הא' שהוא די נרמז בהתחברות השלימה עם הפרוס' והציור הג' שהוא ג' וזין נרמז במצה התחתונה הנז' כי עמה הם ג' מצות כמנין שלשה וזין הנז' והרי נכנסו כל המוחי' דגדלות ב' וקטנות א' דמצד אבא בבחי' שלשה המצות כנו':

עוד ירצה ביאור הא לחמא עניא כו' פי' ה' אחרונה שבשם הנק' לחם עוני בחסרון הלבנה כשאין היסוד העליון מקבל שפע נק' עני והיא נק' לחם עוני כמד"א כי אם הלחם אשר הוא אוכל והיא היתה בגלות מצרים עם אבותינו ומשפעת להם כמד"א עמו אנכי בצרה. וזמ"ש די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. שע"הכ פסח ו'.

לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוּרִין:

ואל תתמה בכפול המשפט. שפעם הראשונה כתוב לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הַא שְׂתָא הַבָּא עֲבָדִי. שהוא שורה על בחינת ארץ ישראל בעולם הזה, שהוא עולם העשייה, ולכן אמר המגיד עֲבָדִי, פירושו עושה. אולם, אין דבר זה מושלם, היות והוא נמצא בעולם החומר, עולם השפל שהוא עולם העשייה, ועליו נאמר עלמא דשקרא. והנה, עולם האמת נמצא אחרי המיתתו. וקשה, שהרי, אין דרכו של האדם אלא לתפוס האמת אחרי הסתלקותו מהעולם הזה. ודבר זה קרוב למינות, אחרי שדווקא אנו צריכים לגלות אור ה' בעולם הזה ולהמליכו ולשבחו. ואיך נאמר אמת ויציב, אם לא נכיר באמיתו של ממ"מ הקדוש ברוך הוא דווקא בעולם הזה?

והוא דרכו של העני, שאין לו אמצעים רבים, ויכולתו מוגבלת מחמת חסרונו. אולם, אמנותו היא חיותו, בחינת יְצִדִיק, בְּאֲמוּנָתוֹ יְחִיָּה. (חבקוק ב' ד').

ולכן, העני בעולם הזה תלוי באנשים, כדברי המהדיר בברכ"המו "שמתנתם מעוטה וחרפתם מרובה", שכל הטועים והתועים בעולם הזה מביישים את העני, שהוא בחינת פת במלח ומים במשרה, והוא היהודי הנמצא בגלות ומשתתף בגלות השכינה. וכך תופס את האמת ע"י אמנותו הפשוטה, שאף שאינו תלמיד חכם, ואף שאינו נהנה כמעט כלום מהעולם הזה, הוא, דרך אמנותו השלימה, יודע את ה' כי העולם הזה לא מתוקן עד העולם הבא. ולכן כתיב וְתַפְּשֵׁי הַתְּוֵרָה לֹא יִדְעוּנִי (ירמיהו ח' ב'). שעל דרך לימוד התורה, אפשר לשמוח ממצויאות הבורא כדברי המגיד בליקוטי אמרים האמיתי, כ"כ התעמק בלימודו, מעלים את דעתו מה' ולא מדבק לבוראו.

נמצא שהעולם הזה נעשה לו מקלט ואינו רוצה לתקן אותו עוד, ומחשיך את העולם ולא חס לכבוד המלך ושכינתו המצוייה בצער. ולכן, לא יודע את ה', ומסלף ומגדף ומתייהר.

ולכן, רק המתקן עולם הזה, ע"י מעשיו, שהם כקטורת לפני היוצר כל בשר, ולכן חז"ל אמרו, לא הדרש העיקר אלא המעשה, שעיקר תיקון העולם הוא ע"י מעשה, ולכן מחשבה טובה מצטרפת למעשה – דווקא טובה.

וכופל המגיד לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוּרִין:

שאינו העולם מתוקן אלא ע"י התורה של אמת, תורת חסד, ונמצא בן חורין, לעולם הבא. וראה הפגם של הלשון בנוסח העמידה בשים שלום, אהבת חסד במקום אהבה וחסד.

שבנוסח אהבת חסד, אין אהבה חינם. אולם בנוסח השני כתיב אהבה וחסד, והוא יותר אמיתי, יישש לחפש אחרי החסד וגם אחרי האהבה.

ולכן, לא סגי שילמד תורה אף בארץ ישראל. אלא התיקון המושלם שיהיה בן חורין ע"י לימוד המשיח עצמו בארץ ישראל – והוא בן חורין אמיתי. ואינו גרס בן חורין, בלשון יחיד, המורה על הגאולה הפרטית, אלא בני חורין, על הגאולה הכללית. והוא החסד האמיתי והחינם להיות מבני העולם הבא, בחינת עולם חסד יבנה, לעתיד לבוא. ובעושו איזה מצווה, מחדיר בעולם הזה חסד, והוא שותף לה' (עיין ספר המפואר), ונעשה לו טרקלין לעולם הבא, שמגשר בין עולם הזה לבין עולם הבא כולו חסד חינם. ונמצא בן חורין, שאינו סובל שעבוד מלכויות כברכת השבת (ק"ח ע"ב), ושבת כעין עולם הבא (ברכות נ"ז ע"ב), והוא נמצא בבחינת ת"ח בחינת שבת, הקשור תמיד לקודש, לשבת, לעולם הבא. והוא בן חורין מכל הבלי ודמינות העולם הזה.

שו"ע: (ז) מוזגין לו מיד כוס שני, כדי שישאלו התינוקות למה שותים כוס שני קודם סעודה. ואם אין חכמה בכך, אביו מלמדו. אם אין לו בן, אשתו שואלת; ואם לאו, הוא שואל את עצמו. ואפילו תלמידי חכמים שואלים זה לזה: מה נשתנה וכו' וכשהבן או האשה שואלת, אין צריך לומר: מה נשתנה, אלא מתחיל עבדים. ובשמתחיל עבדים היינו לפרעה, מחזיר הקערה שבה המצות לפניו וקורא כל ההגדה.

מוזגין כוס השני (שו"ע, שע"הכ) מסלקים הקערה מהשלחן ולא בסוף השלחן, וזה ממש עקירת השולחן" והילד(ה) שואל את אביו

**מַה נִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלוֹת:
שְׁבַכָּל הַלַּיְלוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִין אֶפְלוּ פַּעַם
אַחַת, וְהַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים: שְׁבַכָּל
הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֵמֶץ אוּ מִצָּה, וְהַלַּיְלָה
הַזֶּה כֻּלּוּ מִצָּה: שְׁבַכָּל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין
שָׂאֵר יְרָקוֹת, וְהַלַּיְלָה הַזֶּה מָרוֹר: שְׁבַכָּל
הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין
מְסַבִּין, וְהַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלָנוּ מְסַבִּין:**

מחזירים הקערה לשולחן ומגלה ובעל הבית עונה לבנו.

וגם עד"ז יתבאר שאלת מה נשתנה הלילה הזה כו' שבכל הלילות אין אנו מטבלין כו' ותי' שאלה והיא באמרנו עבדים היינו לפרעה כו' ולכן כדי שלא ישלמו החיצונים הוצרך להקדים כניסת הגדלות אל הקטנות הא' ע"ד הנ"ל.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות:

וכי המאציל מושפע משנויים ?

בוהירות רבה יש להתייחס לשאלה זו. אולם בלי פחד. כי התופס באמונת ה' חזקה לא יפחד ולא יבהל מפני הספיקות. כי אין ספיקות אלא למין, המחפש תשובות דרך כל מיני שאלות, והוא כעיוור המחפש את דרכו באפילה. לא כן המאמין בה', שכבר יודע את בוראו. כפי שהוא מאמין, הוא יודע, ואין בו סדקין וחורין באמונתו. ולכן, אין לו ספקות, אלא שאלות, כדרך המסיב בשלחן פסח, ומכיר באדון עולם אלהי ישראל. כך שהשאלות אינן חוזרות ח"ו על מידותיו של ה', אלא מחדדות אמונתו, ידיעתו והכרתו באדוניו, מולכו של עולם.

הנה, השואל אינו מקשה אלא אדרבה, מחזיק מלכותו של הקב"ה בעולם הזה.

בעיקר השאלה המקורית, המאציל את העולמות, ברא את הזמן, שהוא הגבלת אורו שאין לו הגבלה, והוא האין סוף. ולכן, לא חל מידת הזמן על הבורא, אחרי שהמאציל המציאו ויצרו. אולם, איך משפיע לא מושפע ?

אלא, שהבורא עולם כביכול מתגלה ומסתתר בחינת הולך ושוב, כדי שהבריאה תסבול אורו אין סוף. ולכן ברא את הזמן שהוא כלי אורו, לבוא ולחזור ולהתעלם. והוא עניין ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, שהבורא נמצא בג' הבחינות האלו בלי שיהיה ח"ו מושפע. ולכן, ברא את השנוי בעולם הזה. אולם לה' אין שנוי ואין קביעות, אחרי שהזמן אינו תופס במאציל כביכול. לכן, כל מידה הקיימת בבריאה, אינה אלא המצאתו ובריאתו, כדי שיכירו באורו וימליכוהו.

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וַיּוֹצִיאֵנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעַ נְטוּיָה.
וְאֵלֹהֵי לֹא הוֹצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, עֲדִין אֲנַחְנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי
בְנֵינוּ, מְשַׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם.
וְאֶפְלוּ כִּלְנוּ חֲכָמִים, כִּלְנוּ נְבוֹנִים, כִּלְנוּ
יֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה, מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר
בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמְּרַבֵּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת
מִצְרַיִם הָרִי זֶה מִשְׁבַּח:

עבדים היינו לפרעה הנה נודע, ענין גאות חירם מלך צור לאמר מושב אלהים ישבתי, כנראה שהוא דבר מתמיה מאד, אבל זה יובן, במה שהודעתך בפרעה מלך מצרים, שגם הוא נתגאה לומר שהיה אלוה, כמש"ה, לי יארי ואני עשיתיני. ושם נתבאר כי כל הגאווה היא בגרון, וכמש"ה ותלכנה בנות ציון נטויות גרון. והנה פרעה וחירם, שניהם מבחי' הקליפות הנאחזות בגרון דו"א, ולכן נקרא פרעה מלך מצרים, כי מצרים הוא הגרון, שהוא מקום צר מאד, כי הג' מוחין דקטנות דזעיר, שהם מבחי' אלהים, יורדים שם בקבוץ צר מאד, כאשר נכנסים המוחין דגדלות דהוי"ה בראש כנודע. וכן צור, הוא מלשון מצור, כמו מצרים.

גם פרעה, הוא חילוף אתוןן הערף, שיש באחורי הגרון. וכן חירם בגימטריא גרון עם הכולל, כי הוא מצד פני הגרון, ולא מצד הערף. וכבר ביארנו, כי גרון בגימטריא ג' שמות אלה"ם, שהם ג' מוחין דקטנות הנזכר שירדו שם. וכל החיצונים והקליפות, ראשית יניקתם הוא כאן בגרון, לפי שלמולה במקום הראש, הם מוחין דהוי"ה דגדלות, ואין להם אחיזה שם, ולכן כל הקליפות הנאחזים באבר הגרון, ששם מוחין דקטנות, והוא ראשית מקום אחיזתם, הם גדולים מכל שאר הקליפות, ומעלתם גדולה מאד. ולכן פרעה וחירם הנאחזים שם כנזכר, הם גבוהים מאד, ולכן נתגאו

להעשות אלוהות. וז"ש פרעה, לא ידעתי את ה', לפי שאין לו אחיזה למעלה במוחין דהוי"ה, אלא במוחין דקטנות דאלהים.

וז"ש ג"כ, אצבע אלהים היא. וז"ש ליוסף, אחרי אשר הודיע אלהים אותך. וכן חירם אמר, מושב אלהים ישבתי, כי נאחו ונתיישב במקום אלהים שבגרון כנוכר: ובוזה תבין, למה חיה חירם מלך צור אלף שנה, לפי שהאחוריים של אלהים דמילוי ההי"ן, הם בגימטריא אלף. ואמנם סיבת היות בהמ"ק נבנה על ידו בימי שלמה הוא, לפי שהיה מעורב בו ניצוץ קדושה, שחטפוה הקליפות מן הגרון דז"א, ולקחוה להם:

עדין אנהנו וכנינו וכני בנינו, משעבדים

אבל הענין הוא, כי הנה אעפ"י שדור המדבר היו נתקנים, ונבררים טוב מן הרע כנוכר, עדיין לא פסקה זוהמתם הראשון לגמרי מהם, עד שעמדו על הר סיני, כמ"ש חז"ל. וסוד הענין הוא, כי עדיין לא נתקנו עבירות של אדה"ר, ועבירות שלהם, בהיותם בגלגול דור המבול, ודור הפלגה, ואנשי סדום כנז"ל, ואעפ"י שקבלו ענשם בגלות מצרים, היו צריכים בקום עשה, לחזור ולקיים המצוות ההם, אשר עברו עליהם, ולכן הוכרחו לתקנם ולקיימם, טרם נתנית התורה בהר סיני:

וזה ענינם, הנה, כנגד עון דור הפלגה, שכפרו בעיקר ועבדו ע"ז כמו אדה"ר גם כן, לכן נתן להם במרה שבת ודינים שלה, ובוזה נתקן עון ע"ז. וז"ס פסוק (ישעי' נ"ו ב') אשרי אנוש יעשה זאת שומר שבת מחללו, ודרשו רז"ל אפילו עובד ע"ז כאנוש, שהיה בדור המבול, מקיים השבת מוחלים לו כל עונותיו, כי המודה בע"ז כאלו כופר בכל התורה כלה. והכופר בע"ז, כמודה בתורה כלה, והמקיים שבת כהלכתו, כאלו מקיים כל התורה כלה. וגם נתקן עון כופר בעיקר, כי הרי המודה בשבת, מודה שיש עיקר למעלה, שברא העולם בששת ימי בראשית, וישבות ביום השביעי:

וכנגד עון דור המבול בעון הגזל כאדה"ר, נתן להם פרשת משפטים, שכל דיני גזלה וגניבה נכתבים בה. ולא עוד אלא שהדין הא' (שמות כ"א ב') כי תקנה עבד עברי, מדבר בנמכר בגניבתו ע"י ב"ד, ואינו נתקן עד שימכר, ואח"כ יצא לחירות. ולכן גם הם (תהלים ק"ה י"ז) לעבד נמכר יוסף, וכל בני ישראל היו עבדים למצרים, לתקן עון הגזל, ואז יצאו לחירות. והנה כיון שקבלו עליהם הדין הזה של עבד עברי, נחשב עליהם כאלו נתקיים בהם, ונמחל להם עון הגזל:

וענין הוצאת שז"ל, כבר נתקן ע"י שהושלכו ליאור כנו"ל, ונתבררו מן הרע. וכנגד
עון אנשי סדום, שכפרו בדינין כאדה"ר, לכן ניתן להם פרשת (שמות י"ח כ"א)
ואתה תחזה מכל העם, ומינוי שופטים ודיינים:

ובזה יתבאר לך, ענין משה ויתרו, בענין מינוי הדיינים, שלא עשאו משה מתחלה.
והענין הוא, כי הנה משה היה השרש לכלם כנוכר, ובהיותו שופט את העם, היו
ניצוצות נשמות טובות שחטאו בראשונה, בהיותם מעורבות באנשי סדום, היו עתה
מתעברות במשה בסוד העבור, שהוא אחד מבחי' הגלגול, ובה יספיק להם כאלו
הם עצמם השופטים, והיה נמחל להם עונם. ובפרט אם הוי באים לפני משה אותם
הדינים בעצמם, ואותם המריבות שבאו כיוצא בהם לפני דייני סדום, ועתה היה דן
אותם במשפט כפי הדין, ובה כל מי שחטא בראשונה בדן כיוצא בו, היה בא אז
בסוד העבור בעת ההיא, והיה נתקן:

וזהו טעם מ"ש (שם י"ח י"ג) ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב, למהר תיקון
העון ההוא, קודם נתינת התורה. ויתרו א"ל לא טוב הדבר אשר אתה עושה וגו',
כלומר לא תוכל לתקן הרע הזה ולהחזירו לטוב, בהיותך יושב לבדך שופט, כי כבוד
הדבר לתקן כמה נצוצות רבות של נשמות ההם, ובפרט כי צריך שיבואו כל
מציאות הדינים הראשונים שטעו בהם דייני סדום, לכשיתקנו על ידך, והנה אתה
יחידי ואינך יכול לדון דינים הרבה, וימשך התקון לזמן רב. ולכן ושמת עליהם שרי
אלפים, ובהתרבות הדיינים, יתרבו הדיינים, ויתקן הדבר במהרה, והדברים הקלים
יתקנו על ידיהם, והדבר הקשה של העון הגדול יביאון אליך, ויתקן על ידך, ובה
תמהר תקונם:

מכאן והילך, כל אחד ואחד קורא בתור שלו לפי סינוב השולחן. אולם, אם הילדים
קטנים, טוב שכולם שירו כמה פיסקאות ביחד.

עֲדִין אֲנַחְנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ, מְשַׁעֲבְרִים הַיּוֹנוֹ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם.

אפשר לפרש, שכמו האדם שאינו מקיים את כל התורה כולה, מפני הגלגולים ומפני שבית המקדש חרב, אז מוציא ידי חובה קיום המצוות דרך לימודו (מהר"י צמח בשם מהרח"ו), כך אנו, שנה בשנה, מתקנים את הנפשות שמתו בגלות מצרים, בימי מכת חושך, כדברי חז"ל על פסוק חמושים עלו, שרק חמישית מעם יצאו ממצרים, והשאר נקטף במכת חושך. ועיין רש"י על זה.

ולכן, כל שנה, אנו מתקנים הנפשות הנדודות מדחי אל דחי (עיין מנחת יהודה על שבט אפרים ונבואת יחזקאל בעמק הדורא), אורך כל הדורות הללו, שלא זכו להיגאל. ומובן היטב המצווה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, שתיקון הנפשות הוא שיבוח אותה נפש, המאפשר לנפש המת להיכנס לגיהנום או להתגלגל.

מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי אֱלִעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְרַבִּי טַרְפוֹן, שֶׁהָיוּ מְסַבִּין בְּבֵנֵי בֵּרֶק. וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיציאת מצרים כל אותו הלילה. עד שָׁבְאוּ תְלַמֵּידיהם וְאָמְרוּ לָהֶם. רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

אמר שמואל הענין הוא בשביל ש(יוסף) הביט בה בעת ששמה ברזל בצוארו ומתוך כך ראה קרי ואעפ"י שהיה אנוס עכ"ז הקב"ה מודקדק עם חסידיו ובאה נפשו לגלגול בזמן הרוגי מלכות ואז אמרת ה' צרפתהו ונדרוש מלת אמרת לשון חתוך כמו שפירשנו בפסוק ,,השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו" שהוא רמז אל הערלה שחוחתים אותה ומשימים אותה בארץ ובעפר.

ואז ,,עד מהרה ירוץ דברו" שתתקבל תפלתו, וכן נדרוש כאן אמרת ה' שהיא המיתה ההיא בזמן הרוגי מלכות צרפתהו בצורף ויצא נקי צדיק יסוד עולם. והואיל ואתא לידן נחזור לדרושינו (דף ג' ע"א) כשחזרו השבטים בעשרה הרוגי מלכות כי יוסף הצדיק היה אחד מהם והיה ר' ישמעאל ן' אלישע כ"ג וכמ"ש כי אביו ואמו לא היו להם בנים, ותשכח המעשה הזה במקומו. ולכן כמו שהוא חטא להביט באשת אדוניו וכיוצא לתקן בגופו כו' לכן הפשיטו עור פניו בההוא וכן אשת פוטיפר נתגלגלה גם היא בבתו של קיסר וחמדה עור פניו:

אמר שמואל להיות כי מעיקרא היא היתה כוונתה לשם שמים אפי' שבאה עתה לתקן בגלגול הזה בהיותו בבת קיסר:

מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי אֱלִעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא:

נחזור עתה לר"ע ע"ה להיות שהוא היה אחד מאותם עשר טיפין לכן נק' ר"ע בן יוסף - בן יוסף סתם. ולכן ישב מ' שנה שלא למד תורה ואח"ך האירו פניו בתורה

והוא התקון של מ' יום של השובבים של ספר שמות שהם נעשים על תקון הקרי וכנגד מ' סאה של מי הטבילה המטהרים את בעל קרי ג"כ ואז נק' יקר כמו"ה וכל יקר ראתה עינו.

אמר שמואל, הענין הוא שמעיקרא בשביל מה שראה בעינו לאשת אדוניו והביט בה בעינו יצא ממנו י' טפות של קרי ועתה נתקן הקרי ליקר ונאמר בו ,,וכל יקר ראתה עינו", זה ר' עקיבא שהשיג מה שלא השיג מרע"ה, כי מרע"ה לא השיג אלא מ"ט שערים והוא השיג החמשים, ורמז אומרו ראתה עינו למש"ה, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין הרי. נזכר עי"ן ועי"ן.

וכן ר"ע עלה בחכמתו ותורתו על העין העליונה שהוא שם י"ה כנודע וזמ"ש רז"ל שהקב"ה הראה למשה דור ודור ופרנסיו כו' והראה לו את ר' עקיבא שהיה דורש כתרי אותיות כו' וא"ל רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן התורה עי"ן כו' עד שהראה לו מיתתו וא"ל שתוק כך עלה במחשבה ירצה. שתוק כי על ידי מיתה כזו עלה במחשבה, ובמקום העינים.

ועתה יש לדקדק כי מאחר שהשיג כ"כ וקבלנו שהיה מבחי' עקב של אדה"ר וכאשר קללו הקב"ה לאדם וא"ל ואתה תשופני עקב, ומן העקב הזה הוא אשר היה מתירא יעקב אע"ה כמו"ה כי ירא אנכי אותו כו', ושופריה דיעקב מעין שופריה דאדם. א"כ כיצד נהרג ר"ע ?

והענין הוא כי בזמן יעקב לא יכול לו הנחש להיות שעלה יעקב למדרגת הראש שלכן נק' ישראל מלשון ל"י רא"ש. האמנם בזמן ר"ע אז יכול לו ואעפ"י שהיה מבחינת העקב, היה מזוכך כ"כ עד שהיה מכהה גלגל חמה, כמו"ש חז"ל תפוח עקיבו של אדה"ר מכהה גלגל חמה.

עוד ירצה במ"ש חז"ל תפוח עקיבו של אדה"ר מכהה גלגל חמה ירצה כי ידוע הוא כי כל הנשמות מזמן אדה"ר עד ביאת משיחנו, כולם היו נכללים באדה"ר קודם שחטא, כמו"ש בחז"ל שהיו הצדיקים תלויים באיבריו מהם בראשו מהם בזרועותיו ומהם בעקיבו. ור' עקיבא היה מסוד העקב, והיה כ"כ מזוקק, עד שמכהה גלגל חמה. ונרמז זה, כמו"ש חז"ל, בעקבות משיחא חוצפא יסגא. ודרשינן, חוצפא מלשון חספא, שהוא חרס שהוא גלגל חמה, וירצה שהעקבים ישיגו יותר מגלגל חמה כו', כאמור. ולהיותו מזוקק כ"כ, היו לו ה' תלמידים רבני ישראל: הגדול שבהם, ר' מאיר, והקטן שבהם, ר' יוחנן הסנדלר ע"ה.

ור' מאיר, כשמו כן הוא שהיה מאיר העולם בתורתו ושמו מוכיח עליו, ולכן הי' בדיק בשמא. והנה המ' והי' של מאיר הם נ', והרי הם נ"ר, והא', הרי אור נתקיים בו,

כי נר מצוה ותורה אור. ולזה כווננו חז"ל באומרם בתורתו של ר' מאיר מצאו כתוב כו', ירצה בתורתו העצומה ובחכמתו מצאו החדוש הזה, מה שאין זולתו יכול לחדש. ועתה כבר אמרנו שעקיבו היה ר' עקיבא, והתפוח והאור של זה העקב המכה לגלגל חמה היה ר' מאיר, והמלביש אותם הוא ר' יוחנן הסנדלר: שער מא"רז שבת.

מזה אפשר להבין שהיו עוסקים בסיפור יציאת מצרים אחרי כל הסדר, אם לא, תלמידיהם היו באים ואומרים לחכמים ששכחו לאכול אפיקומן או לשותות הכוס הרביעי, וכו'...

והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה.

מורן השו"ע פסק (תפ"א ס"ב):

חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתחטפנו שנה.

אולם, לא כן משמע מדברי המשנה, שדווקא כל הלילה ולא עד שתחטפנו שנה. והדבר מוסבר בשער המצוות להאר"י ז"ל: 'מנהג אנשי מעשה לספר ביציאת מצרים כל אותו הלילה'.

דווקא אנשי מעשה, המעלים דרך מעשיהם את ניצוצות הקדושה עד עולם האצילות, שאין בו ממש, כי רוחני בלי שום התגשום. וע"י זה יכלו התנאים הקדושים ע"ה, להיות נוכחים בקריעת ים סוף, ולא היו בעולם הזה, או לא התקרבו שום בר נש אליהם. והוא מוכרח מלשון

ההגדה: **עַד שֶׁבָּאוּ תְּלִמְדֵיהֶם**. ואין זה דרך התלמידים להיות מרוחקים מרבותם. אלא מורה, שהתנאים היו מסובין לבד ביניהם, ולא עמדו שמה תלמידיהם. ולכן באו ולא רק אמרו, כי לא עמדו שמה. ואולי הוא כעין מעמד הרשב"י בבית מדרשו, ואש נוראה העוטפת את המקום, והוא גלוי שכינה, עד שת"ח אחרים לא יכלו להתקרב למקום.

ואפשר לפרש, שההלכה נפסקה לכולי עלמא, עד שתחטפנו שנה, שלא ינזקו מלימודם, כי ע"י העייפות, או שתיית הארבע כוסות, יבואו לידי קטטה. וכמו שארעה לאותו חכם שמת בליל פסח, ומוהרר"ו הקשה על האר"י הקדוש זיע"א, בענין ליל שימורים הוא וכמו שפסק הרמ"א בס' תפ"א ס"ב ' שאומרים רק פרשה ראשונה ולא שאר דברים בקריאת שמע על המיטה, אחרי שהוא ליל שמורים. הלוא, אותו איש נפל מהגג ומת בליל פסח. ותשובת האר"י ז"ל עמוקה: כל עוד שלא חטא, מוגן בליל שמורים.

ואולי, כדי להציל יהודים מתקלה כל שהיא, ח"ו, נפסק להלכה לא לדחוק את השעה, ולהכיר בגבולותיו, פן להיכנס בפרד"ס ולא לצאת משם בשלום. לכן, מן הטבע, שאחרי שתיית ד' כוסות, ואכילת הסעודה כיד המלך, האדם ירדם, אף בלימודו. ומה נעים זה. אך אם ממשיך, רוגזו תוקפו וחוטא בכעס, אחרי שיצרו מחפש אחרי מנוחת הגוף. והוא דומה למתענה בצום, וחטא, וכעס. כי אחרי שעמד תחת ההשגחה העליונה, שהיא למעלה מהטבע, לא הרגיש בחוסר אכילה. אולם, אם חטא, נמצא אז שמשתלק ממנו השכינה, ועומד תחת ממשלת וכוח הטבע. ואין דבר יותר טבעי באדם שהוא רעב, מלכעוס בגלל חוסר אכילה. (ע"פ קיצור ראשית חכמה)

אולם, לאלו העומדים מלמעלה מהטבע, לא חל עליהם כוח הטבע, ואינם מותשים ועייפים, כי אש קדושה בקרבם, ונשארים באותו לילה ערים, באחוזה ורעות, בלי וויכוח ומחלוקת, אלא בשלום יחדיו.

**אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. הָרִי אֲנִי כְּבֶן
שְׁבַעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאמֶר יְצִיאַת
מִצְרַיִם בַּלַּיְלוֹת, עַד שֶׁדָּרְשָׁה בֶּן זֹמָא,
שֶׁנֶּאמַר, "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יְצִאתְךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ". יְמֵי חַיֶּיךָ, הַיָּמִים. כֹּל
יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלַּיְלוֹת. וַחֲכָמִים אֲזַמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ,
הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, לְהָבִיא לְיָמוֹת
הַמְּשִׁיחַ:**

אמר ר' אליעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה וגו'. דע כי נשמת ראב"ע היה שרשו מיסוד הז"א שבו כלולים כל קומת הזעיר שהוא בסוד ו"ה, ועטרה שהוא ע' שנין. ולכן ניתוספו לו י"ח דרי דשערות בסוד ט' תיקונים דדיקנא דזעיר שהם כפולים ט' מאבא וט' מאמא ובכח השפעת האריך ע"י יסוד דאבא כי היה מעזרא כמשארז"ל שהיה עשירי לעזרא ולכן שערותיו לבנות. ובסוד דז"א יש בו שם הכתיבה ולכן הי' עזרא סופר והבן זה מהרב זלה"ה: לקוטי ש"ס שבת.

לְיָמוֹת הַמְּשִׁיחַ ובזה אני מסופק איך שמעתי ממורי ז"ל, אם נאמר שהיו בו כל הבחי', שיש מן נפש דעשיה, עד בחי' רוח דז"א דאצילות, ולא זכה אל נשמה דאצילות. או אם נאמר, שגם זכה ליקח נשמה מאימא דאצילות, וזה הפירוש הב' נלע"ד שהוא האמיתי. והנה משיח בן דוד נאמר בו, (ישעיה נ"ב י"ג) הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה, ירום, מאברהם, ונשא, מיצחק. וגבה, מיעקב. מאד, ממושה. ועניינו הוא, שמשׁיח בן דוד, יזכה אף לבחי' חיה דאבא דאצילות, הנקראת נשמה לנשמה, מזה שלא זכה אליה אפילו משה. ונמצא כי הרועה הראשון שהוא משה, הוא עצמו הרועה האחרון, כמו שרמזו רז"ל במדרש. וז"ס כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, (מיכה ז') ולכן שילה שהוא המשיח ומשה, עולים בחשבון א', כי הוא הוא עצמו, אלא שהמשיח הוא הנשמה לנשמה של משה:

ונבאר עתה סדר חלוקם, כי הנה התחלתם ממטה למעלה, והתחילו להתקן מבחינת שני אלפים דעולם העשייה. ולהיות כי שרש כל הקליפות הם בעשייה, לכן נקרא שני אלפים תהו, כי תהו הם בחינת הקליפות, בסוד (שם א' ב') והארץ היתה תהו.

ולכן רוב אותם הדורות, היו רשעים, דור אנוש, דור המבול, דור הפלגה, אנשי סדום, וכיוצא בזה. אח"כ נתקנו בחינת שני אלפים דיצירה, שהם כנגד ז"א, הנקרא תורה שבכתב. ולכן נקרא שני אלפים תורה, ולכן בהם ניתנה התורה לישראל. אח"כ שני אלפים ימות המשיח, שהם שני אלפים דבריאה, אימא, הנקראת ימי המשיח.

ועם היות שבן דוד אינו בא אלא בסופם, עכ"ז כל השני אלפים נקראים ימות המשיח, והטעם הוא, כי כל בחינת גאולה, היא מסטרא דאימא עילאה, הנקראת דרוו וחורין, והיא הנקראת לאה, אימא דמשיח בן דוד: (שער הפסוקים ברא' ג')

שלישית גרועה משניהם, והיא כל שאר הנשמות, שהם כל אורות ט' בחינות נפרדות התחתונות, שבכל ספירה מעשר הספירות שבכל פרצוף מעשר הפרצופים הנז"ל, ובאלו שלטו הקליפות ע"י חטאו של אדה"ר, ונשרו ממנו, ונפלו לעמקי הקליפות, ולא יושלם תיקונם אלא עד בא משיח בן דוד כנז"ל, וכשיושלמו כלם לבא בעולם ולהתקן, אז משיח בן דוד בא:

אבל הנשמות הבאות מבחי' השלישית, אי אפשר להם לתקן בכל פעם שיבאו, רק מדרגת עולם אחד בלבד. כיצד, הרי שהיתה הנפש ההיא, מן המלכות דנוקבא דעשייה, יכולה ליתקן עד כל נפש דעשייה כלה, הנקרא כתר שבה, ואחר שנתקן בכל העשייה, אשר כללותה נקראת נפש בלבד כנז"ל, אז ימות, ויתגלגל אח"כ, ואח"כ יקח רוח שביצירה. וכשישלים הרוח דיצירה, ימות, ויתגלגל לקחת הנשמה של הבריאה, וכיוצא בזה. אבל הצד השווה שבשתי הבחינות הנזכר הוא, שכולם צריכות תקון כנזכר, כי גם הבחי' השנית, שהם הכתרים, נתמעט אורם, ואין בהם רק בחי' אור של נפש בלבד:

והנה אחר ביאת משיח בן דוד בע"ה, אז יתוקנו כלם ויחזרו למדרגתם. כי הבחי' השנית, תחזור להיות בבחי' כתרים גמורים, עם כל האורות שבהם, עד בחי' אור יחידה, שבכל כתר וכתר מהם, ויקחו עמהם הבחי' הא', שהיא זיהרא דבי"ע, ושל כל האצילות כי הרי ב' בחי' אלו, הראשונה והשניה, אינם רק בחי' אחת בלבד, שהיא בחי' הכתרים בשלימותם. משא"כ בבחי' השלישית, שיש בה ט' בחי' יחד, שהם ט"ס תחתונות, שלמטה מבחי' הכתרים, כמו שיתבאר:

וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת

אפשר לפרש שרבי אלעזר בן עריה, חשק להגיע לדרגת התנאים האחרים, ולכן, לא כתוב "ולא זכיתי שאספר ביציאת מצרים, אלא שֶׁתֵּאמַר, פירוש, בנפעל. והוא כעין התגלות המשנה לרבי יוסף קרו ולרבי שלמה הלוי אלקבץ זיע"א, בשעת לימודם בליל שבועות, כמפורסם מספר בשל"ה הקדוש.

ולכן, רבי אלעזר בן עזריה ע"ה, הגיע לחלקו בנשמה, ע"י שהוא היה כבן שבעים שנה, שהשלים את תיקונו, ואמר דוד המלך ע"ה ימי שנותינו בהם שבעים שנה. תיבות אמצעיות נשמה בין ימי שנותינו בהם שבעים שנה. להורות שע"י התפילה אפשר להגיע לדרגה של תיקון הנשמה. וכך, רבי אלעזר בן עזריה השלים את חבריו ובזכותו הגיעו למעשה, מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְרַבִּי טַרְפוֹן, שהם היו רק ה' צדיקים.

והוא רמוז במילה הרי אני כבן שבעים שנה, במילה הרי שהוא ר"י ו-ה', פירוש רד"ו (למצרים) עם ה' תנאים הקדושים ע"ה.

**בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ שְׁנַתְּן תּוֹרָה
לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא. כִּנְגַד אֲרַבְעָה בָּנִים
דְּבָרָה תּוֹרָה. אֶחָד חָכָם. וְאֶחָד רָשָׁע. וְאֶחָד
תָּם. וְאֶחָד שְׂאִינּוֹ יוֹדֵעַ לְשֵׁאוֹל:**

אמר שמואל מצאתי עזר וסיוע לדברי במאמי' אחד שמצאתי כתוב קרוב אל הנז' וזהו במא' הגדת פסח:

ברוך המקום שנתן תורה לישראל ברוך הוא כנגד ד' בנים
דברה תורה כו' המקום הוא יסוד דאי' שכתנך ז"א וכו' מלובש היסוד דאבא הנק' תורה ונעשה מקום לתת בו התורה הנז' והנה בסיום המקום הזה שהוא יסוד דאימא הנשלם בחזה דז"א משם נגלה היסוד דאבא הנק' תורה ונתנת בגלוי אל ז"א הנק' ישראל ואמנם זולת היות היסוד דאי' נק' מקום כפשוטו מפני שהוא המקום שבו עומדת התו' שהיא יסוד דאבא עוד יש ענין אחר ואני מסופק מה ששמעתי בזה ממורי זל"ה אם פירושו הוא כנודע שהוא סוד ההויה הפשוטה כשתכה אותה כאמור יפ"י הפ"ה ופ"ו הפ"ה הרי הכל בגי' מקום או נלע"ד שהוא שני המלוויים של הוי"ה דיודי"ן דע"ב ואהי"ה דיודי"ן קס"א שהם סוד בן היסודות הנז' דאו"א והנה שני המלוויים לבדם שלהם הם מ"ו של ע"ב וק"ם של אהי"ה דיודי"ן ושניהם בגי' מקו"ם: שער מא"רז ברכות.

ואברהם זקן

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, כנגד העולם שהכיר בה' שכתוב "ברוך ה' ממקומו", שאין כבודו אלא "מלא עולם" והוא בחינה החכם המכיר בבוראו.

בְּרוּךְ הוּא. שה' עשה שפטים במצרים, וגאל את עמו כמו שכתוב: ויוציאנו ה' ממצרים לא ע"י מלאך, ולא ע"י שרף, ולא ע"י שליח, אלא הקדוש ברוך הוא. והוא כנגד הרשע שאינו יכול להכיר את ה' אלא ביד קשה ובלי שליח.

בְּרוּךְ שְׁנַתְּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, שה' הכיר בזרעו של עבדיו הקדושים ע"ה וקיים הבטחתו בנותנו לנו את התורה. והוא כנגד ת"ם, יעקב איש יושב אוהלים.

בְּרוּךְ הוּא. שהכניסנו לארץ ישראל ובנה את בית הבחירה, ונודע בשערים מעשיה (היא השכינה). והוא בחינת האנוס שאינו יודע לשאול, כי אין לו חכמה ותבונה, ומחפש את קונו בחשיכה, ואינו מחזיק אלא באמונת אבותיו, וע"י ניצול מהאבדון. וזו בחינת אתרעותא דלעילא.

**חֲכָם מֶה הוּא אוֹמֵר, "מָה הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים
וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם"
אֵף אֶתָּה אֱמֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, אֵין
מִפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֶפִיקוֹמָן:**

ואברהם זקן

אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם

בעלי ההגדה לא גרסו תלמיד חכם. ללמדנו, שהוא מין. ולכן אומר "ה' אלקינו" שמכיר בהקדוש ברוך הוא ומאמין בו. אולם פורש מעמו וממסורת אמונת אבותיו. ואומר 'אתכם'. ועליו יש להתרגו, שאפשר עדיין להצילו מהבאר שחת ומכרת נשמתו. ולכן חלה עליו מצוות הוכיח תוכיח בלשון 'אף', שהוא כנוי לכעס, ואילו מקדושה כדחז"ל במס' שבת ל' ע"ב : טוב כעס משחוק : טוב כעס שכועס הקב"ה על הצדיקים בעוה"ז משחוק שמשחק הקב"ה על הרשעים בעולם הזה.

לכן, עליו נאמר שהמחדש בתורה נפולה וממציא דברים חדשים הלא נמצאים בדברי חז"ל, עליו נאמר **אֵין מִפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֶפִיקוֹמָן** פירוש, שאינו מכלל ישראל ויש להוציאו מנחלת ה', שאינו פטור מן המצוות ואין לו לערער אחרי הפסח, שהוא תורה שבע"פ שהם כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, ואומרים לו **אֶפִיקוֹמָן**. ואל תקרא **אֶפִיקוֹמָן** אלא **אֶפִיקוֹ מֶן**, תוציאו המין מקרבנו.

רָשַׁע מֶה הוּא אוֹמֵר, "מֶה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת
לָכֶם" ? לָכֶם וְלֹא לּוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא עֲצָמוֹ מִן
הַכֶּלֶל, כָּפַר בְּעֵקֶר. אֵף אֶתָּה הִקְהֵה אֶת שְׁנֵי
וְאָמַר לוֹ, בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי
מִמִּצְרַיִם. לִי וְלֹא לּוֹ. וְאֵלוֹ הִיָּה שֵׁם לֹא הִיָּה
נִגְאָל:

ואברהם זקן

הקְהָה אֶת שְׁנֵי

אין רשע אלא כופר בעיקר. ולכן, עיקר שמות הקב"ה הוא שם הוי"ה כידוע. וכמו פרעה, הרשע, כופר בשם הוי"ה. ולכן כתוב **הִקְהָה**, ה"ק ה"ה, שהם ז"פ שם י"ה, וה"ה אלו אחוריים של שם י"ה-ו"ה, שהוא פוגם בשם הוי"ה ז' ימי השבוע, כנגד ז' שנים, שהם ז' מז' והוא היובל חסר שנה, כמנין מ"ט שערים של טומאה. **אֶת** שהוא הרשע הגמור שחוטא ת' ימות השנה רצופים (עיי'ן חסד לאברהם) כנגד ת' כוחות הטומאה כמנין אנשי עשיו, חסר א', המורה על חיסרונו אף ברשותו, כי אין שלימות ברע. **שְׁנֵי**, ש"ן שהם ימי הלבנה, המורה על חיסרון העולם הזה, עם ארבע אותיות שם הוי"ה שהם ה"ה-י"ו, סך הכל, שנ"ד ימי הלבנה. נשארות אותיות י"ו, שהרשע ניסה לעקור אותם מהשם הוי"ה. לכן, הרשע חוטא בין בימי שנת הלבנה שהם שנ"ד ימים, שהוא יסוד דת אותו רשע מחמוּד, בין בימי שנת השמש שהוא שני"ו בלי הכולל, שהוא שס"ה ימים כנגד שס"ה גידיו של אותו עיסה בן מרים שר"י.

תָּם מֶה הוּא אוֹמֵר, מֶה זֹאת? וְאָמַרְתָּ אֵלָיו,
”בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית
עַבְדִּים”:

ואברהם זקן

בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים
אין תם אלא יעקב אבינו כידוע. אולם אין תורה אלא הממית
את עצמו לקנותה, והתם נעשה מת. והוא מיה זאית. להורות
שהתם מקבל את התורה בחוזק, ולא בנחת. כי הכלי שלו,
דהיינו אופן הבנתו, היא אמונתו. ולכן, כתיב 'תמים תהיה עם
ה' אלקיך', כך שהתם מקבל בלי שום ספק את התורה. והיא
בחית י"ד גמט' אותיות מה ז'את עם הכולל. כי התם מקבל
תוכחה ומוסר.

וּשְׂאִינוּ יוֹדַע לְשֹׂאֵל, אֶת פֶּתַח לוֹ.
שֵׁנְאָמַר, "וְהִנֵּדַת לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר
בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם".
יְכוּל מֵרֵאשׁ חֲדָשׁ, תִּלְמוּד לֹמֵר בַּיּוֹם הַהוּא.
אִי בַּיּוֹם הַהוּא, יְכוּל מִבְּעוֹד יוֹם, תִּלְמוּד לֹמֵר
בְּעִבּוֹר זֶה. בְּעִבּוֹר זֶה לֹא אִמַּרְתִּי אֵלָּא בְּשָׂעָה
שִׁמְצָה וּמְרוֹר מִנְחִים לְפָנֶיךָ:

וְהִנֵּדַת לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר וּזְמַשׁ"ה וְהִיא כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מִחַר לֵאמֹר כִּי
הָבֵן הַבְּכוֹר הַנְּמוּשֵׁךְ מִן הָבֵן הַקְּדוּשׁ הַבְּכוֹר הָעֲלִיּוֹן הוּא אֲשֶׁר יִשְׁאַלְךָ שְׂאֵלָה זוֹ יַעֲן
אֵלָיו נוֹגַע זוֹ הַשְּׂאֵלָה כִּי בּוֹ הָיָה רוּצָה פְּרַעָה לְכַפּוֹר בּוֹ וּלְעַכֵּב אֶת יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת תַּחַת
רְשׁוּתוֹ:

מִתַּחֲלָה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ,
וְעַכְשָׁיו קָרְבָנוּ הַמְּקוֹם לְעֲבוֹדָתוֹ. שֵׁנְאָמַר,
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם, כֹּה אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, בְּעֵבֶר הַנְּהָר יֹשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם
מֵעוֹלָם, תָּרַח אָבִי אֲבָרָהָם וְאָבִי נָחוֹר וַיַּעֲבְדוּ
אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאַקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת
אֲבָרָהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר, וְאוֹלַף אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ

כָּנַעַן, וְאַרְבֵּה אֶת זְרַעוֹ וְאֶתֶּן לוֹ אֶת יִצְחָק.
וְאֶתֶּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו, וְאֶתֶּן לְעֵשָׂו
אֶת הַר שְׁעִיר לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ, וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ
מִצְרָיִם:

מתחלה ונתבאר (שער הפסוקים בראשית דרוש ג) ענין הנשמות אשר היו כלם כלולים באדם. ובוזה יתבאר ענין מארז"ל, שני אלפים תהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. דע, כי כשנברא אדה"ר, כל הנשמות נכללו בו אז, כנוכר בפרשת כי תצא, במצות שילוח הקן. ורצה הקב"ה שיהיה שנות העולם ששת אלפים שנה, שיתוקנו בהם כל הנשמות ההם הבאים מבי"ע, שהם ששת אלפים כנוכר, ונודע כי כל הנשמות באות מזווג עליון, מטיפת ה' חסדים וה' גבורות שבדעת, כנודע מפסוק (בראשית ד') וידע אדם את חוה אשתו, כי הזיווג נקרא לשון ידיעה, לפי שטיפת הזיווג נמשכת ממוח הדעת, וכבר נתבאר זה לעיל:

ובה יתבאר טעם, למה מצינו היות צדיקים גדולים, בני רשעים גמורים. וכמו שמצינו באברהם, שהיה בן תרח, כומר גדול, ועושה פסילים למכור לכל העולם ולהחטיאם. ובוזה יתבאר, למה הקליפות מתאזים כ"כ להחטיא את האדם, עד כי גרמו להחריב בית המקדש, ולהגלות שכינתו יתברך בין הגוים, ולהכעיס את השי"ת אשר בראם.

וסוד הענין דע, כי ע"י חטאו של אדה"ר, נפלו כל הנשמות לתוך עמקי הקליפות. והנה הקליפות הם שיורי הוזהמא והפסולת שנברר מן הקדושה במיתת המלכים של אדום, כמבואר אצלנו והקליפות האלו הם בעצמם, הנקראים בשם דרגא דמותא.

אבל הקדושה, היא אלהים חיים ומלך עולם, ולכן הם רודפים אחר הקדושה הנקראת חיים, כדי ליזון ולהחיות ממנה. ובעוד שהקדושה בתוכה, הם חיים ונזונים ממנה. וכשאינן קדושה בתוכה, הם מתים, ואין להם חיות ושפע.

ולכן הם טורחים אחר הקדושה, ומחטיאים את נשמת האדם הקדושה, כי אז גורמים אל הקדושה, ואל אותה הנשמה שתכנס ברשותם, והם חיים ונזונים על

ידה. לפי שהנשמה הקדושה אי אפשר לה להכרת ממקום הקדושה, כי הבורא יתברך חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, אפילו נצוין קטן של נשמה קדושה, וממקום קדושתו יתברך משפיע, וממשיך מזון אל אותם הנשמות שבתוך הקליפות ההם, ומאותו השפע נותנים גם הקליפות, ולכן רודפים להחטיא את האדם, כאחד הרודף וטורח אחר מזונותיו, ולא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב:

והנה כאשר נחרב בית המקדש, גלתה שכינה בין הקליפות, לפי שהנשמות שגלו ביניהם, אין בהם כח ויכולת לצאת מתוכם, כיון שנפגמו בחטאם. וע"כ שכינתו יתברך, אשר עליה נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה, נכנסת ביניהם כדי ללקט אותם נצוצות נשמות אטר בתוכם, ומבררת אותם ומעלה אותם למקום הקדושה, ומחדשם, ומורידם בעה"ז, בגופות האנשים.

ובזה תבין היטב סוד גלות שכינה. ומיום שנחרב בית המקדש, זו מלאכתו יתברך, עד שיכלה מלאכתו ללקוט כל הנשמות שנפלו בין הקליפות של האדם הבליעל ונתערבו בו מראשו ועד רגליו, ועד שיגמר ללקט אפילו אותם שנפלו עד הרגלים, אין המשיח נגלה, ואין ישראל נגאלים.

כמבואר אצלנו בזוהר בפרשת פקודי וז"ל, כד מטו רגלין ברגליו, כדין כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים. ואמנם אין השכינה מלקטת אותם, אלא ע"י מעשה התחתונים ותפלותיהם, בסוד תנו עז לאלהים.

וכפי גדר מעשה התחתונים, כך גדר הוצאות הנשמות והנצוצות ההם. ואלו כל ישראל היו שבים בתשובה גמורה, היה כת בשכינתו יתברך להוציא כל הנשמות משם ברגע אחד. אבל חטאתינו מתישים כחה, וכמש"ה צור ילדך תשי. וכאשר יכלו הנשמות מלצאת משם, אז גם שכינתו יתברך תצא משם, ויסתלק חיותם, וימותו הקליפות, והרשעה כלה בעשן תכלה, וז"ס פסוק בלע המות לנצח וגו'.

רצה לומר, שהקליפות הנקראות מות, יכלו ויבולעו ברגע אחד, מסבת הסתלקות שכינתו יתברך מתוכם. וכל נצוצות נשמות אשר ביניהם כנוכר: שע"הג הקד' ט"ו.

וְאָבִי נָחוּר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאָקַח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם

מַעֲבַר הַנְּהַר נודע הוא מ"ש חז"ל על פסוק (בראשית מ"ז כ"א) ואת העם העביר אותו לערים. שטלטלם, כדי שלא יחרפו את ישראל, שעתידיים להיות גרים ביניהם, כי הלא גם הם מטולטלים בארץ לא להם. וזהו שאמר הכתוב, ידוע תדע כי גר יהיה זרעך, ואל תאמר כי חרפה היא להם להיותם גרים, בעבור כי הנה הארץ ההיא אינה שלהם, ר"ל אינה של המצריים השוכנים בה, כי הרי את העם העביר אותו לערים כנוכר, ונמצא כי מש"ה בארץ לא להם, חוזר למצרים. ואם היה חוזר לישראל, קשה דפשיטא, שאם היו גרים שם, שהיו בארץ לא להם:

ואתה תבא אל אבותיך בשלום וגו':

הפסוק זה לכאורה אינו במקומו, והיה לו לכתוב יחד שני הפסוקים, המדברים בענין הגלות ובשורת הגאולה יחד, והם, פסוק ידוע תדע כי גר יהיה זרעך, ופסוק וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ופסוק ודור רביעי ישוּבו הנה. ופסוק ואתה תבא אל אבותיך בשלום, יבא לפניהם או לאחריהם, ולא יפסיק הענין ביניהם. אבל נודע הוא, ענין תרח אבי אברהם, שנתגלגל באיוב הנקרא ירא אלהים.

ועל ידי היסורין שעברו עליו, חזר בתשובה שלימה, ורמז לו זה, באומרו ואתה תבא אל אבותיך בשלום. כמ"ש חז"ל, שתרח חזר בתשובה. ואמנם סיבת היסורין שבאו על איוב, הוא כמ"ש חז"ל, שהיה אחד מג' יועצי פרעה, ויעץ לו שידון אותם ביסורין, וכנגדם לקה גם הוא ביסורין. ונמצא כי ענין ועבדום וענו אותם, היה על ידי עצת איוב, ולכן נדון גם הוא ביסורין, ועל ידי כך חזר בתשובה. ולכן סמך אליו ואתה תבא אל אבותיך בשלום, כי בסיבת עצתו, והיא ועבדום וענו אותם, גרם לו ואתה תבא אל אבותיך בשלום, ואח"כ ודור רביעי ישוּבו הנה, בסוף מ' שנה שהלכו במדבר:

וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, וְאַרְבֶּה אֶת זְרַעוֹ וְהָנָה עוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן הִיא

מבחינת נחש, כי עוג הוא אליעזר עבד אברהם והוא כנען בן בנו של נח. והוא היה ארור ויצא מכלל ארור ונעשה ברוך. ולכן נאמר לו בא ברוך ה'.

והכוונה כי הקדושה שנפלה שם היא בלועה תוך קליפת הנחש אשר נאחזת ברגלי הנוקבא שהוא בחי' אליעזר והטומאה עצמה היה עוג מלך הבשן. ולכן נאמר בו שיצא מכלל ארור, שהיה הקדושה היא בלועה בתוך הטומאה, והלך אל הפנים ונתדבק בחסדים, שהם בפנים, שהיא טפת הדכורא (הזכר). ולכן היה הוא עבד אברהם כי היה נדבק באברהם, שהם החסדים. לקוטי ש"ס ברכות

וְאַתָּן לֹא אֶת יִצְחָק. וְאַתָּן לִיִּצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו, וְאַתָּן לְעֵשָׂו
אֶת הַר שֵׁעִיר לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ, וַיַּעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם: מאמר במדרש
ילקוט פ' וישלח סי' קל"ז וז"ל אל תיראי וגו' אלא כל שבט ושבט נולדה תאומתו
עמו. תאומה יתירה נולדה עם בנימין כו' זה יובן עמש"ל בפ' ותוסף ללדת את אחיו
את הבל כו' וע"ש והענין הוא כי גם בנימין ניתוספה עמו ולפי שכשנאבד יוסף
הצדיק הושם בנימין במקומו כנו' בס"ה וגוף וברית חשבינן חד: שער מא"רז
מדרשים.

בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. בְּרוּךְ הוּא,
שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת
כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין
הַבְּתָרִים. שֶׁנֶּאֱמַר, וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תֵּדַע
כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעַבְדּוּם וְעָנּוּ
אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר
יַעֲבֹדוּ, דָּן אֲנִכִי, וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל:

כבר הודעתוך בשער הגלגולים, כי הנשמות הקדושות נמסרו ביד הקליפות, ע"י חטאו של אדה"ר. וכן בכל פעם שחוטא כל אדם מישראל, כפי ערך חטאו כך גורם.

והנה בראות הקליפות איזו נשמה יקרה עד מאד, רוצים לטנפה בתכלית, כדי לאבדה, שלא תוכל להתקן, ותשאר תמיד בחלקה. ולכן מביאים אותה בטיפת זרע איזה רשע. וזה סוד צדיק בן רשע, כמש"ה מי יתן טהור מטמא ולכן אין לתמוה מן אברהם שנולד מן תרח. ואמנם כשגובר הטוב של הנשמה הזאת, לא די שהיא נתקנת, אלא גם היא מתקנת את כל הקריבים לה. וז"ס מ"ש ז"ל על פסוק ואתה תבא אל אבותיך בשלום, בשרו שיחזור אביו תרח בתשובה, ולכן הוצרך להתנתקן אח"כ לבא בגלגול איוב כמו שנבאר:

והענין הוא, דע, כי כאשר תרח בעל את אמתלאי אשתו, היתה נדה, וכראות הקליפות טנוף כזה, הכניסו בטיפה ההיא נשמת אברהם, כדי לאבדה, והניחוה לצאת מתוכם ברצונם, כי חשבו שיתאבד שם, אם בהיות שניהם אביו ואמו עומדי אלילים, חוטאים ומחטיאים למכור פסילים לע"ז. ואם בפרט, בהיות הבעילה עצמה בעילת נדות כנוכר. וזהו הטעם שנקרא אברהם גר צדק, כי בראשונה היה תוך הקליפות:

אמר שמואל, לא תיקשי לי, כי כל בעילות הגוים הם בנדות, מאחר שאינם טובלים לנדותם ומאי אולמיה דהאי ביאה, כי יש לתרץ שאע"פ שאינם טובלים עכ"ז בימי הנדה עצמה הם פורשים מנשותיהם, וזו הביאה היתה בעת נדותה עצמה, כנלע"ד:

סוד זה נרמז בזוהר בפרשת קדושים, דמשו"ה איקרי תרח, משום דארתח ליה לקוב"ה וארכביה לאברהם בהדיא טיפה וכו'. ואם הרתיחה הזאת שהכעיסוהו בפסיליהם, מה הוא הטעם הזה לכשירכיב קב"ה לאברהם בהדיא טיפה. אבל הכוונה היא, כי הכעיסו לשי"ת, בהיותו בועל אשתו בזמן נדותה ממש, ואז מצא הקב"ה עילה להטעות את החיצונים, ולהוציא נשמת אברהם ע"ה מתוכם, והרכיבה באותה טיפה עצמה, ועי"ז לא יקטרגו החיצונים בהוציאו אותה מביניהם, כיון שהטיפה ההיא מטונפת כנו"ל:

ועוד זה הרכיבו בטיפת תרח משאר בני אדם, מדה כנגד מדה, משום שאברהם הוא אדה"ר שעבד ע"ז, ולכן היה בנו של תרח, כומר לע"ז. ואח"כ נתקן, כשהושלך לכבשן האש, ולא עבד ע"ז, כנוצר שם בס"ת בפרשת קדושים וז"ש בזוהר, וע"ד איתמר מי יתן טהור מטמא, כי אי אפשר להוציא נשמה טהורה מתוך קליפה טמאה. אא"כ יכניסוה במקום טפה טמאה כנוצר:

ובזה תבין, כמה צדיקים גדולים, היו בני גוים, או בני רשעים ועמי הארץ. וכבר הודעתך בשער הגלגולים, כי אברהם ותרח אביו, שניהם משרש הבל, אלא שנכנס בקליפות. ונשמות תרח היתה הפסולת המעורב בנשמת אברהם, ולכן נתגלגל הדבר שיתוקן על ידו, ולכן טרח אברהם ג"כ להחזיר את תרח אביו בתשובה, כמ"ש ז"ל:

ואמנם גם בתרח, היה נצוץ קדושה מעורב בו, ובסיבתו חזר בתשובה, האמנם לא הספיקה תשובתו לתקן עון ע"ז שחטא בה לאין קץ, ולכן הוצרך להתגלגל באיוב: וגם אמתלאי אשתו, אמיה דאברהם, נתגלגלה בדינה בת לאה אשת איוב. ולפי שנבעלה לתרח בהיותה נדה, אירע לה אותו מעשה שנבעלה לשכם בן חמור החוי, שהגוי אינו שומר דם נדות, ונקנסה בזה:

ועוד יש תועלת בזה, כי הכתוב אומר, ותהי נדתה עליו, כי הבעל נדה, אותה טומאת הנדות קופצת על בועלה, ואז שכם בן חמור נשא עליו באותה הבעילה, כל הטומאה ההיא של דינה, בענין הנדה, ונשארה היא טהורה ומתוקנת:

מכסים הקערה וכל אחד מרים כוסו טפח^א (או בגובת החזה) מהשלחן ואומרים

**וְהִיא שְׁעֵמָדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֵא אֶחָד
בְּלִבָּר עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלֶּא שְׁבַכָּל דּוֹר
וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם:**

שְׁבַכָּל דּוֹר וְדוֹר ענין מתמיה שבאר הסבא דמשפטים, בענין המגולגל בכמה פעמים, באיזה גוף מהם יקום בזמן התחיה.

דע, כי הלא נתבאר אצלנו מ"ש בהקדמות התיקונים, על פסוק כצפור נודדת מקנה וגו'. וכן מ"ש בזוהר פרשת פקודי בענין השכינה, איך גלתה בקליפות, עד דמטאת רגלין ברגלין וכו'.

ואמרנו, איך גם נשמות הצדיקים גלו בתוך הקליפות עם השכינה. ואמנם בזמנים הקדמונים, היו הנשמות ההם הגולים עמה, בחי' אותם הניצוצים והחלקים אשר הם מבחי' מדרגה, ששים עומדת השכינה בגלות בזמן ההוא, ועד"ז בכל דור ודור.

ואמנם עתה בדורות אחרונים אלו, כבר השכינה ירדה עד רגלין, וגם הנשמות שבדורות אלו, הם מבחינת הרגלים. ולפי שבתחילה גלו כל הנשמות כולם שם עם השכינה, לכן עתה אותם הנשמות הראשונות העליונות, שכבר עלו ונתקנו, אז הם יורדות להדריך ולהיישיר את אלו הנשמות השפלות, כדי שיתקנו.

ונמצא כי כמה חלקים וניצוצות יש בכל נשמה ונשמה, וכל החלקים ההם נקראים בשם נשמה אחת, וכן הענין בכל נשמה ונשמה, וכאשר יהיה זמן התחיה, כל גוף וגוף יקח חלקו של נשמתו, כפי חלק הזמן שלו באיזו מדרגה היתה: שע"הג הקד' ה'.

א שו"ע

ב האר"י הקדוש בשע"הכ

**צֵא וְלַמִּדְבָּר מֵהַבְּקָשׁ לִבְנֵי הָאֲרָמִי לַעֲשׂוֹת
לְיַעֲקֹב אָבִינוּ. שִׁפְרָעָה לֹא גָזַר אֱלֹהִים עַל
הַזְּכָרִים וְלִבְנֵי הָאֲרָמִי לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל. שֵׁנִיאִמֵּר
"אֲרָמִי אֲבִד אָבִי, וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְדַּל שְׁמֵו
בְּמִתֵּי מִצְרַיִם, וַיְהִי שְׁמֵו לְגֹי גְדוֹל עַצוֹם וְרַב."**

אלה על הזכרים בבחי' הבנים שאדם מוליד, וגם בענין התלמידים עם הרב שלהם. ועתה נדבר בבחי' הבנים שאדם מוליד, דע, כי בין אם האדם לוקח בת זוגו, בין אם לוקח אשה שאינה בת זוגו, אין חלוק ביניהם לענין זה, והוא כי יכול הוא להוליד בנים מן הנצוצות של הנשמות של שרשו עצמו, או להוליד מנשמות שרשים אחרים.

עוד דע, כי האב הוא נותן חלק מנשמתו אל בניו, ואותה החלק נעשה לבוש אל נשמת הבן, ומסייעו ומדריכו בדרך הטובה, ולסבה זו חייב הבן בכבוד אביו. ואמנם אם אין חלוק בין נשמת האב לנשמת הבן, רק פחות מת"ק מדרגות, הנה אז נשאר חלק נשמת האב עם נשמת הבן אפילו לימות המשיח. אבל בתחית המתים או לעולם הבא, כל דבר חוזר לשרשו, ונפרדים לגמרי. האמנם אם יש הפרש ביניהם שעור ת"ק מדרגות, או יותר מת"ק, אז מתבטלת הגרועה בגדולה, ומתחברים חבור גמור לעולם, ועוד לא יפרדו, ושניהם הם בשרש אחד:

והנה זה הוא מבחי' האב עם הבן, אבל ענין הרב עם התלמיד, כבר נתבאר אצלנו לקמן, כי הרב נותן רוחא גו תלמידיה, על דרך האב לבנו, אלא שהוא חבור יותר נמרץ, כי לעולם ועד נשאר ההוא רוחא עם התלמיד קיים לעולם לא יפרדו, בסוד ותדבק נפש דוד ביהונתן. וזהו טעם יתרון כבוד הרב מכבוד האב.

והנה אם הרב של התלמיד הוא בנו ממש, יש לו ב' דבוקים, אחד לפי שהוא רבו. ואחד לפי שהוא בנו. ולכן אם יש ביניהם יותר מת"ק מדרגות, אז שניהם מתדבקים זה עם זה, האב עם בנו, לפי שהוא רבו. והבן עם אביו, לפי שהוא אביו. ושניהם מתדבקים יחד זה בזה וזה בזה מב' אלו הבחי' הנז': שע"הג הקד' י'.

וַיֵּרֶד מִצְרַיִם אָנוֹס עַל פִּי הַדְּבָר וַיִּגַר שָׁם
מִלְמַד שְׂלָא יֵרֵד לְהִשְׁתַּקֵּעַ אֶלָּא לְגֹר שָׁם
שֵׁנְאִמְר וַיֹּאמְרוּ אֵל פִּרְעָה לְגֹר בְּאַרְץ בְּאֵנוּ
כִּי אֵין מִרְעָה לְצֹאן אֲשֶׁר לְעִבְדֶיךָ, כִּי כָבֵד
הָרָעַב בְּאַרְץ כְּנָעַן, וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עִבְדֶיךָ
בְּאַרְץ גִּשְׁוֹן׃

ויאמרו אל פרעה אף הוא ראה גולגולת אחת וגו' כבר נודע כי הלל הוא בחינת מרע"ה וכשם שמרע"ה חי ק"ך שנה כך הלל חי ק"ך שנה וכשם שמרע"ה פרנס ישראל מ' שנה כך הלל ג"כ ומשה חי עניו מאוד וכן הלל חי עניו מאד כנודע.

וכשם שמרע"ה הטביע את פרעה בים אף הלל בדור הזה ראה גולגולת אחת שהוא פרעה אותו הידוע צפה על המים שהוא על המים הזדונים וא"ל על דאטפת כל הבן הילוד היאורה וגו' אטפוך והפך פניו נגד ישראל ואמר וסוף מטיפיך יטופון כי כל מי שמיצר לישראל בעת התחיה יטופון ויחזרו ויטופון כמשאחז"ל ואלה לדראון וגו'. גם זה מהרב זל"ה: לק"שם אבות.

**בְּמַתִּי מְעַט כְּמוֹ שֵׁנְאִמְר, בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ
וַיֵּרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם, וְעַתָּה שְׂמֹךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב׃**

בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יֵרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיִם כד"א ודבר ה' בפ'ך אמת. וזה סוד מ"ש רז"ל תנא דבי אליהו, אותו הנער שהחייתי, משיח בן יוסף הוא, כי להיותו מטפת יוסף, ולכן הוא יהיה משיח בן יוסף במהרה בימינו, ומה שישאר אחר כך לעתיד לבא לחלק אליהו עצמו האמיתי, הוא אותו אליהו דשבט בנימין. ועבור נדב

ואביהוא, נתנו אל אלישע הנביא בסוד עבור, כשעלה לשמים. וז"ס מה ששאל אלישע, „ויהי נא פי שנים ברוחך אלי“. ובספר הקנה כתוב, „פי שנים“ הם נדב ואביהוא. והענין הוא, כי נ"א ר"ת נדב ואביהוא, שהם פי שנים שנתעברו ברוחו של אליהו. גם ר"ת "נא" פי "שנים" ברוחך "אלי. הוא נפש בא, ר"ל, כי נדב ואביהוא, שהם מבחי' נפש דאצילות דאדה"ר כנו"ל, שבא אליך בעבור שהרגת לזמרי, תתנם עתה אלי: שע"הג ל"ג.

וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי גָדוֹל, מְלִמֵּד שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל
מְצַיְנִים שֵׁם לְגוֹי. "גָּדוֹל וְעֲצוּם" כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאֵד
מְאֹד, וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:

ואברהם זקן

וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי גָדוֹל

אל תקרא שם אלא שם, שבני ישראל, אף בגלותם, נקראים על שם אלהי ישראל, והוא עיקר השם יהודי. אולם, מלמד גם על שלא נגלה להם הקב"ה בשם הוי"ה אלא בשם שד"י, המורה על הפוריות כידוע. ולכן מומשיך המגיד בבני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אותם. והם ארבע ווי"ן ראשונים, גמט' כ"ד שהם קישוטי הכלה, שהיא השכינה. בא ללמדנו שהשכינה ירדה איתנו למצרים כפירש רש"י.

וְרַב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, רַבָּה כְּצֶמַח הַשָּׁדָה
נִתְתִּיךָ, וְתַרְבִּי וְתַגְדְּלִי וְתַבּוֹאֵי בְּעַדֵי עַדְיִים,
שָׂדִים נָכְנוּ וְשָׁעֲרָךְ צִמַח, וְאֵת עֵרֶם וְעֵרְיָה:
וְאֶעְבֹר עָלֶיךָ, וְאֶרְאֶךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךְ,
וְאֶמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי, וְאֶמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי:

וְאֶעְבֹר עָלֶיךָ, וְאֶרְאֶךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךְ, וְאֶמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי,
וְאֶמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי: זמ"ש ביחזקאל ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך
כו' רצה לומר, כי סיבת היותך מתבוססת בעבודות קשות בחומר ובלבנים, הוא בסיבת
דמך, ר"ל כי בסיבת אלו היו דמים שהם המאירים ומתפשטים בז"א. לכן יש
התגברות וניקה אל החיצונים בהם.

ולכן נתגברו לשעבד את ישראל באלו העבודות הקשות. ולתקן ענין זה לכן ואומר לך
בדמך חיי, ר"ל כי תמורת אלו הדמים אשר בסיבתם נשתעבדו, ימשכו לך חיים
העליונים שהוא ענין לידת ז"א והתגדלותו, ואז יכנסו בו מוחין דגדלות הנקראים חיים,
שהם סוד אהי"ה יהו"ה אהי"ה כמבואר אצלנו. ע"י חיים אלו תצאו מן הגלות ולפי שב'
בחיות דמים הם, דם טוהר ודם טמא, לכן כפל ואמר ב"פ בדמך חיי בדמך חיי. וגם
נרמז במלת בדמך כאלו אמר ב' דמך.

ודע כי אלו עצמם הם סוד משז"ל שהם ב' דמים דם פסח ודם מילה והענין הוא כי דם
מילה הם דם טוהר כי הם מן החסד המתגלים בפומא דאמה יסוד דדמורא ודם פסח
הוא כנגד הגבו' שהם בנוק' כנודע כי סוד הפסח הוא בנוקבה, כנו' בס"ה, ולסיבה זו
תיקנו המסדרים ההגדה פסוק זה באמצע סדר הגדה ליל פסח. ונמצא כי ענין גאולת
גלות מצרים היה על ידי נס גדול מאד. וזהו ענין גדולת נס יציאת מצרים כי הגה עם
מצרים ופרעה היו כ"כ אחוזים ומשורשים לינק מן הדעת העליון דז"א עד שגרם לחזור
ז"א בסוד העבור, בסוד ג' כלילן בג', שהיא בחי' בתכלית המיעוט והגרעון שאין למטה
ממנה. והוצרך המאציל העליון לחזור "להוליד" את ז"א ולהגדילו בתכלית האחרון של
ההגדלה, כדי שיתבטל יניקת החיצונים משם, מחמת תוקף האור הגדול ההוא, ועי"כ
יצאו מן הגלות:

וַיִּרְעוּ אֶתְנֹו הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ. וַיִּהְיוּ עֲלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה:

גם פירוש אחר, כי שבעתים יקם קין, ר"ל, כי הנה נתבאר בדברי רז"ל כי מרע"ה, היו לו שבעה שמות. וכן יתרו חמיו, היו לו שבעה שמות. והתחלת תיקונו של קין, היה ביתרו. כמו"כ בספר התקונין על פסוק (בראשית ד' א') קניתי איש את ה'. וזש"ה, כי שבעתים יקם קין, לשון קימה ועלייה, ירצה, כי כאשר נתחברו יחד, משה ויתרו, שהם ב' שביעיות של שמות כנזכר, אז יקם קין מפילתו ונתקן.

גם רמזו אל התחלת תיקונו ע"י משה ג"כ, שיש לו שבעה שמות. גם כשהרג את המצרי בשם המפורש של מ"ב, לתקנו ולהעלותו אל הקדושה כנזכר. ונמצא כי תקונו של קין בהריגת נפש המצרי, ובלקיחת צפורה בת יתרו לו לאשה, היה ע"י משה, שהיו שבעה שמות:

והענין הוא יותר בביאור, כי כאשר הרג את המצרי, ותקן את נפש הרע של קין, אז תכף נדבקה ונכנסה ביתרו, שהיה כומר לע"ז, ונתגייר וכפר בע"ז, ובו ביום ברח משה מפני פרעה, והלך למדין. ומצא ליתרו שכפר בע"ז, ונתגייר ביום שהמית הוא את המצרי, ואז התחיל קין לתקן. הרי כי הריגת המצרי, וכפירת יתרו בע"ז הכל ענין אחד, והכל היה ע"י משה:

[אמר שמואל, עוד מצאתי דרך אחרת, בפסוק הנז"ל, והוא מזולתו] כי שבעתים יקם קין. וגם שהוא קרוב אל הנז"ל, לא נמנעתי מלכתבו, לכל יהיה חסר ספר זה כלום. וז"ל, כי שבעתים יקם קין, יק"ם ר"ת יתרו, קרח, מצרי. והענין הוא, כי ג' אלה גלגולי קין להתקן. והנה בקרח נתקן, שבלעו הארץ, לתקן מה ששפך דם הבל אחיו, ונבלע דמו בארץ. ובמצרי נתקן, שנהרג, על שבא על אשת הבל אחיו. (הגהה, א"ש ואפשר לומר, שגם בגלגול המצרי נטמן בארץ. כמו"ש"ה, (שמות ב' י"ב) ויך את המצרי ויטמנהו בחול, ולא היה צריך הפסוק לאמרו).

אח"כ ביתרו, היה שלימות תקונו לגמרי, כי אז החזיר את התאומה היתירה שלקח מהבל אחיו, ונתנה למשה, שהוא הבל, ונתן לו צפורה בתו, שהיא התאומה היתירה היא. ואז יתרו שהוא קין, היו לו שבעה שמות, חבר, יתר, יתרו, קני, כמו"ש רז"ל. ומשה שהוא הבל, היו לו ג"כ ז' שמות, טוב, יקותיאל חבר, אבי סוכו וגו', כמו"ש ז"ל ונמצא, כי בהיות משה ויתרו, שאז היו להם שבעתים, שהם שבעה ושבעה שמות, אז קם קין ונתקן, ויהיה יקם קין, לשון קימה ותקון: (שער הפסוקים ברא ד')

נתן עיניו ונעשה גל של עצמות וגו' .
כבר ידעת שם אמג"ל שהוא אותיות כד"ט המתחלפות מן לה"י של אלהי"ם כי א"ם
אינם נזכרים. והנה אלהים הוא מדת הדין והאש אוכלת הבשר ונשארו עצמות וזהו
גל עצמות ובזה השם הכה משה את המצרי תכ"ה למה תכה רעך והם הבחי העינים
של מעלה כי שם זה הוא סוד עייני"ן דלעילא וזהו נתן עיניו בו ונעשה ג"ל של עצמות
כנזכר. גם זה מהרב: לקוטי ש"ס ברכות.

וַיִּרְעוּ אֶת־נֹוּ הַמַּצְרִים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "הִבֵּה
נִתְחַכְמָה לּוֹ פֶּן יִרְבֶּה, וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָהּ
מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ, וְנִלְחַם בְּנוּ
וְעָלָה מִן הָאָרֶץ":
וַיַּעֲנוּנוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, "וַיִּשְׂמוּ עָלָיו שְׂרֵי מַסִּים
לְמַעַן עַנְתּוֹ בְּסִבְלָתָם, וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכָּנוֹת
לְפָרְעָה אֶת פֶּתָם וְאֶת רַעְמִסִּים":

ואברהם זקן

וַיִּרְעוּ – וַיַּעֲנוּנוּ

מה בין להריע ולענות?

שאין מריע אלא בסיבת החמדה והניאוף, ככתוב אל תחמוד
אשת רעיך. כך גם במילה וַיִּרְעוּ קיים המושג של ריע, שהוא
הזולת.

אמנם וַיַּעֲנוּנוּ שורה על הרצח וההרג, כי הרצון לענות את
הזולת, לעשות אותו עני ומדוכה ביסורין, הוא לשלוט בו
ולכלותו מהעולם. וכבר אמרנו שעני נקרא מת. לכן, העושה
מחבירו עני, ממיית אותו. ואין הרג אלא הגזל מחבירו, כדברי
לקוטי מוהר"ן מברסלב זצ"ל, שהגזל ממון חבירו הורג ממש
את זרעו של הגזל, כי הממון הוא הדם ממש. ועל זה יש לחוס
על ממון חבירו, וביותר אם הוא ת"ח.
כך שהמצריים עברו בניאוף, בגזל ובהרג, בחינת הג' עיקרים
שבל נעבור. והבן.

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶךְ:

ואברהם זקן

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה

ויש להעיר שאין עבודה אלא בקודש, שמלאכה מורה על הפרנסה, כמאמר הכתוב, ששת ימים תעשה מלאכה. ולכן אין פרנסה אלא מזון, ככתוב הזן את העולם. כי אותיות מלאכה המאכל.

ויש ליישב העניין, במה נתנו המצריים עבודה קשה עלינו? אלא בפרך, שהוא פה רך, בחינת "אין לנו פה להשיב ולא מצא להרים ראש", כי לא נמצא עוד איתנו צלם אלוקים, והוא הגרוע במוחין דקטנות. ולכן, המצריים גזרו עלינו עבודת ה' ב- רכות ל"ב, היפך חוזק י"ד. כך שעבודת ה' היא מאוד קשה, כשהמחנפים למיניהם קונים ומוכרים או נשמת העם היהודי. אז היהודי נעשה רך ככבש בן שנתו, וקל להוליכו פרך, אותיות כ-פר. נמצא היהודי בלי דמות, ואין לו אלא בחינת פ"ר, שהיא התבנית הבהמתית הגסה מכל הבהיות.

וּנְצַעֵק אֵל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קִלְנוּ וַיֵּרֶא אֶת עֲנֵינוּ וְאֶת עֲמָלְנוּ וְאֶת לְחֻצְנוּ:

ודע, כי אעפ"י שבעה"ז אין כח ביד האדם לתקן גרעונות אלו, אפילו ע"י מעשים טובים, עכ"ז אם האדם יטיב מעשיו בעה"ז, זוכה כי לעתיד לבא בימי המשיח בע"ה, יתקנו הפגמים האלה, והדעת יעלה למעלה במקומו בראש, ואז יאירו פנימיות הנשמות הגנו' כמתחלה בהיותם למעלה בראש, וגם חיצוניותם יהיה אז ממקים עליון הראוי להם, שהוא מן הגלגלתא: שע"הג כ"ח.

ואברהם זקן

וּנְצַעֵק אֵל ה'

ג' אופנים קיימים:

ויצעקו: שהוא קורא לעזרה, כל אחד בצר שלו, ככתוב וַיִּצְעֲקוּ אֵל-יְהוָה, בְּצַר לָהֶם; מִמְּצוֹקוֹתֵיהֶם, יִצְיֵלֵם (תהילים ק"ז ו'), כל אחד בצערו ולא השתתף בצער חברו.

ויצעקו: שהוא קורא להצילו מהמיתה ומשתתף בצער הרבים, ולכן כתוב מיד איבינו בלשון רבים. וַיִּצְעֲקוּ אֵל-יְהוָה, וַיֹּאמְרוּ הַמַּאֲנֵה, כִּי עֲזַבְנוּ אֶת-יְהוָה, וַנִּעַבְד אֶת-הַבְּעֵלִים וְאֶת-הַעֲשָׂתְרוֹת; וְעַתָּה, הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֲיֵבֵינוּ--וַנִּעֲבֹדְךָ.

ויאנחו: שהיא גם כן נאקה, והוא קורא בלחש, שאין לא עוד כח להרים קולו, והוא גם כן קול פנימי, בגלל היסורין וצרות הגלות התכופות. ונשאר לו רק הרוח הפועמת בקרבו היוצאת מפיו, כדרך שהחללים נואקים בצאת נפשם (ונאק - פרעה יאנח לפני נבוכדנצר נאקות חלל (מצודת דוד על יחזקאל פ"ל כ"ד)

**וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר, "וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם, וַיָּמָת מֶלֶךְ
מִצְרַיִם, וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעָקוּ.
וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה":**

וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שם פ"ט דפ"ג ע"ב וז"ל אר"ש בן לקיש אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית נפשו עליה שנא' זאת התורה אדם כי ימות באהל כו'. כבר נתבאר אצלנו בש"א שער ההקדמות והענין הוא בקצרה, כי תורה היא ז"א וכל חיותו הם המוחין שלו הנקראים חיי המלך, ואין המוחין שלו נכנסים ב, אלא ע"י הנה"י דאימא, הנקרא מ"י שהם מתלבשים תוך ז"א ויורדים למטה ממדרגתם. ולזה נחשב להם למיתה כמ"ש רז"ל על וימת מלך מצרים שהורידוהו מגדולתו, ואמר שממית עצמו בלשון זכר, לפי שאימא עילאה איקרי דכורא, כנו' בס' הזוהר בפ' ויחי: שער מא"רז שבת.

אמנם מרע"ה במראה הסנה שהוא בענין גלות מצרים היה חושב כי כיון שישראל שבאותו הדור גרמו אל הסתלקות הדעת העליון שהם עשר הויות של החמישה חסדים וחמישה גבורות, א"כ המשך שני גלותם יהיה כמספר הי' הויות אשר נסתלקו בעונם, שהם בגימט' ר"ס. וזמ"ש וירא ה' כי ס"ר לראות, ר"ל שכפי ראות שכלו של משה היה העון תלוי בי' הויות שחשבונום ס"ר. ולכן כפי מספרם יהיו בגלות, וכפ"ז לא הגיע עדיין זמן הגאולה.

אז אמר לו השי"ת, כי אין קץ גלותם תלוי בהויות הדעת שנסתלקו אלא באחוריים דשמות אהיה שנשארו בדעת דז"א אשר מהם יונקים החיצונים בגלות הזה. וכפי מספר מקום יניקתם כך המשך מספר שני ממשלתם. והם רדו שנה, כנו' וזמ"ש"ה "ויאמר כה תאמר לבנ"י אהיה שלחני אליכם", להורות כי אחוריים של אהיה הם המתגלים עתה, ומהם אחיזת ממשלת החיצונים שהם רד"ו שנה. וא"כ כבר הגיע זמן גאולתם.

והנה פרעה הרשע מכשף גדול היה אין כמוהו, כמשז"ל. וידע בחכמתו הסתלקות ז"א הקדוש וחזרתו ליכנס בסוד העיבור תוך אימא עילאה. וראה כי אין ז"א הנקרא' שם הויה, משגיח ושליט אז בעולם. ולכן בבא משה אליו כפר בעיקר ואמר לא

ידעתי את ה', כי ראה כי יניקת קליפה העליונה השולטת עליו על פרעה לא היתה יונקת מושם. וזהו "לא ידעתי את ה'", הוא ז"א הנק' הויה כנודע.

גם אמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", רצה לומר, הנה ז"א הנק' יהו"ה, אשר אתה בא בשליחותו אלי, היכן הוא כדי שאשמע בקולו ? והלא סילק השגחתו ונכנס בסוד העיבור !

ועד"ז ביארו בס"ה בפ' 'ויחזק ה' את לב פרעה', כי כשהיה שומע שם ה' מפי משה זה, היה גורם לו לחזק את לבו כי ידע בחכמתו שלא היה אז מתגלה, והיה נעלם בסוד העיבור. האמנם בשם אלקים היה מודה, כי הרי יוסף אמר לו "אלהי"ם יענה את שלום פרעה", והוא השיב ואמר "אחרי הודיע אלקים אותך" כו'. ונמצא שהיה כופר בשם הויה ומודה בשם אלקים.

והענין הוא זה כי הנה בהיות זמן גדלות דז"א יש לו מוחין דשם ההויה, ובהיותו בזמן הקטנות או בזמן העיבור יש לו מוחין דאלהים, כמבואר אצלנו. והנה עתה שהיה ז"א בסוד העיבור היה לו מוחין דאלהים ולא דהויה, ולכן היה כופר בהויה ומודה באלקים. גם הענין הוא כי הנה נודע ששליטת החיצונים אינם ח"ו בשם ההויה, אלא בשם אלהים. ולכן עתה, אשר ז"א היה בסוד העיבור היה בבחינת מוחין דאלהים, והיה יכולת אז בחיצונים לינק ולהתאחז שם. שע"הכ.

**וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קִלְנוֹ. כְּמוֹ שִׁנְאָמַר,
וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת
בְּרִיתוֹ, אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:**

וַיִּשְׁמַע יְהוָה שמעון שגינה, יהרג. דע כי הרשב"י ע"ה הי' ניצוץ ממשנה רבינו ע"ה וכמו שמושה ברח מפני חרב פרעה והשיג שלימותו שם במדבר כך הרשב"י ברח מפני הקיסר והשיג שלימותו שם במערה המדברה בלוד ז"ש בזוהר רות מי לנו גדול כמושה. מהרב זל"ה: לקוטי ש"ס שבת.

וַיֵּרָא אֶת עֲנִינּוֹ זֶה פְּרִישׁוֹת דְּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים:

ואברהם יקן

וַיֵּרָא אֶת עֲנִינּוֹ זֶה פְּרִישׁוֹת דְּרֶךְ אֶרֶץ

מה היא דרכה של תורה? חיי צער (פרקי אבות).

אם כן, במה אמר שלמה המלך ע"ה במשלי טז: אֲרֶךְ יָמִים, בְּיָמֶינָהּ; בְּשִׂמְאוּלָהּ, עֵשֶׂר וְכָבוֹד? אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו (מכות י"ב). שאם רוצה להידבק לה', ילמוד תורה ויקיים את המצוות בתמימות רבה, ולא ידאג לפרנסתו. כי כך כתבה התורה: מה היא דרכה של תורה? חיי צער (פרקי אבות). ואף שמקבל ברכת ה' שהיא אֲרֶךְ יָמִים, בְּיָמֶינָהּ; בְּשִׂמְאוּלָהּ, עֵשֶׂר וְכָבוֹד, מ"מ, לא ישאף לזה, כרבי טרפון, שאף שעשיר מופלג היה, מ"מ אף עבדיו לא זהו אותו, שענוות האדם, אף ת"ח, מוכרת בבגדיו (ואין הפירוש בבגדים קרועים ומוזנחים, אלא בפשיטות לבושויו כך מוכרת אמונתו הפשוטה והעליונה על האחרים המתחכמים, ומלאים ספקות). ולכן, הבוטח בה', ברוך הוא, כפסוק, ברוך הגבר אשר יבטח בה', וזו היא ההשתדלות האמיתית הבאה מסתרא דקדושה. כי אין לו שום ספק בקבלת שפע מאת ה', במה שנקבע לו מראש השנה עד ראש השנה. והיא בחינת רשב"י, שהרבה עשו כמוהו ולא עלתה בידם, שלא היה להם אמונה שלימה כמוהו, שפרנסה מן השמים (מס' חגיגה), ודעתם נחלשה בגלל הצרות ודאגו בעניין הפרנסה (שמש ומגן ח"ד). לא כך היה הרשב"י, שדעתו נחושה היתה, כי ביטל דעתו מפני דעת המקום, בחינת וידע האדם את אשתו, שהיא כלתו, ואין כלה אלא תורה. ולכן לא סמך על דעתו אלא על דעת תורה, וקיבל מה שקיבל. ולכן, אף שהעני נקרא מות, מ"מ, אין עני אלא בתורה במצוות ובמעשים טובים. ואין דרכו של העני אלא כלי היחידי שהעשיר יפעל. כדברי הוזהר (סוף פ' ויחי): אין עני אלא לעשיר, אין רשע אלא לצדיק, ואין חכם אלא לטיפש. ולכן, בא המגיד ואומר וַיֵּרָא

אֶת עֲנִינּוֹ שה' גרם לבני ישראל לעניות, הדוחקת את הצדיק לזעוק לבורא עולם ולבטל דעתו בגלל הצער ולהתחזק בדרך התורה הקדושה. נמצא, שעל כורחו הוא מתרחק מגסות העולם הזה שהוא דרך ארץ, ופורש ממנה. זו פְּרִישׁוֹת דְּרֶךְ אֶרֶץ. אפשר גם, שבגלל עניותו, שהוא צער הגורם להסיח דעת, פורש מן הנימוסים, התרבות שלו, שהוא הדרך ארץ (משנה אבות), שובר את המדמה שלו ומצליח להתגבר על קליפתו, ואז צועק וזועק לה': שלא כדרך כל הארץ.

וְאֵת עַמְלָנוּ, אֵלֹהֵי הַבְּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיְצוּ פְּרַעֲהַ לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר, כָּל הַבֶּן הַיְלֹוד הַיְאֹרָה תִּשְׁלִיכֵהוּ, וְכָל הַבַּת תִּתְחַיֵּן:

ובזה יתורץ לך קושיא אחת גדולה, שנתחבטו בה גדולי עולם, ואפילו בספר הזוהר, בפרשת שמות, שאל ר"א לרשב"י אביו, טעם לגלות מצרים, למה היה הגלות ההוא? ועוד למה במצרים, יותר משאר ארצות? ועוד יש תוספת שאלה, והוא, למה היה הגלות באופן השעבוד המכוער ההוא, (שמות א' י"ג) וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'?

והענין מבואר עם הנו"ל, כי נשמות אלו נטבעו בקליפות באומות מצרים, ולכן לפי שבתחלה בדור המבול חטאו בהשחתת זרעם, אשר לכן נמוחו אז בימי המבול מים רותחין, לכן גם עתה גזר עליהם פרעה, (שם א' כ"ב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, ולא גזר אלא על הזכרים, לפי שהם חטאו בהשחתת הזרע, ולא הנקבות. וכנגד מה שחטאו בגלגול דור הפלגה, (בראשית י"א ד') הבה נלבנה לבנים, ונשרפה לשרפה, לבנות את העיר ואת המגדל, לעלות ולכפור בעיקר להלחם בו, לכן עתה נאמר במקומו הבה נתחכמה לו. כנגד (שם) הבה נלבנה לבנים, וימררו את חייהם, לבנות פיתום ורעמסס, כנגד העיר והמגדל ההם:

ודע, כי ב' בחינות היו, כי יש נשמות שנתקנו לגמרי, ונתגלגלו בבני ישראל ההם שבדור ההוא אחר שירדו למצרים. ויש בהם נשמות, שלא נתקנו, ונתגלגלו בבני המצרים עצמם, אותם שמל יוסף, כנו"ל בפסוק (בראשית מ"א נ"ה) לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו. וזש"ה הכתוב, ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל. והנה תחלה קראם עם בני ישראל, ואח"כ ויקוצו מפני בני ישראל, ולא הזכיר עם. ושאלה זו נשאלה בספר הזוהר בפרשת שמות. והענין הוא, כי הנה יוסף גזר מילה על אותם המצרים כנזכר. וגם יעקב אביו, ארו"ל שגם הוא היה מגייר גיורים במצרים, והם בחי הנשמות הנזכר:

הגהה א"ש, נזכר זה בדברי רז"ל, בפסוק וישב יעקב בארץ מגורי אביו קרי ביה מגיורי אביו, שהיה מגייר גיורים, כאבותיו אברהם ויצחק: והאנשים האלה לא נתערבו עם שאר המצריים, והיו בעריהם נוהגים מנהג בני ישראל. וכמ"ש בפסוק (שמות מ"ז) ואת העם העביר אותו לערים, שהם אותם הגרים שקיימו מצות המילה, והפרישם בערים מיוחדות, והיו ניכרים משאר המצריים, ולא היו מעורבים בהם. ופרעה ראה ב' בחי אלו. וכנגד הגרים, אמר הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, כי הם בחי הערב רב שעלו עם ישראל, שהיו כפלי

כפלים מישראל, כמו"ש רז"ל. והם העם של בני ישראל, ואינם בני ישראל עצמם, והם היו רב ועצום משאר המצרים, הנקרא עמו של פרעה, משא"כ בישראל, כנודע מפסוק ושלישים על כלו, שהיו שלשים מצריים, כנגד כל אחד ואחד מישראל. וכנגד ישראל עצמם, אמר ויקוצו מפני בני ישראל, ולא נאמר מפני עם בני ישראל, כי עיקר שנאתו היתה עם בני ישראל, שהם העיקר ולכן הבה נתחכמה לו לישראל עצמו, ועי"כ יתבטלו הגרים הנקראים עם בני ישראל. והרי נתבאר טעם שעבוד וגלות ישראל בדור ההוא, וגם למה היה במצרים, וגם למה היו אותם השעבודים, ואותם הגזרות המשוונות. ובספר הזוהר פרשת תשא על פסוק כשושנה בין החוחים, יש רמז גדול למה שביארנו:

ואברהם וקן

וְאֵת עַמְלֵנוּ, אֵלוֹ הַבְּנִים

היינו חושבים שדווקא עמל הוא בתורה, כעין האר"י ז"ל שהיה כ"כ מתייגע בלמוד הגמרא, שהיה מזיע, וכל זה, כדי לשבור הקליפות. וכי ידוע שלשון התלמוד הוא כולו מלביש סודות נוראים הנמצאים בו. אולם, אבותינו שעדיין לא קבלו את התורה, שהו במצרים וסבלו גלות קשה.

אמנם אנחנו, הנמצאים בגלות אדום, גלות אחרונה לפני קץ הימין גאולה הסופית, משתדלים ללמוד תורה שקבלו אבותינו אחרי יציאת מצרים. השאלה היא, איך נגיע ללמוד והבנת התורה יותר מחכמי דור הראשונים או התנאים. ואם לא כן, אז למה כ"כ לרצות הספק למודי כל שהוא?

ולכן יש ליישב.

לא נוכל להגיע לדרגת לימוד אבותינו, אולם לחדש בתורה הקדושה, ניתן בידינו, שכל יהודי ויהודי טמון בו חלק של חידושים והשגות. (חסד לאברהם). ולכן, עמל בילדים, גם כן פירושו, בזווג נשמות הצדיקים בעולם העליון, ע"י הלימוד וחידושי תורה. ולכן, אף מי שאין לו אישה, יכול לברוא מלאכים ונשמות גרים וצדיקים. וזו הסיבה שבליל שביעי של פסח, יש מצווה בזיווג עם אשתו, לדברי האר"י הקדוש. ומי שאינו נשוי?

זווג זיווגים עליונים ע"י לימודו. (אולם לא יעלה על דעתך שמותר להישאר רווק, ותוכל לעבוד את קונך בלא אישה, כי זו תועבה גדולה כידוע מסופרי סופרים. ואמ"ל.)

וְאֵת לְחֻצְנוֹ, זֶה הַדְּחָק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רְאִיתִי אֶת הַלְּחִץ אֲשֶׁר מְצַרִּים לּוֹחֲצִים אֹתָם:

ואברהם זקן

וְאֵת לְחֻצְנוֹ, זֶה הַדְּחָק

הנה, גלות האחרונה, גלות אדום וישמעאל, שונה מגלויות הקודמות. כל הגלויות הסתיימו בחוץ לארץ, גלות מצרים, בבל, יוון. אולם, בסוף גלות אדום, ערב רב, עמלק והע' אומות מתאספים בארץ הקודש ונלחמים באלהי ישראל, וזה היא מלחמת גוג ומגוג. ואין לך סימן גאולה ברור ביותר מצמיחת ופריחת אדמת ארץ ישראל כדברי הגמרא אמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו' (סנהדרין צ"ח ע"א), וכך פירש מוהר"ח באיגרותיו בענין הגאולה. היות הגאולה הסופית מתרחשת בארץ הקודש, בבחינת "אחרית כראשית להיות לכם לאלהים", שהיא בחינת דין, לכן כל כליה של הס"א דוחקים אותנו, שהוא הלחץ, בגלל חוסר גלוי שכינה. ולכן, אף המתיוון לא יסבול את אוויר ארץ ישראל. שבארץ ישראל שורה הלחץ, שאינו תלוי באומות העולם ובשעבוד גלויות. שכך אמרו חז"ל על ארץ ישראל ארץ צבי (גיטין נ"ז ע"א). והוא הדוחק האמיתי, שאף שיש לו כל ההטבות שבחיים, מ"מ, ארץ ישראל תחת מתח כל עוד שהשכינה בגלות. ולכן, אין לך מתח כמו בארץ, והוא פועל לצרף את עם ישראל, בבחינת וצַרְפְּתִים כְּצַרְף אֶת-הַכֶּסֶף (זכריה י"ג ט'). והוא עניין סבל הגלות במתיחות גדולה, תחת לחץ יום יומי, והוא בחינת הגיהנום שאין שמה שום נחת ורגע לנשמות הרשעים הנידונים על עוונותיהם. לאפוקי הרחות הנידונות בכף הקלע. (מנחת יהודה). וכבר אמר מהר"ן מברסלב (בלקוטי הלכות ברכות השחה הלכה ה'), שאפשר שהאדם יעבור עונשו בגיהנום בעולם הזה. ואחד מהם, מי שיש לו אישה רעה, פירוש, אישה שאינה עושה רצון (הראוי של) בעלה, וממיתה אותו ביסורין קשין, עד שהוא מבקש למות, כדברי חז"ל אין רואין פני גיהנם אלו הן דקדוקי עניות וחולי מעיין והרשות ויש אומרים אף מי שיש לו אישה רעה (עירובין מ"א ע"ב). ואין אישה רעה יותר מהס"א וחיליותיה המצערות את עם כהנים, גוי קדוש, והיא בחינת "ארץ אוכלת יושביה", שאש הטומאות שלהם אוכלת אותם בחיים, ולכן, רשעים בחייהם, נקראים מתים, פירוש, רשעים בעולם הזה סובלים אש הגיהנום בחייהם ונחשבים כמתים הנידונים בגיהנום.

וַיֹּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה וּבְמָרָא גָדֹל. וּבְאֵתוֹת וּבְמִפְתִּיּוֹת:

ואברהם יקן

ובאתות ובמפתים

מלשון הרמב"ם, ברור שאין הגואל צריך להראות נסים ונפלאות כאות בחירתו כמושיח ה'. אלא לומד תורה ומלמדה ומשיב לב הבנים לאב שבשמים. אולם, לאורך הדורי דורות, ראינו רשעים גדולים המכנים והמכתרים את עצמם משיח. ואין אף אחד מהם שפעל ישועות באמת. הרואה יראה בכתבי רבי יעקב ששפורטש זיע"א, שהוא נלחם נגד משיח שקר, ואחד מאופניו של אותו רשע, היה להבטיח ישועות וקיצים, ולדחותם, כי לא ידו השיגה שום רושם. אולם, משיח שקר מצליח לפעול ע"י סברות וחכמות. ולכן, מביא רבי יעקב ששפורטאש בהקדמתו, שקיבל מסורת משפחתית (הוא היה מצאצאי הרמב"ן) מזקנו הרמב"ן זיע"א, שדווקא המשיח צריך לפעול נסים ומופתים, לכלל ישראל, ולא לכמה יחידים, שאז נחשד כמכשף. היפך דעת הרמב"ם זיע"א.

והוא ענין משה רבינו ע"ה, שנשלח ע"י מלכו העולם, באותות ובמופתים, השונים ממועשי הרטומי מצרים. וההבדל הוא, שמכשף משנה ע"י מעשיו את הטבע. אולם, אינו יכול להחזיר את הפעולה לקדמותה. ולכן, משה רבינו ע"ה, בצווי ה', שלח את מטהו שנהפך לתנין, אולם מכשפי פרעה, לא הצליחו להפוך את הנחשים שלהם למטות. אולם מטה משה כן חזר למצב הראשון שהוא מטה ואל נשאר תנין. אז הבינו שאינו מכשף אלא שליח ה'.

ועל זה כתוב בזוהר הקדוש משיח דא משה. שהמשיח האמיתי יגאל את עם ישראל מגלותו באותה צורה שמשנה רבינו נשלח לגאול את אבותינו ממצרים.

וַיֹּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם, לֹא עַל יְדֵי
מַלְאָךְ, וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ,
אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוֹדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר, וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֹּאת,
וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד
בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים,
אֲנִי יְהוָה:

לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ, וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ וְדַע כִּי
הַנִּשְׁמוּת שֶׁל הַצְּדִיקִים הֵם יוֹתֵר פְּנִימִיִּים מִכֹּל הַמַּלְאָכִים כּוֹלֵם' חוּץ מִן הַנִּשְׁמוּת
שֶׁהֵם מְבַרִּיאָה יְצִירָה וְעִשְׂיָה. וְאִמְנֵם אִף הֵם יֵהִיו כְּפִי הַעֶרֶךְ עֲצֻמוֹ שֶׁל הַבְּרִיאָה
וְהַיְצִירָה וְהַעֲשִׂיָה כִּי נִשְׁמוּת הַבְּרִיאָה, גְּדוּלִים הֵם מִמַּלְאָכֵי הַבְּרִיאָה וּפְחוּתוֹת
מִמַּלְאָכֵי הָאֲצִילוֹת.

וְכֵן עַל דֶּרֶךְ זֶה בְּשֵׁאֵר הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִקוּמוֹ. וְהֵנָּה גַם בְּאֲצִילוֹת עֲצֻמוֹ
בְּבַחֲנִית ז"א וְנוֹקְבִיָּה עֲצֻמָּה, יֵשׁ בְּהֵם שְׁתֵּי בַחֲנִינּוֹת הָאֶחָת הִיא בַחֲנִינַת הַחִיצוֹנִיּוֹת
שֶׁבְּהֵם שֶׁהִיא כְּדַמְיוֹן גּוֹף אֵל הַנִּשְׁמָנִי שֶׁלִּפְנִים, וּמִן הַחִיצוֹנִיּוֹת הַזֶּה נִבְרָאוּ כָּל
הָעוֹלָמוֹת כּוֹלֵם שֶׁל בְּרִיאָה וְיְצִירָה וְעִשְׂיָה. כִּי כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם כּוֹלֵם הֵם בְּסוּד
פְּרָצוּפֵי אָדָם, כְּנוֹ' בַּפ' תּוֹלְדוֹת וּז"ל: בְּתַחֲלִילָה דְּכָל שֵׁיפֵא וְשֵׁיפֵא אֶת־קַרְיָ אָדָם כּו',
וְאִפִּילוֹ כָּל הַמַּלְאָכִים נִבְרָאוּ מִן הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל ז"א וְנוֹקְבִיָּה.

וְהַשְּׁנִית הִיא בַחֲנִינַת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁבְּז"א וְנוֹקְבִיָּה וּמִשָּׁם נִבְרָאוּ כָּל נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים
הַזְּכָרִים מִן ז"א וְהַנְּקֻבּוֹת מִן נּוֹקְבִיָּה. וּבִזְהָ תִּבְיֵן מ"ש רז"ל עַל פְּסוּק הוֹ אֶרְאֵלִים
צַעֲקוּ חוּצָה, אִפִּילוֹ מַלְאָכֵי הַשְּׁלוֹם אֵינָן יְכוּלִין לִיכַנֵּם כּו'. וְקִשְׁיָה מַה עֵינָן אֹמְרִים ז"ל
דְּאִפִּילוֹ מַלְאָכֵי שְׁלוֹם אֵינָן נִכְנָסִין. וְכִי מַה נִּשְׁתַּנּוּ אֵלּוּ מִשֵּׁאֵר הַמַּלְאָכִים לְשִׁיצַטְרֵךְ
לֹמַר בְּהֵם שְׂאִינִם נִכְנָסִין לְפָנִים ?

אבל הענין הוא, כי כל המלאכים הם מן החיצוניות והנשמות הם מן הפנימיות. ואמנם יש מלאכים הנקראים מלאכי שלום, על שם שהם מיוחדים להקביל פני נשמות הצדיק בעת פטירתו, ואומר לו "יבא שלום" כנז' ברו"ל על פסוק יבא שלום ינחו על משכבותם כו'. והיה מן הראוי שאלו המלאכים שיש להם קירוב זה עם נשמות הצדיקים יותר ממה שיש לשאר המלאכים. ולכן היה ראוי שיכנסו בפנים.

ולכן השמיעונו שאפילו אלו מלאכי שלום, אינן נכנסין להיותם גם הם מן החיצוניות כנז'. ודע כי כל בחינות מאלו השתים, יש לה אור פנימי ואור מקיף כנז' בדרוש סדר תפילת שחרית וע"ש.

ועתה שים לבך והבן בדברים. דע כי שני עיבורים הם. אחד בראשונה בבחינת היות ז"א בסוד תלת כלילן בתלת, ואח"ך נולד ועבר עליו זמן היניקה ונמשך זה עד תשעה שנים ויום אחד כנודע. ואח"ך חזר שנית בעיבור שני לקבל המוחין שלו כנ"ל בדרושים שקדמו. והנה בתחילה נתעבר ז"א ונוקביה בעיבור ראשון בבחינת החיצוניות שבו, בסוד תלת כלילן בתלת. ואח"כ היה בו זמן היניקה ואח"כ היה בו בחינת העיבור השני לצורך המוחין. וכל זה הוא לצורך בחינת החיצוניות דז"א ונוקביה.

ואח"ך חזר כל הענין הזה להיות שנית אח"ך כי בתחילה נכנס ז"א ונוקביה בסוד עיבור ראשון בסוד תלת כלילן בתלת, בבחינת הפנימיות שלהם, ואח"ך היה בהם זמן היניקה.

ואח"ך היה בהם עיבור שני לצורך המוחין וכל זה לבחינת הפנימיות שלהם. ועתה נבאר סדרן ונבאר החילוק שביניהם. ונתחיל מן החיצוניות אשר הוא קדם אל הפנימיות כנ"ל. ונאמר כי הנה מצינו בגמרא דילן שלשה מיני עיבורים עיבור של שבעה חדשים בלבד בענין עיבור יוכבד אמו של מרע"ה. ועיבור של תשעה חדשים כמנהג רוב העולם. ועיבור של שנים עשר כנז' בתלמוד בההוא עובד דאשתהי תריסר ירחי ואכשר רבה תוספאה.

והנה בבחינת החיצוניות שימשו שני העיבורים שהם של ט' חדשים ושל שנים עשר חדשים. וכמו שנבאר הנה בגמ' אמרו, ששאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא, איזה מעשים נאים של הב"ה או של בשר ודם כו'. וכונתו היתה לשאול ממנו למה לא נברא האדם מהול על ידי מעשיו ית' ולא יצטרך להמול על ידי בשר ודם. ואז הביא לו ראייה מן הגלוסקאות שהקב"ה בורא חטים, והאדם עושה מהם גלוסקאות הנאות. והרי כי יש דברים נתקנים על ידי בשר ודם ולא נתקנו על ידי הבורא יתברך.

והנה גם בזה היה דומה לזה כי העיבור הראשון דלתלת כלילן תלת, היה מבחינת אריק אנפין מנצח הוד ויסוד שלו, ומהזווג אשר בו עצמו נעשו תלת כלילן בתלת אבל העיבור השני שלצורך המוחין היה מן או"א עצמו ואין לתמוה אם השיש קצוות תחתוני היו מא"א והמוחין עליונים היו מן או"א כי הרי נתבאר בזה המעשה של טורנוסרופוס כי יש דברים נתקנים על ידי התחתונים ואינם נתקנים על ידי עליונים .. שע"מא"רב

אני יהוה: וזה סוד "מי ה' אשר אשמע בקולו", כי בכח יניקתו מן מ"ח צירופים האחרונים שכנגד שני אותיות מ"י של אלהי"ם, היה כופר בשם ההויה. לפי שאם מוחין דהויה גדלות היו מתגלים, היתה יניקתו מן אותיות מ"י של אלהים, דעיבור מתבטלת כנודע. ובראותו שהיה לו אז יניקה ואחיזה שם באותיות מ"י של אלהים, היתה הוראתו כי לא נגלית ההויה, ולכן היה כופר בשם ההויה. שע"הכ.

ואברהם זקן

אני יהוה:

וכמה נוראות המילים האלו, שמחמת גסותנו, איננו משיגים את גודל מעלת מציאות הבורא ית"ש, שאנו צריכים להרגיש את כל גופנו לרעוד בדיבור הזה. והוא מלא וגדוש בסודות התורה, ואי מהם הוא קידום הבריאה והכרת המאציל בעולמו בגילה לנו את שמו הקדוש, הוא שאין הכריות בשמו לנבראים, אחרי שעדיין לא נבראו.

ולכן **אני** אותיות **אין**. לומר לך, שהאין סוף ברוך הוא השפיע שפע וברא את העולמות, לפני לגלות את שמו הנורא, והוא הוא החסד חינם שאין כדוגמתו, שאף שאין בריה הקוראת שמו וממליכו, מ"מ קידם את הבריאה, שהוא חסד מלא שאין בה שום גבורה, ולכן **אני ה'**, שהוא מידת הכתר ולמעלה, ואין בו בכלל דין וגבורה, אלא רחמים מרובים וכפולים.

וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי וְלֹא מִלְּאֶדָּה.
וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר, אֲנִי וְלֹא שָׂרָף. וּבְכָל אֱלֹהֵי
מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים, אֲנִי וְלֹא שְׁלִיחַ. אֲנִי
יְהוָה, אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר:

ואל תתמה אם מצרים ראש הממלכות, כי ראש ארבע נהרות גן עדן הוא פישון וא"כ איך יונק מב' אותיות אחרונות של אלהים ? בעבור כי הנה אותיות מ"י מעולות מאותיות אלה, וכנז' בסבא דמשפטים ע"פ מי אלה כעב תעופינה, מ"י הוא למעלה מאלה, כמבואר סודו אצלינו. ובאולי כי כנגד ב' אותיות אלו דמ"י הם סוד ג' ימים שבין פסח לעצרת. והם סוד ג' ש"ב דגדלות, כנגד הני דקטנות ואלו הם אותיות מ"י כמבואר אצלינו.

והנה להיות כי הנה הצירופים שהתחלתם בב' אותיות מ"י הם כ"ד צירופים מתחילת באות י', וכ"ד צירופים מתחילים באות מ' ושניהם הם מ"ח צירופים, לכן נקרא ארץ מצרים ע"ש ארץ ח"ם. וכמש"ה נפלאו' בארץ חם על היותם יונקים ממ"ח צירופים הנו' גם זה סוד חם בן נח אבי מצרים כמש"ה בני חם כוש ומצרים כו'.

והנה פרעה הרשע היה חושב כי (...) ישראל גם הם ישארו בגלות תוך מצרים כיון שישראל העליון השולט עליהם נתבטל ח"ו מציאותו. לכן שלח לו השי"ת ע"י משה 'כה אמר ה' בני בכורי ישראל', לרמוז אל הבן בכור העליון הנקרא ישראל, כי קיומו קיים ולא נתבטל ח"ו. והודיעו כי לפי שכפר במציאותו, לכן יהיה נענש מדה כנגד מדה במכת בכורות, לפי שכפר בבן הבכור העליון יתברך וזמש"ה ואם מאן אתה לשלח כו' הנה אנכי הורג בנך בכורך כו'. שע"הכ פסח א'.

אֲנִי וְלֹא שָׂרָף. וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים, אֲנִי וְלֹא שְׁלִיחַ. ודע, כי נח היה משה, ולא רצה להתפלל על בני דורו, כמ"ש חז"ל על פסוק (ישעי' נ"ד ט') כי מי נח זאת לי וגו'. כי הוא גרם שיבאו מי המבול, ולכן נקראו על שמו מי נח. ואמנם אעפ"י שלא התפלל עליהם, עכ"ז בזכותו נתלה להם ק"ך שנה, אולי יחזרו בתשובה כמנין שנותיו של מרע"ה. וזש"ה, בשגם הוא בשר, והיו ימיו ק"ך שנה. ובשגם זה הבל, וזה משה, כנודע: שער בפסוקים ברא' ד'

בְּיַד תִּזְקָה, זוֹ הַדָּבָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, הִנֵּה יָד
יְהוָה הוּיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים
בַּחֲמֹרִים בַּגְּמִלִים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר כְּבִד
מְאֹד:

וּבְזֶרַע נְטוּיָה, זוֹ הַחֶרֶב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,
”וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלָּיִם”:

ועוד רמזו ז"ל שם אבא מארי (מוהרח"ו) בפסוק זה, ח' של "חזה, יו"ד של ציון, יו"ד של קרי"ת, מ' של מועדנו, הוא חיים. וא"ל, שבזמן הרב הגדול (האר"י) ז"ל, לא היה אפשר כלל להבנות ירושלים, האמנם בזמן אבא מארי זלה"ה היתכן, שאם יעשו ישראל תשובה, שיהיה אבא מארי ז"ל משיח בן יוסף. וזהו מה שרמז כאן, עיניך תחזינה ירושלים, ולא עיני, אלה דברי מורי אבי (רבי חיים וויטאל) זלה"ה. ולכן ראה ראיתי, כי היה מפחד אבי זלה"ה מאד מאומות העולם שלא יהרגוהו ח"ו, ואח"כ בעונות הדור, גם זה חלף הלך לו כמו הנס הראשון שהיה בשנת שנפטר בה מורנו הרב הגדול ז"ל, וזש"ה והיה בכזיב מלשון כל אדם כוזב: שע"הג ל"ו.

כל אחד ואחד מהמסובין נוטל ציד ימין את הביצה ואומר „זה” (הכוונה למילה „זה גלוי שכינה”) ויש שמגביהים צפיסקא הבאה „ובאותות”.

**וּבְמֵרָא גָדַל, זֶה גְלוּי שְׂכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,
”אוּ הַנְּסָה אֱלֹהִים לָבוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֹב
גּוֹי, בְּמִסַּת בְּאֵתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה,
וּבְיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה, וּבְמוֹרָאִים גְּדֻלִּים.
כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם
לְעֵינֵיךָ:”**

כל אחד ואחד מהמסובין נוטל ציד ימין את הביצה ואומר „זה” (הכוונה למילה „זה המטה”)

**וּבְאֵתוֹת זֶה הַמֶּטֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, ”וְאֵת
הַמֶּטֶה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֵת
הָאֵתָת:”**

ובזה יתבאר לך לשון מאמר א' מס"ה בפ' בשלח בד' ג"ב ע"ב בענין קריעת י"ם בפ' מדה תצעק אלי ואמר שם רשב"י ע"ה בהאי מלה לא תשאל ולא תנסה את ה' ובודאי שביאור המאמר הזה עמוק מאד כיון שמצינו לרשב"י ע"ה שהפליג בהסתר סודו ואמר בהאי מלה לא תשאל.

וביום שמורי (האר"י) ז"ל ביאר לנו המאמר הזה היינו יושבים בשדה תחת האילנות ועבר עליו עורב אחד צועק וקורא כדרכו ומוז"ל ענה ואמר אחריו ברוך דיין האמת. שאלתי את פיו ואמר לי, כי אמר לו העורב ההוא, כי לפי שגילה הסוד הזה לכל בני האדם בפרהסיא לכן נענש בעת ההיא בב"ד של מעלה, וגזרו עליו שימות בנו הקטן.

ותיכף הלך לביתו ובנו היה מטייל בחצר. ובאותה הלילה חלה את חליו ומת אחר ג' ימים רחמנא ליצלן. ולכן ראוי לכל בעל נפש הרואה הדברים האלו להסתירם בתכלית ההסתר זולת הכלל הנודע בכל החכמה הזו כי כבוד אלקים הסתר דבר ואין מקום להאריך בזה כי הדברים נודעים וכל מה שיסתיר האדם הסודות מלגלותם למי שאינו ראוי הוא משובח ומכובד בפמליא של מעלה. והעושה היפך מזה מכניס עצמו בסכנה עצומה בעוה"ז במיתת עצמו בהכרת ח"ו ובמיתת בניו הקטנים נוסף על עונש נשמתו בגהינם שאין קץ לעונשו וכמו שהזכיר רשב"י ע"ה בסוף אדר"ז וע"ש.

והטעם שנענש מו"ל בביאור מאמר זה וכמו שהזכיר רשב"י ע"ה עצמו שאמר בהאי מלה לא תשאל הענין הוא כי הנה נודע שאין החיצונים נאחזין אלא במוחזין של קטנות כי הם דינין תקיפין ובהיות האדם מתעסק בסודות התורה אם יהיה בענין זמן הגדלות העליון או בשאר דרוש חכמת האמת שהם ענינים למעלה, אין לאדם כל כך סכנה כמו בזמן שעוסק בסודות זמן הקטנות. כי בהתעסקן בהם הנה החיצונים מתעוררים בהם ומתאחזין שם ומזכירים עונותיו של האדם המתעסק בהם.

וז"ס משה רבינו ע"ה רבן של נביאים שנאמר בו ,,וינס משה מפניו". והטעם הוא לפי שענין המטה אשר נהפך לנחש הוא בחינת קטנות דז"א הנקרא נחש כמ"ש בע"ה ובהיותו (משה רבינו ע"ה) מתעסק בדרוש ההוא נתיירא וינס מפניו. ולכן הסוד הזה צריך להעלימו אם מפאת עצמו ואם מפני שאין אנו יודעים אמיתתו אפי" טפת גרגיר של חרדל מן הדרוש ההוא: שע"ה כפסח י"ב.

וּבְמִפְתֵּי הַדָּם, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר: וְנִתְּתִי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

בעל הצית טובל אלכזע הזרת^ח הימנית כזכור ומטיף כל פעם מחוץ לשלחן

דָּם, וְאֵשׁ, וְתִמְרוֹת עֶשֶׂן:

נמשך הדם של אורח הנשים, כמבואר אצלנו באורך, בדרוש ליל פסח ויציאת מצרים וע"ש. בסוד ה' דמים טהורים, וה' דמים טמאים. ואותם דמים שהם לבושי הגבורות, נעשים שאור לצייר צורת הוולד, שהוא מן החדשות. כשכלה השאור, ואין בו כח להחמיץ, זולתו אין עיסה חדשה להתחמץ, ולא נשאר בה רק כח והרוחניות שצריכים לעצמה.

ואם גם זאת היה יוצא ממנה, היתה מתה, כמ"ש לקמן על בצאת נפשה כי מתה, כי מבחי השארית הזה, נעשה בנימין: שע"הפס וארא

ואברהם זקן

דָּם, וְאֵשׁ, וְתִמְרוֹת עֶשֶׂן:

ס"ת שמן.

והוא שם ו', ששם בארץ מצרים היו ו' שערים של טומאה, שהם ד"ם הטמא, והא"ש, אל תקרא אש אלא שא באותיות מתחלפות הוא שה, שהוא עבודה זרה, ותקרא עֶשֶׂן כך: עי"ן שי"ן נו"ן שהוא נוטריקון עי"ן תחת עי"ן, שי"ן תחת שי"ן, נע ונד, שהוא כנוי להורג כדכתיב בספר בראשית (ד', י"ד):

הֵן גִּרְשֶׁת אֶתִּי הַיּוֹם, מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה,
וּמִפְּנֵיךָ, אֶסְתֵּר; וְהִיִּתִּי נֶעַ וְנָד, בָּאָרֶץ. וְהִיָּה
כָּל-מִצְאֵי, יִחַרְגְּנִי.

ח והוא ע"פ הגהות מימוניות וע"פ פסח מעובדין להגאון החז"צ בעל הכנסת הגדולה.

דְּבַר אַחַר, בְּיַד הַזָּקָה שְׁתֵּים. וּבִזְרוּעַ נְטוּיָה
שְׁתֵּים.

וּבְמִרְא גָדַל שְׁתֵּים. וּבְאֵתוֹת שְׁתֵּים.
וּבְמוֹפְתֵים שְׁתֵּים:

מכּינים קערה וכּוס של מים. האישה או אחד מהמסובין מחזיק הכּוס מים^א, בעוד שב"הב נוטל את כּוסו, ועל כל מכה ומכה שופכים ביחד מן הכּוס (על זרתי^ב) בתוך הקערה הריקה וקוראים המכה. יס שְׁעוּנים על כל מכה, „גוייס“.

(בענין שפּיכות היין מהכּוס.

ואני השפּל מחמת קוצר דעתי לא הבינותי את דברי הגאונים האלו שאם מקור הדבר היה מהאר"י הקדוש בעצמו ז"ל, מוהרח"ו ז"ל היה מביא את העינין בכתביו הן במהדורא קמא הן במהדורא בתרא. וגם פלא בעיני איך דבר כזה התעלם מבנו היקר מורנו רבי שמואל וויטאל ז"ל. ותמהני שמקורו מפי חכם א' בשם מוהרח"ו ז"ל ולא מפי עדות נאמנה דבנו שמואל. ואפלו לא הביאו בשם האר"י ז"ל אלא בשם תלמידו המובהק ואין שום הערה מגורי האר"י ז"ל ולא ממוהר"ן שפירא ז"ל וראייה גדולה מזו שאפילו מוהר"י צמח ז"ל הביא את עדות זאת בהגהותיו לפע"ח ששמע מפי חכם אחד, ובספרו לחם מן השמים, מעלים את החכם וקובע שזה הרב הרח"ו בהגיע לפיסקא הזו היה שופך מן הכּוס, ותימה שבספרו המפורסם, נגיד ומצווה, רבי יעקב לא חוזר על דיבוריו ומעלים מספרו החשוב את העינין. ורק באהבת הבורא העליתי על דף את הערות האלה וחי' לולזל בכבוד הצדיקי עליין. ואני עפר ואפר וברוך ה' שבראני לכבודו.)

1. הגהה^א צמח - שמעתי מחכם אחד בשם הרח"ו ז"ל, שבהגיע לכל א' מים מכות, היה שופך מעט מן הכּוס עצמו, ולא כיש נוהגין לטבול אצבעו בכּוס. ואפשר שהטעם, לרמז שהמכות יצאו ממלכות, הנקראת כּוס של ברכה, כּונדע מדרוש הרב זלה"ה.

2. ונוהגין^ב לזרוק מעט מן הכּוס באצבעו כשמגיע לדם ואש ותמרות עישן וכן כשמזכיר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט הכל ט"ז פעמים (מהר"ל).

א כתר סס טוב

ב והוא מנהג משפּחתנו ע"פ הגהות מימוניות וע"פ נגיד ומצווה. והוא פּשרה בין שתי הדעות הללו.

ג (פ"עש שער חג המלכות פרק ז')

ד (רמ"א תע"ג ז')

אֱלוֹ עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עַל הַמַּצָּרִים בְּמַצָּרִים: וְאֵלוֹ הֵן:

דָּם, צִפְרִידַע, בְּנִים, עָרוֹב,
דָּבָר, שְׁחִין, בָּרָד, אֲרָבָה,
חֲשֵׁךְ, מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

ממשיכים לשפוך מן הכוסות לתוך הקערה גם לסימנים הבאים
רְבִי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִמָּנִים:
דַּצ"ד, עַד"ש, בְּאֶח"ב:

לא בא רבי יהודה ליתן סימנים אלא למכות שלקו בהם, מפני המחלוקת בין רבי יוסי
לבין רבי עקיבא. מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תע"ג.

זורקים אז את היין שבקערה במקום שאין בו דורכים. חוזרים למלא את כוס הבעל
הבית ביין, ואין צריך לשתופו.

**רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר, מִנֵּין אֶתָּה אוֹמֵר
שָׁלְקוּ הַמְצָרִים בְּמְצָרִים עֶשֶׂר מְכוֹת, וְעַל
הֵימָּ לָקוּ הַמְּשִׁים מְכוֹת ? בְּמְצָרִים מָה הוּא
אוֹמֵר, "וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטְמִים אֶל פְּרַעְהָ אֶצְבַּע
אֱלֹהִים הוּא". וְעַל הֵימָּ מָה הוּא אוֹמֵר, וַיֵּרָא
יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
בְּמְצָרִים וַיֵּרָאוּ הָעַם אֶת יְהוָה וַיֹּאמִינוּ בִּיהוָה
וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ :**

וּבְמֹשֶׁה וא"ל כי ז"ס מ"ש רז"ל בגמרא כי שלשה חזו ק"ך שנה, והם, משה, וריב"ז, ור' עקיבא. ומשה עשה מ' שנה בבית פרעה, ומ' שנה במדיון, ומ' שנה פרנס את ישראל. וכן ריב"ז, מ' שנה עסק בפרקמטיא ומ' שנה למד ומ' שנה לימד. וכן ר' עקיבא, מ' שנה היה עם הארץ, ומ' שנה למד, ומ' שנה לימד. וגם גלגולו אח"כ באב"י, נרמזו במ"ש חז"ל כי ריב"ז לא הניח מקרא ומשנה והויות דאב"י ורבא, והבן ענין זה. ואחר כך נתלבשה נפש זו באחד מרבנן סבוראי, הנקרא רב אחאי, וז"ש בתלמוד עליו, פריך רב אחאי, וא"ל כי כמדומה לו שרב אחאי זה, הוא עצמו רב אחא משבחא, בעל השאלתות. ואח"כ נפש זו נתגלגלה ברב דוסתאי גאון. ואחר כך עברו כמה גלגולים, עד שנתגלגלה בר' אהרן הלוי, נכדו של הר"ז הלוי בעל המאור. ואח"כ נתגלגלה בהרב בעל מגיד משנה. ואח"כ בר' יהושע סוריאנו. ואח"כ בבחור אברהם הנז"ל. ואח"כ נתגלגלה בי אני עכשיו הצעיר חיים: שע"הג ל"ז.

עַבְדּוֹ: ספר ליקוטי הש"ס - מסכת בבא בתרא חכם עדיף מנביא כי הוא מן החכמה ויוכל להשיג בכל אבל הנביא אינו מתנבא אלא מנצח והוד שאינו משיג כי אם לנבואה. וא"ת הלא הנביא הוא ג"כ חכם כמו שארז"ל אין הנבואה שורה אלא וכו'. וי"ל שצד החכמה שלו הוא קטנה מצד הנבואה אבל צד חכם מצד חכמתו הוא גובר ועולה. מהרב זל"ה:

**כִּמָּה לָקוּ בְּאַצְבַּע עֵשָׂר מִכּוֹת. אָמַר מֵעַתָּה,
בְּמִצְרִים לָקוּ עֵשָׂר מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ
חֲמִשִּׁים מִכּוֹת:**

הנה ר"ת 'רודפיהם' השלכת 'במצולות הוא רה"ב, לרמוז אל מ"ש רז"ל כי בתחלה היה רהב שרו של מצרים, ואח"כ נתמנה שר של גיהנם. ולכן נרמז ר"ת 'במצולות כמו 'אבן, ר"ת בכ"א, שהוא גיהנם, שכתוב בו עובר בעמק הבכא:

**רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִנֵּין שְׁכָל מִכָּה וּמִכָּה
שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים
בְּמִצְרַיִם הֵיטָה שֶׁל אַרְבַּע מִכּוֹת ? שֶׁנֶּאמַר,
”יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה,
מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכֵי רָעִים”. עֲבָרָה אַחַת. וְזַעַם
שְׁתַּיִם. וְצָרָה שְׁלֹשׁ. מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכֵי רָעִים
אַרְבַּע. אָמַר מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לָקוּ אַרְבַּעַיִם
מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתַיִם מִכּוֹת:**

מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכֵי רָעִים וּבִיאֹר-הַעֲנִין תְּלוּי בְּדֵרוֹשׁ אֲבִי”ע כִּי עוֹלָם הָאֲצִי הוּא דַק עַד מֵאֹד וְעוֹלֵי הַבְּרִיאָה הוּא עַב מִמֶּנּוּ וּבִרְדַּת אוֹר הָאֲצִי בְּבִרְיָאָה אִם תִּשְׁאֹר שׁוּה כְּמוֹ שֶׁהֵיֵא יַחֲזוֹר עוֹלָם הַבְּרִיאָה לְהַעֲשׂוֹת אֲצִי הָאֲמָנָם מוֹכֵרָח הוּא שֶׁהָאוֹר הָעֲלִיּוֹן יִגָּז וְיִתְלַבֵּשׁ בְּבִרִי וְאִז יִחַשֵׁב הָאֲצִי הַיּוֹרֵד בְּבִרְיָאָה בְּבַחֵי הַבְּרִיאָה.

וכן בכל עולם ועולם שאל"כ יהי" כל העולמות אצילות וכדוגמא זו הנשמות והמלאכים.

ואף גם זו כביכול בשכינת עוזו ית' כמ"ש ז"ל בעשרה לבושים נתלב' הקב"ה כשברא את העולם כי לא היה אפשר להעשות עולם החומריי כזה ע"י רוחניתו ית' הפשוט זולתי אחרי התלבש בכל אותם המלבושיי וכמ"ש עוטה אור כשלמה לברא את השמים אח"כ נוטה שמים כיריעה ומה גם בבריאת הארץ השפלה והנה ענין לבוש המלאכים ברדתם בעה"ז בתוך האויר הזה הנה האויר בעצמו הוא אור נתפס כי לא יש אויר שאין נתפס אלא ההוא אוירא קדמאה דכלא הנק' אור קדמון והוא הנק' אור שאינו נתפס בס' יצירה אמנם כל שאר האוירי הנב' נתפסים הם אלא שהם דקים והנה זה האויר אשר עלינו הוא כלול מד' יסודות המעורבים בו.

האמנם עיקר היסודות הגוברים בו הם אש רוח מים עפר כי יש מים מעל השמים וברדתם מתערבים האויר אמנם יסוד העפר אין בו ולכן המלאך שמתערב באויר שהם ג' יסודות היותר זכים יש בהם יכולת להתפשט עד ז' ימים דאלמלא יושבים המלאכים ומתערבים בהאי עלמא ז' יומין לא יכלי לאתפשטא מהאי מלבוש' והכי אירע לעז"א ועזא"נ וטעם היות ז' יומין הענין הוא כי בכל רביע חדש הלבנה מתערבים כל כחות ד' היסודות בהכרח ויש אז חדוש נוסף כנודע.

והנה ענין התלבשות זה של המלאכים והיותם נגלמים באוירים וביסודות נו' בהרבה מקומות בזוהר ונודע כי סדר (ע"ב) היסודות העליונים הם חגת"ם שהם אש רוח מים עפר אעפ"י שבעה"ז אינו כן כסדרם ולכן מיכאל הנגלם באויר זה אינו נגלם אלא ביסוד המים כנגד החסד ולכן בקפיצה אחת יכול לקפוץ כל העולם אחרי רדתו והתלבשו בו אך גברי"אל ברדתו לעה"ז מתלבש במים ובאש שהם חו"ג שמדתו מצד הגבו' ואם יהיה נגלם באש מכ"ש במים כי לעולם שמאלא אצטריכא לימינא.

אך ימינא לא אצטריכא לשמאלא כנו' בזוהר ולכן מוכרח הוא להתלבש בב' יסודות מים ואש אמנם אליהו בארבע כי אליהו דרגיה איהו לתתא מן האי באר כנו' בפ' ויצא על פסוק וירא והנה באר בשדה ולכן מתלבש בכל הד' יסודות ולא כשאר המלאכים שאינם מתלבשים אלא בג' ולא יותר. ומי שנתעסק בחכמת הקבלה ידע כמה מיני אוירים הם כנו' בתשו' הגאונים ז"ל דאית שמושא דאוירא דקדושה ושמושא דאוירא דשידי והענין הוא כי גם השידי הם מתלבשים באוירים אלא שהם דומים למלאכים והענין הוא כי להיותם מתלבשים באוירים הדומים למלאכים ובהיו' מתלבשים שם תמיד ואינם מתפשטים מהם כמו המלאכים לענין זה דומים לבני אדם כי בני אדם אעפ"י שנשמת' גדולה ממ"ה אינם יכולים להתפשט מזה הלבוש להיו' שנתלבש בהם החומר העכור לקשר כל העולמות כמו שנפרש לקמן: מאמר פסיעות אברהם אבינו.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִנֵּינן שְׁכָל מִכָּה וּמִכָּה
שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמְצָרִים
בְּמִצְרִים הֵיטָה שָׁל חֲמִשׁ מִכּוֹת ? שְׁנֵאמַר,
”יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֵבֶרָה וְזַעַם וְצָרָה,
מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכֵי רָעִים”. חֲרוֹן אַפּוֹ אַחַת.
עֵבֶרָה שְׁתֵּי. וְזַעַם שְׁלֹשׁ. וְצָרָה אַרְבַּע.
מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכֵי רָעִים חֲמִשׁ. אָמַר מֵעַתָּה
בְּמִצְרִים לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ
מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים מִכּוֹת:

רַבִּי עֲקִיבָא וז"ס מ"ש ז"ל כי שלשה חיו ק"כ שנה, משה, וריב"ז, ור' עקיבא.
משה עשה מ' שנה בבית פרעה, ומ' במדין, ומ' פרנס את ישראל. ריב"ז מ' שנה
עסק בפרקמטיא, ומ' שנה למד, ומ' שנה לימוד. ר' עקיבא מ' שנה עם הארץ היה,
ומ' שנה למד, ומ' שנה לימוד.

והענין הוא, כי שרש נשמות אלו, יש להם אחיזה ושייכות וקורבה עם מרע"ה, כי כל
הנשמות כלולות בו, ובפרט נשמות הצדיקים. וכבר ביארנו במקום אחר, כי כל מה
שאנו מדברים בשרש הזה, הוא בבחי' הנפש בלבד, שנתגלגלה בהם. אבל בחלק
הרוח, או הנשמה שלהם, יש מהם שאינם מן השרש הזה:

ואח"כ נתגלגלו ברב ייבא סבא, הנזכר בזהר פרשת משפטים. ואח"כ נתגלגל באביי.
וז"ש חז"ל במסכת כי ריב"ז לא הניח מקרא משנה וכו', והויות דאביי ורבא. ואח"כ
נתעברו בא' מרבנן סבוראי, הנקרא רב אחאי, והוא אותו שהזכירוהו בתלמוד, פריך
רב אחאי. ואחר כך נתעברו ברב אחא משבחה, גאון, בעל השאלות, וא"ל מורי
ז"ל, כי כמדומה לו, שזה רב אחאי, הוא עצמו רב אחא משבחה. ואח"כ נתגלגלו
ברב דוסתאי גאון. ואח"כ נתגלגלו ברבי אהרן הלוי, רבו של מגיד משנה, והוא בן

בנו של רבינו זרחיה הלוי, בעל ספר המאורות. ואח"כ נתגלגלו בדון וידאל דיטולושא, בעל ספר מגיד משנה. ואח"כ בר' שאול טרישטי. ואח"כ בר' יהושע סוריאנו. ואח"כ בבחור אחד שמו אברהם. ודע, כי הרב המגיד משנה, היה לו שייכות וקורבה עם הרמב"ם ז"ל, ולכן עשה וחבר ספר מגיד משנה, ביאור לספר היד של הרמב"ם ז"ל:

ובענין ריב"ז ור' עקיבא, ששיניהם היו עמי הארץ כמו שנה הראשונים שלהם כנוכר, הסבה היא, לפי שהנפש שלהם היתה מבחי" טפת זרע אחת, מאותם עשר טפין, שיצאו מיוסף הצדיק מעשר אצבעותיו, לכן היו מי שנה עמי הארץ, מי הראשונים, ונתאחו בהם הקליפות קצת בימים ההם, ובפרט ר' עקיבא, שהיה אומר במסכת פסחים דמ"ט, מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ומזה תקיש לכמה דברים אחרים, שהיו בו בהיותו ע"ה עם היות שאמרו בגמרא דבת כלבא שבוע חזיתיה דהוא צנוע ומעלי, ובהכרח שהיו לריב"ז ור' עקיבא חטאת נעורים, ולסבה זו הוצרכו להתגלגל אח"כ בכל אותם הגלגולים שכתבנו למעלה.

גם לסבה זו נכנסה נפש קדושה ומעולה של ר' עקיבא בהיותו בן גרים ולא מזרע ישראל, לפי שהיא טפת זרע לבטלה שיצאה מיוסף, בעת הרהורו באשת אדוניו, שהיתה גויה.

והאמת הוא, כי נפשו של ר' עקיבא איננה כשאר נפשות הגרים הנבראת מזווג הצדיקים בג"ע, כנוכר בזוהר פרשת שלח לך, אמנם היא נפש קדושה וגדולה מאד, אלא שבחטאו של אדם ושל קין בנו, יצאה ונפלה לעמקי הקליפה.

וגם אח"כ גרם ענין הנזכר שיצאה מטפת זרע יוסף כנוכר, ולכן הוכרחה ליכנס בעת ביאתם בעה"ז בגוף גר. וכבר נתבאר לעיל בדרושים שקדמו, כי הנפש הזו שנכנסת בגוף הגר אחר שנתגייר, הנה היא מתלבשת בתוך נפש אחרת, הנעשת מתולדת זווג של הצדיקים בג"ע כנוכר, והיא נקראת נפש הגר הראשונה באמת, הנזכר בסבא דמשפטים דף ואותה נפש הגר, גרמה לו להיותו ע"ה מי שנה הראשונים, בסוד מה שנתבאר אצלינו במרוז"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'.

ועוד כי כיון שר' עקיבא היה בן גרים, הנקרא יוסף כנודע, ואמרוז"ל מסכת סנהדרין דף צ"ד, גיורא עד תלתא דרי לא תבזי ארמאה באפיה דקשה ולא עברא זוהמא מיניה עד תלתא דרי, לכן כיון שר' עקיבא היה בן גרים, מוכרח הוא שיתאחו בו הקליפות והחיצונים באותן מי שנה הראשונים כשהיה עם הארץ: שע"הג ל"ד.

גם א"ל מורי ז"ל כי שלשה היו שטעו בענין הקץ, הא' יעקב אבינו ע"ה, כשקרא לבניו ואמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באתרית הימים ונעלם ממנו הקץ. הב' הוא שמואל הנביא ע"ה, שטעה בענין אליאב, ואמר אך נגד ה' משיחו, כי חשב שממנו יצא המשיח. הג' ר' עקיבא, שטעה וחשב כי בן כוזיבא היה משיח ה'. ולכן אותיות יעקב הם עקיבא, לרמוז כי טעותם שוה, ולכן שלשתם נתגלגלו כדי לתקן טעות זה: שע"הג שם:

אשריך ר' עקיבא שיצאה נשמתך באחד כבר נודע כי העשרה הרוגי מלכות הי' כפרה בשביל עשרת השבטים שמכרוהו ליוסף ור' עקיבא בן יוסף היה לכפר על השכינה אשר שיתפו עמהם אחי יוסף שעשו החרם ביניהם כנודע. כי ר"ע היה בן גרים והגרים הם תלויים במלכות ואינם זזים משם בסוד גירי צדק כי המלכות נקרא צדק כנודע. ועוד כי האחים היו יחד באחווה ולגרים אין אחווה ור"ע היה יחיד ולכן בא במקום השכינה שהיא ג"כ יחידה וז"ס אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד פי' בשביל אחד שהיא השכינה הנקראת יחידו של עולם. גם זה מהרח"ו ז"ל:

ועוד אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד. פי' שאותיות עקיבא הם אותיות יעקב א'. והנה יעקב חטא על ששלח את יוסף צדיק יסוד עולם בלא לוייה ואז כמעט ח"ו הפריד את היוד ולכן ארז"ל כשראה את יוסף במצרים הי' קורא ק"ש ומייחד השם לחזור ולזווג מה שהפריד ע"י שליחות יוסף בלא לוייה ועכ"ז לא הספיק את זה וחזר ונתגלגל בר"ע וז"ס כל ימי נצטערתי על פסוק זה ואמרתי מתי יבא לידי ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו וזהו אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד פי' ביחד כי חזרת לתקן את היחוד וגרמת את זיווג העליון במיתתך בסוד מ"נ לאו"א יחוד ק"ש. גם זה מהרב זלה"ה:

דע כי משה זכה לבינה הוא זה כי היכל לבנת הספיר נקרא אספקלריא שאינה מאירה ומשם מתנבאים שארי הנביאים אבל מרע"ה נבואתו הי' מוחיל ק"ק דבריאה אשר שם הוא סוד הכח"ב דבריאה והנה ארז"ל שזכה לבינה דהיינו האריך דבריאה הכולל בגויה השאר בסוד קודש הקדשים והנה וידבר אלהים אל משה הוא בסוד הבינה וידבר ה' אל משה הוא בסוד החכמה. ויאמר ה' אל משה הוא בסוד הכתר. אמנם כל המראות היו מתוך הבינה. גם זה מהרב זלה"ה: לקוטי ש"ס שבת

כִּמְה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עָלֵינוּ:

- דִּינֵנו: אֱלוֹ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים
- דִּינֵנו: אֱלוֹ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְלֹא עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם
- דִּינֵנו: אֱלוֹ עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם, וְלֹא הָרַג בְּכוֹרֵיהֶם
- דִּינֵנו: אֱלוֹ הָרַג בְּכוֹרֵיהֶם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם
- דִּינֵנו: אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם, וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם
- דִּינֵנו: אֱלוֹ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּהַרְבֵּה,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּהַרְבֵּה, וְלֹא שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ, וְלֹא סָפַק צָרָפְנוּ
- דִּינֵנו: בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ סָפַק צָרָפְנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה,
- דִּינֵנו: וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, וְלֹא קָרַבְנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ קָרַבְנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
- דִּינֵנו: אֱלוֹ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָנָה לָנוּ
- דִּינֵנו: אֶת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ

עַל אַחַת כִּמְה וְכִמְה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכוּפָלָת
לְמָקוֹם עָלֵינוּ. הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. עָשָׂה בָּהֶם
שְׁפָטִים. עָשָׂה בְּאֱלֹהֵיהֶם. הָרַג בְּכוֹרֵיהֶם. נָתַן
לָנוּ אֶת מְמוֹנָם. קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם. הֶעֱבִירָנוּ

בְּתוֹכוֹ בְּחֶרֶבָה. שָׁקַע צַיְרֵינוּ בְּתוֹכוֹ. סִפְק
צַרְבָנוּ בַמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה. הָאֲכִילָנוּ אֶת
הַמָּן. נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת. קָרַבְנוּ לְפָנֵי הַר
סִינַי. נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל
כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. לא נתנה תורה לישראל אלא לצרף בה ישראל. הנה בזה יתיישב פסוק וירא ישראל את היד הגדולה ואח"כ אמר וייראו העם את ה' בתחלה קראם ישראל ואח"כ העם אלא שישאל כבר נצרפו במצרים על ידי התורה. ולכן נתן הקב"ה בלב פרעה להניח שבט לוי לעסוק בתורה כדי לצרף את ישראל כי הם היו העיקר ושורש דכל האומה ובקריאתם בתורה היו מתקנים את כולם והתורה הוא מחכמה כי נובלת החכמה של מעלה הוא תורה והיא בחי' יסוד המתפשט מאבא ונכנס בזעיר ומשה הי' מהחכמה כנודע ולכן נתנה התורה ע"י שהיא מחכמה ומתפשט בזעיר ועל משה נאמר השליך משמים וגו' ולכן אומרים בשבת אתה הראת שהוא גילוי התורה מחכמה בעת הוצאת הס"ת ונמצא כי עיקר החיבור הוא מחכמ' כי כל אלו הנשמות שנתעברו במצרים הם ניצוצות שיצאו לחוץ וחזרו ונצרפו ע"י התורה ואותם שכבר נתקנו במצרים כראוי לא הוצרך הפסוק להעיד עליהם ויאמן העם וגו' ואלו ישראל עליהם נאמר וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ולזה לא נאמר בהם עכשיו שהאמינו אבל השאר שהם לא נתקנו כראוי נקרא עם אלו הם שהאמינו עתה ועליהם נאמר וייראו העם וגו'. ג"ז מהרב זלה"ה: ה' לק"ש

הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל
עֲוֹנוֹתֵינוּ: והנה בזמן בית המקדש קיים, ע"י הקרבנות הנקרבים שם, היו מתבררים ומתתקנים כל המדרגות. כי האדם היה נתקן ע"י התשובה והוידוי, שהיה מתודה שם על קרבנו. והבעלי חיים היו נתקנים, ע"י הקרבן עצמו. והצומח, ע"י המנחות והנסכים. והדומם, ע"י המלח, שהוא דומם. וז"ס פסוק (ויקרא ב' י"ג) על כל קרבנד תקריב מלח:

רָבֵן גַּמְלִיאֵל הָיָה אֹמֵר, כָּל מִי שֶׁלֹּא
אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח לֹא יֵצֵא יְדֵי
חֻבָּתוֹ. וְאֵלּוּ הֵן: כּוֹלֵם אֹמְרִים בִּיחַד, בֵּין אַנְשִׁים וּבֵין נָשִׁים:

פֶּסַח. מִצָּה. וּמְרוֹר:

שו"ע: וכשיגיע למצה זו צריך להגביה, להראותה למסובין שתהבב המצות עליהם. וכן כשיגיע למרור זה; וכשיגיע ללפיכה, מוגביה כל אחד כוסו בידו עד שהותם גאל ישראל. הגה: ונוהגין לזרוק מעט מן הכוס באצבע כשמגיע לדם ואש ותמרות עשן, וכן כשמזכיר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט, הכל מ"ו פעמים. ויהיה הפת מוגלה בשעה שאומר ההגדה עד לפיכה, שאוהו הכוס בידו. ואז ל יכסה הפת.

ויש שמגביהים את הזרוע כל אחד ואחד, ולא חוששים לאוכל קדשים בחוץ, מכיוון שלא אומר „פסח זה“ (דווקא), אלא פסח שהיו אבותינו וכו'... ולא דומה לפסקאות הבאות שהם „מלה זו“ ו- „מרור זה“. ועיין מהרי"ל ולשון רש"י על פסחים דקט"ז ע"ב, ששם מופיע ב' לשונות: לא לריך להגביה (ולא כתוב אסור כדף נ"ד צענין קניית בשר ליום טוב ואמירתו בשר זה לפסח) בגלל שלא כתוב „זה“ או „זו“, ושהפסח אף שהוא זכר בעלמא (לדעת רבינו פרץ המוצא בטור הע"ג ס' ה' ו' ז'), יש לחשוש לומר פסח זה וכאילו מראה שאוכל קדשים בחוץ. רוב הראשונים כתבו כנוסח הגמרא שאין זה אסור אלא לא לריך. גם דעת רש"י ותוספות היא שאיסור לומר בשר זה לפסח, בזהמה חיה או שחוטא. אמנם, דעת הגאונים, האיסור חל רק על בהמה חיה. אם כן, לדעת הגאונים, לומר בשר זה לפסח על בהמה שחוטא, אינו אסור ומותר. ושהשו"ע השמיט את הדיון הזה. וכל זיה כתבתי להמליץ בעד מנהגם והגח להם לישראל. ז"אב.

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזֶמֶן שְׁבִית
הַמִּקְדָּשׁ קָיָם, עַל שׁוֹם מָה ? עַל שׁוֹם שֶׁפֶּסַח
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בֵּיתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם
שֶׁנֶּאֱמַר, "וַאֲמַרְתֶּם זִבְח־פֶּסַח הוּא לִיהוָה
אֲשֶׁר פָּסַח עַל בֵּיתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם
בְּנַגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֶת בֵּיתֵינוּ הִצִּיל, וַיִּקַּד
הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ":

ואברהם זקן

פֶּסַח

פֶּה סַח – וְהוּא פֶּה סַח. פִּירוּשׁ, בְּכָל מְקוֹם שֶׁאַתָּה עוֹמֵד,
תְּשִׁיחַ בַּחֲקוּיָיו שֶׁל בּוֹרְאֵךְ.

נוטל הבעל הבית את החצי מצה ואומר, „מצה זו“ ומעביר למסובין, האחרון קורא הפיסקא הבאה אחרי שהחזיר את המצה למקומה

מִצָּה זוֹ שְׂאֲנַחֲנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה ? עַל שׁוּם שְׁלֹא הִסְפִּיק בְּיַצְקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ, עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּגְאָלָם מִיַּד שְׂנֵאָמֵר, ״וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֵגֶת מִצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא יִכְלוּ לְהִתְמַהֵמֵה וְגַם יַצֵּה לֹא עָשׂוּ לָהֶם״:

ואברהם וקן

מִצָּה זוֹ

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, מִבְּאֵר שִׁבְעֵי וַיֵּלֶךְ, תְּרַנֶּה.

מיכוון שיעקב אבינו ע"ה חשש בחרון אף מאת ה', מעשה לעתיד העשרה השבטים וקלקול הגדול שיצא מזה, הצטרך לצאת מבאר שבע שהוא כנוי לו' ספירות. אולם בור אינו מקום גלוי אלא הסתרה, בחינת מחבוא שאין אור חודר באותו מקום. כך, שיעקב אבינו יצא מהמחבוא הזה שאינו מקום השכנת השכינה בגלוי. והיא בחינת הת"ח המסתגר בחדרו, ומקבל אור מועיר בלבד. אולם, כדי להמתיק הדינים הבאים על עם ישראל, יש לצאת בחוץ, ואף להסתכן, כדוגמת התנאים הקדושים זיע"א, שהרבו בכסועות, הן לקבל עליהם צער גלות השכינה, הן להמליץ בעד עם ישראל השרוי בצרה, והיא נחמה גדולה, כשצדיקים מנחמים את העם אחרי צרות או הרג בעמנו רח"ל. ואל תשחוב שאין זה מדובר בצדיקים אמיתיים בלבד. והלוא, כמה מהם נענשו, כאותו תנא שלא חש לדעת חבריו והגיע לכבות את האור בשבת בתוך לימודו. ולהבדיל אותו אחר:

ולכן, יעקב אבינו ע"ה, איש תם אהלים, יצא ממקומו להמתיק את הדינים הבאים על זרעו בתוך שעבוד מצרים והוא וילך חרנה, שהוא חרה ו', שהוא חמת ה' בן' שערים דטומאה. ובשביל פעולה כזאת היה צריך לשלוט בחומר. כך שאל תקרא מצה אלא מה שהוא החומר, ניצוצות הקדושה בתוך הקליפות, וצא, שצריך לצאת ממוחין דקטנות, שהוא הת"ח המקטין את כבוד תורתו.

נוטל הבעל הבית עלי מרור ואומר „מרור זה” ומעביר למסובין. האחרון קורא הפיסקא הבאה אחרי שהשליך את חתיכת המכור לארץ או בחוץ לזירה אם יש עירוב צבונה.

וכן נהגו חכמי קוסטנטין (המנהג מובא ב-זה השלחן גג') וגם העידותי הרבנים ע.ש.שנה, ש. שירט (שעבר כמה סדרי פסח בקטנותו אלל רבו רבי סילי פרג' וראה הגאון לנהוג גם הוא בזה) ורב לאובן גג' ובנו של הרב יצחק זרביב ז"ל. סיבת המנהג הזה הוא להשליך הרע, המזיקות והמוות (בילע המוות לנלח) ממנו, מכור גמט' מות.

מָרור זה שְׁאַנְחָנו אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה ? עַל שׁוּם שְׁמָרְרוּ הַמְצָרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמְצָרִים. שְׁנֵאמַר, "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה, בְּחֶמֶר וּבְלִבָּנִים וּבְכָל עַבְדָּה בְּשָׂדֵה. אֵת כָּל עַבְדָּתָם, אֲשֶׁר עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרְדֵי:"
וזרק את עלי המכור.

וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה, בְּחֶמֶר וּבְלִבָּנִים וכבר נתבאר אצלנו בדרוש שכיבת הלילה ובק"ש שע"ה, כי ניצוצות הקרי הם חשובות מאד וקדושות אלא שיוצאים ומתערבים בקליפות וצריכים בירור אחר בירור לתקנם ועד"ז היו אלו הניצוצות הולכות ונתקנות לאט לאט עד אשר התחילו להתקן ולהראות בחינת הזהב שבהם, וזה היה בדור מצרים.

ובזה תבין טעם נכון למה נגזר עליהם אותו השעבוד הקשה שאין כמותו כי כנגד מה שחטאו בדור המבול להשחית את זרעם נגזר עליהם כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו דוגמת עונש המבול עצמו.

וכנגד מה שחטאו בדור הפלגה הבה נלבנה לבנים כו' נאמר וימררו את חייהם בחומר ובלבנים כו', וכבר הארכתי במקום אחר בזה בסוד שבת ודינין במרה איפקוד וע"ש היטב. ואמנם היות השעבוד בארץ מצרים הטעם הוא כי הנה נודע שכל הנשמות באות מן החסדים והגבו' אשר במוח הדעת כי שם תלוי סוד הזווג כמש"ה והאדם ידע את חוה אשתו כו' ואיש לא ידעה לכן נקרא דעת להורות כי

משם נמשכת טפת הזווג הנק' בלשון ידיעה כנו'.

ומה גם אותם הנשמות של הדור ההוא של מרע"ה וכבר נתבאר אצלנו כי משה הוא מבחי' הדעת וכן כל הדור ההוא הם מבחי' הדעת אלא שהם יצאו אל הקליפות לסבת היותם טיפות קרי בק"ל שנים קודם שנולד שת אבל משה היה מבחי' שת עצמו כנודע ולכן עליו אתמר ותרא אותו כי טוב הוא ואינו כשאר טיפות רעות של אדה"ר בק"ל שנה כי אחר כלם נולד שת בדמותו כצלמו אבל האחרים היו בדמות שדין ורוחין ולילין ולכן אמר משה עליהם ואל אראה ברעתי:

והנה מצינו ג"כ, שחטא אדה"ר הוא, שכפר בעיקר, כנוכר בגמרא סנהדרין. וכנגדם היו דור הפלגה, שבנו מגדל, וכפרו בעיקר, ורצו לעלות בקרדומות לרקיע, להלחם בעיקרו של עולם, כנודע. גם מצינו, שאדה"ר עבר על הדינים שנצטווה עליהם, כנודע כי היא אחת מז' מצות שנצטווה עליהם, ועבר על כלם. וכנגד זה היו אנשי סדום מרשיעים במצוה זו, להעמיד עליהם דיינים זיפנים שקרנים, כנוכר בתלמוד ובמדרשי רז"ל:

והנה אחר שנתגלגלו ג"פ בג' דורות הנוכר, וכתוב (איוב ל"ג כ"ט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר, אז חזרו להתגלגל פעם רביעי במצרים, בבני ישראל, שהיו נולדים אז בדור הגלות ההוא, ואז התחילו ליתקן:

ועתה נבאר ענין גאולתם, ולמה היו ע"י מרע"ה. ולכן נבאר ענין מרע"ה, הנה מרע"ה, הוא בחי' הדעת עצמו דז"א, אשר ממנו יצאו טיפי השחתת הזרע של אדה"ר, שהם בחי' כל בני ישראל, שבאותו הדור דגלות מצרים כנוכר, ונמצאו כי כל ישראל, וגם כל הערב רב שיצאו ממצרים, כלם ענפים וניצוצות טיפי הזרע, שיצאו מן הדעת עצמו העליון, והם ענפיו של מרע"ה. אלא שישראל היו נתקנים. והערב רב, לא היו נשמות נתקנים עדיין כפי הראוי להם כנוכר:

בְּכָל דֹּר וְדֹר תִּיב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת עֲצָמוֹ
כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמְצָרִים. שֵׁנָאֲמַר, "וְהַגִּדְתָּ
לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְהוָה
לִי בְּיַצְאתִי מִמְצָרִים". שְׁלֵא אֶת אֲבוֹתֵינוּ
בְּלִבְדָּ גָּאֵל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלֵּא אִף אוֹתָנוּ
גָּאֵל – שֵׁנָאֲמַר "וְאוֹתָנוּ, הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן
הִבִּיא אוֹתָנוּ, לְתַת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאֲבוֹתֵינוּ"

בְּכָל דֹּר וְדֹר וז"ס פסוק כי אם עונותיכם היו מבדילים וכו', כי אותה
הקליפה הנעשת מפני העון, מלבישתו ומבדלת בין הנשמה, אל ה' אלהים שממנה
חוצבה, והאור הנמשך אליה מאתו יתברך אינו נמשך וזמאיר בה מחמת קליפתה, אשר
סובבת עליה, וענין זה נרמז במ"ש ז"ל מלמד שבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא וכו'.
וגם על האדם ועל זרעו הבאים אחריו עד ימות המשיח, אין אדם נצול ממנה, לפי
שכלם היו אז כלולים באדה"ר כשחטא. וזהו הצד השוה, שבכל הנשמות אפילו
באותם שמתו בעטיו של נחש, היה בהם הטלת זוהמא הנוכר: שע"הג כ"ג.

תִּיב אָדָם לְרֹאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמְצָרִים גם דע, כי כל
הבעלי תורה אשר בדור הזה עתה, הם בחי' אנשי דור המדבר, שעליהם נאמר כימי
צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, וכמבואר אצלנו בפסוק הנך שוכב עם אבותיך
וקם וגו'. וזהו הטעם שנשותיהם מושלות עליהם לפי שבימיהם עשו הערב רב את
העגל ולא מיחו בהם, אבל הנשים לא רצו לתת נומי הזהב לעגל, ולכך הם מושלות
עתה עליהם נשיהם:

גם דע, כי כבר נתבאר בדרושים אחרים, כי ע"י חטאם של קין והבל, נתערבו כל
הנשמות בתוך הקליפות, וזה נקרא ערוב הטוב ברע, ומאז והילך הולכים ומתבררים

הנשמות מתוך הקליפות, כצרוף הכסף הטוב מן הסיגים, והברור הזה נמשך עד אשר יושלמו להתברר כל הנשמות שנפלו ברמ"ח איברים של אדם הבליעל, עד שיושלם להתברר עד סיום קומתו, שהוא עד סוף רגליו של אדם דקדושה, מתוך רגליו דאדם דקליפה, אשר לזה רמזו רז"ל בזוהר פרשת פקודי, עד דמטי רגלין ברגלין, כדין כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא.

וכיון שיתבררו כל הנשמות לגמרי, אז אין אדם דקליפה שהוא הסיגים צריכים להסירם ע"י מעשה, כי מאליו יפול ויבולע בבל יראה ובל ימצא, כי הקדושה שהיא החיים הובדלה מן הסיגים הנקראים מות, ואין להם עוד חיות כלל, ובעינן יכלו, וזש"ה בלע המות לנצח וגו', כי לא יבולע עד שיתבררו כל הנשמות כלם.

לכן בר"ת 'בלע' המות 'לנצח' ר"ת הבל, לרמזו כי עד שיושלם גלגולו של הבל, שהוא מרע"ה המתגלגל בכל דור ודור, לברר כל הנשמות בתוך הסיגים, וכשיכלו, אז יבא המשיח, ואז בלע המות לנצח:

ובזה תבין מש"ה, הנך שוכב עם אבותיך וקם והוא א' מן המקראות שאין להם הכרע. (הגהה - אמר שמואל, לאפוקי ממאן דפירוש שאין להם הכרע, ר"ל, איני יכול להכריע אם נדרש לפניו או לאחריו).

פירוש, כי מלת וקם, נמשכו לפניו ולאחריו, ושניהם אמת, כי הנה עתיד משה עצמו יחזור בגלגול בדרא בתראה ואז יקום, וזהו הנך שוכב עם אבותיך וקם. גם אז בדרא בתראה, יתגלגלו כל דור המדבר עם הערב רב, וזהו וקם העם הזה וגו'.

והענין הוא, כי אין לך דור ודור שמרע"ה אינו בתוכו בסוד זרח השמש ובא השמש, דור הולך ודור בא, כדי לתקן את הדור ההוא. וגם דור המדבר עצמו, עם הערב רב, כלם יתגלגלו בדרא בתראה, כימי צאתך מארץ מצרים.

וגם משה יקום בתוכם, כי כלם הם מסוד הדעת, משה, ודור המדבר, וגם הערב רב, כמבואר אצלנו בפרשת שמות. וזש"ה אח"כ, אשר הוא בא שמ"ה, והם אותיות מש"ה, כי משה יתגלגל עמהם כנוכר. וז"ס כל הת"ח שבדור הזה, נשותיהם שולמות עליהם, לפי שהם מזמן דור המדבר, שהם לא נתנו נזמיהם לעגל. והאנשים חטאו, ונתנו נזמיהם לעגל. אמר שמואל, וכ"כ לעיל ע"ש: שע"הג כ'.

מכסים את הקערה, וכל אחד נוטל ומגביה (עד החזה או טפח) את כוסו עד הברכה גאל ישראל, ואומרים ביחד את ההלל בשיר ושבחה:

לְפִיכָךְ אָנוּ תִיבִים לְהוֹדוֹת, לְהֵלֵל, לְשַׁבַּח,
לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְתַהַדֵּר, וּלְקַלֵּם. לְמִי שֶׁעָשָׂה
לְאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֵת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֹהִים. הוֹצִיאָנוּ
מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת. וּמִשְׁעֶבֶד לְגֵאֲלָה. וּמִיָּגוֹן
לְשִׁמְחָה. וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב. וּמֵאִפְלָה לְאוֹר
גָּדוֹל. וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ.

וּמִשְׁעֶבֶד לְגֵאֲלָה. ואמנם ענין ערובים אלו, נמשכים עד ביאת המשיח ואליהו ז"ל, אבל משם ואילך, כל דבר ישוב לשרשו, כי הרוח שמבחי קין, יתחבר יחד עם הנפש הדומה אליו, אשר מבחי קין. והרוח שמבחי אדה"ר, יתחבר עם הנפש מבחי אדם הראשון, אותה הדומה אליה בפרטות.

וז"ס פסוק הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות. פירוש, כי יחזיר וישיב כל אחד ואחד משרשו הראוי לו בפרטות. והבן זה.

ואמנם טעם הדבר הזה נעשה ע"י אליהו ז"ל הוא, כי גם אליהו ז"ל היה מעורב על דרך הנו"ל, כי נפשו היתה מבחינת נדב ואביהוא, שהם מבחינת קין כמו שיתבאר לקמן, אבל רוחו היה מבחינה אחרת, ולא קבלתי פרטותיו בו ממורי ז"ל, ואע"פ שעוד יש טעמים אחרים בענין: שע"הג'ל'.

הַלְלוּהָ. הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה. הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה:
יְהי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ. מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמְזֶרֶח
שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ. מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: רֵם עַל כָּל
גּוֹיִם יְהוָה. עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כִיְהוָה
אֱלֹהֵינוּ. הַמִּגְבִּיהִי לְשָׁבֶת: הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת.
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל. מַאֲשֵׁפֶת
יָרִים אֲבִיוֹן: לְהוֹשִׁיבֵי עִם נְדִיבִים. עִם נְדִיבֵי
עַמּוֹ: מוֹשִׁיבֵי עֶקְרֵת הַבַּיִת אִם הַבָּנִים שְׂמִיחָה
הַלְלוּהָ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. בַּיֵּת יַעֲקֹב מֵעַם לְעוֹ:
הִיָּתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁוֹ. יִשְׂרָאֵל מִמְשַׁלְתָּיו: הַיָּם
רָאָה וַיָּנֶם. הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאַחֹר: הַהָרִים רָקְדוּ
כְּאֵילִים. גִּבְעוֹת כְּבָנֵי צֹאן: מַה לָּךְ הַיָּם כִּי
תָּנוּם. הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאַחֹר: הַהָרִים תִּרְקְדוּ
כְּאֵילִים. גִּבְעוֹת כְּבָנֵי צֹאן: מִלְּפָנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי
אָרֶץ. מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: הַהֹפְכֵי הַצּוֹר אֲנִים
מָיִם. חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מָיִם:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. בֵּית יַעֲקֹב וּבִפְרֵט הָאֲחֵרוֹן הַסְּמוּךְ לִיְמוֹת

בֵּיאת הַמִּשְׁיחַ, אֲשֶׁר הוּא נִקְרָא בְּשֵׁם בֵּית יַעֲקֹב, כַּמְּבֹאָר לְקַמֵּן כִּי דוֹר זֶה נִקְרָא בֵּית יַעֲקֹב, וְלִכֵּן יוֹבֵל זֶה שֶׁהוּא בִּפְרָצוֹף יַעֲקֹב יִתְקַן עֵתָהּ, וְזֶה ע"י מִרְעָה כְּנֹזֵכֶר.

וְז"ס "וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי" לְמַעַנְכֶם, ר"ת יוֹבֵל, וְהִבֵּן זֶה. וְהִנֵּה הוֹדַעְתִּיךְ, כִּי גַם יִשְׁשַׁכֵּר בֶּן יַעֲקֹב הוּא מִשְׁרֵשׁ קִין, שֶׁהוּא בַחֲי' חֲמֵשׁ גְּבוּרוֹת שְׁבוּז"א, מִצַּד אֵימָא עֵילָאָה בִּינָה, וְלִכֵּן מִבְּנֵי יִשְׁשַׁכֵּר יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים. גַּם נִרְמָזוּ בְּר"ת יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים, הוּא ר"ת יוֹבֵל, וְהוּא בְּמָה שֶׁהוֹדַעְתִּיךְ, כִּי יֵשׁ כְּמָה בַחֲי' בְּקִין, וְהִנֵּה בְּנֵי בְּנֵי הֵם יוֹבֵל, וְאִמָּנָם יִשְׁשַׁכֵּר הוּא מִבְּחֵי יוֹבֵל: שֶׁ"הַג' ל"ו.

הבעל הבית לבד קורא בקול רם ומברך, בעוד שכוסו בידו וכולם עונים אחריו

**בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם. וְהִגִּיעָנוּ
לַלַּיְלָה הַזֶּה, לֶאֱכֹל בּוֹ מִצֶּה וּמִרֹז. כֵּן יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הִגִּיעָנוּ לְמוֹעֲדִים
וְלִרְגָלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאֹתֵנוּ לְשָׁלוֹם.
שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירְךָ וְשָׂשִׂים בְּעִבּוֹדֶתְךָ. וְנֹאכְלֵ
שָׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפְּסָחִים (נ"א מִן הַפְּסָחִים וּמִן
הַזִּבְחִים) אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן.
וְנוֹדְדָה לְךָ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלֹּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת
נַפְשֵׁנוּ:**

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

וכולם שותים רביעית או לוג בהסיבה

שו"ע סימן תעד

(א) שותה כוס שני ואין מברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, שאין מברכין בורא פרי הגפן כי אם על כוס של קידוש ועל כוס של ברכת המזון, ואין מברכין על הגפן כ"א אחר כוס רביעי.

וְהִגִּיעָנוּ לַלַּיְלָה הַזֶּה עוד דע, כי האדם מתעסק בעשיית המצות לבד, הנה הוא זוכה אל הנפש הנקרא עשיה ולא יותר. והוא דומה, לאשה שהלך בעלה למדינת הים, והניחה ערומה רעבה וצמאה, והיא דומה אל השכינה היושבת בגלות, וביתה נחרב ויושבת בגלות בחושך, כך נפש האדם בהיותה בלתי רוח שהיא בעלה, אין לה

לא אור ולא שכל להשכיל. ואם ישתדל עוד האדם הזה, לעסוק גם בתורה, ולומד והוגה ושונה בה תמיד בתורה שבע"פ, ועוסק תמיד לשמה בה, אז יזכה גם אל הרוח שהוא מן יצירה. ואז ידמה לאשה שבא בעלה, ודר עמה בביתה תמיד, ומלבישה, ומאכילה, ומשקה, וחוזרת למעלתה. כך האדם הזה, כשיבא בו הרוח, וישרה תוך נפשו, אז תתמלא נפשו ברוח חכמה, ותתעלה נפשו מעשיה ליצירה: שע"הג י"ח.

אֲשֶׁר יִגְיַע דָּמָם עַל קִיר מִזְבֵּחַ לְרִצּוֹן. ואמנם הבחי' השלישית, והם המצות שהוא מן הנמנע לקיימם בזמן הזה, כמו מצות הקרבנות וכיוצא בזה, והנה נתבאר שהאדם מוכרח לקיים כל התרי"ג מצות, ולהתגלגל עד שיקיים אותם, ואמנם בזמן הזה לא יתגלגל לקיימם, כיון שאין יכולת לקיימם. אמנם אחר ביאת המשיח ישיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן, אז יתגלגלו בגלגול ממש כדי לקיימם, ואל זה רמז ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג כשהטא את הנר בליל שבת, שאמר לכתוב על פנקסי, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה: שע"הג ט"ז.

וְנִזְדָּה לָךְ שִׁיר חֲדָשׁ ואחר כך נתגלגל בחזקיהו מלך יהודה לרמוז אל מ"ש ז"ל כי בימי המבול תלאו הקב"ה לקין ברפיון, ועליו נאמר וימח את כל היקום. ועתה כשנתקן, נקרא חזקיהו, כי בו נתחזק קין מרפיונו ובו נתקנו ג' אותיות יה"ו מן אליהו הנביא, ובחזקיהו זכה אל חלק א' משלשה חלקי הבכורה הראוים לקין שהיה בכורו של אדה"ר, והם, כהונה, ומלכות, וחלק בכורה, כנזכר בתרגום פסוק ראובן בכורי אתה וגו'. ועתה בחזקיהו לקח כתר המלכות, וז"ס מ"ש ז"ל בקש הקב"ה לעשות לחזקיהו משיח וכו'. והטעם הוא, לפי שהוא מן קין הבכור, והיה ראוי ליקח כתר המלכות, ולהיות משיח לעתיד לבא, ונתבטל, מפני שלא אמר שירה: שע"הג ל"ג.

עַל גְּאֻלְתָּנוּ כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. הנה כבר ידעת סוד גילגולי האדם ואיך שהוא מתגלגל מדומם לצומח וגו' עד שסוף סוף הוא נתקן. וז"ש התנא כל ישראל וגו' רק שזה יתקן עצמו בזמן מועט וזה בזמן מרובה אבל סופם הוא להמנות עם הצדיקים ומשום טעם זה שהקב"ה כביכול מטריח את עצמו עם רשעים כאלו תקנם בא בעל המשנה לתרץ שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם וגו' כלומר אחר מיתוק עוונם ולמה בן בשביל שהם נצר מטעי שהוא נצחי והם רושם אור עצמותיו וכל הנופח מעצמו הוא נופת. מהר זל"ה: ספר ליקוטי הש"ס - מסכת אבות

רחצה

אבל הא' בציור יו"י הוא בחסדים והא' בציור יוד הוא בגבו' והנה המצה הוא בסוד שתי מוחין הנק' חו"ב ואע"פ שהם של קטנות אין שום אחיזה אל הקליפה ונקרא מצה שמורה כי הוא שמורה מן המזיקין וכמשו"ל על פ' ליל שמורים הוא לה'.

בימי הפסח הוא זמן היניקה של ז"א כנו"ל אינו נגדל עד חג השבועות לכן נצטוינו שלא יראה בפסח לא חמוץ ולא שאור כדי שלא יינקו החיצונים מן החו"ג של הקטנות דז"א וצריך לבער אותם מקודם הפסח כדי שלא יתאחזו בהם החיצונים.

והנה ענין הד' כוסו' של ליל פסח הם כנגד ג' אלקים במילוייהם כי כן כוס הוא בגי' אלקים. והנה כוס הא' הוא כנגד אלקים דיודין שבמוח החכמה ולפי שהחכמה נקרא קדש כנודע לכן הקידוש של ליל פסח נאמר על הכוס הא'.

והכוס הב' הוא כנגד אלקים דההין שבמוח בינה ולכן בו נזכר ההגדה של סיפור יציאת מצרים. ונודע כי בכח ג' שערי בינה יצאו ישראל ממצרים וגם כי הסיפור עצמו הוא בבינה כי היא סוד הגרון הנק' קול עילאה דמינה נפקו קול ודיבור.

והכוס הג' והד' הם כנגד חסדים וגבו' ושניהם הם אלקים במילוי אלפין אלא שהא' שבחס' היא צורת יו"ו ושבגבו' היא צורת יו"ד ולפי ששניהם כלולים יחד במוח הדעת לכן בין ג' לד' לא ישתה וענין המרור בגי' מו"ת והוא בחי' הדינים הקשים שצריך לטחנן וללעסן בשיניים כדי למתק המרורו' שבהם כנודע בסוד השחקים הטוחנים מן לצדיקים לעת"ל וז"ש מ"ש רז"ל בלע מרור לא יצא כי צריך ללועסו ולטוחנו. כדי למתק הדינים שבו.

וענין החרוסת הוא זכר לטיט והוא בסוד לאה כי אנו צריכים למתק הדינים שבה ג"כ והנה או' י' שבאמצע ב' הטיטין עולה לכאן ולכאן ט"י י"ט והוא סוד מילוי ההויה דאלפין שעולה י"ט והוא בגי' חו"ה וב"פ י"ט הם לאה ורחל: שע"ה כפסח ה'.

סימן קסב ס"ג

יש להחמיר שאין אנו בקיאים איזה נקרא רפוי שאינו חוצץ. (מוהרש"ו בחש"י).

1. (יב) וינגבם היטב קודם שיבצע, שהאוכל בלי נגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא.

סי קסא (ד)

2. שיעור נט"י, כל היד עד קנה של זרוע; וי"א עד מקום היבור האצבעות לכף היד, וראוי לנהוג כדעת הראשון. נטילת ידים, שיעורה כל היד שהוא ה' אצבעות והכף עצמה עד פרק הזרוע. וטעם זה נתבאר אצלנו באדרת נשא דק"ל ע"ב.

סימן קסב

3. הנוטל צריך להגביה ידיו למעלה, שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו הידים. ואח"כ תטול ירך וצריך שבעת שתנגב ירך ובשעה שתברך עני"י תגביה ב' ירך וקופות למעלה כנגד ראשך מב' צדדי ראשך. גם יהיה כ"ז מעומד:

4. והנה כאשר תגביה ירך, תכווין להכניס קשר הזרועות לפניך, ולא יהיו יוצאין ובולטין כמנהגם לאחורי הגוף, והם הנקראים קובדו"ש בלשון לעז, בסוד, וכל אחוריהם ביתה (מלכים א' ז') צריך עתה בנטילת ידים להגביהם למעלה כנגד הראש, ולהעלותם אל מדרגתם הראשונה, שהיו בבחינת רישא הנזכר. **הגה:** וה"ה אם משפילן מתחילת הנטילה עד סופה דשפיר דמי, רק שיוהר שלא יגביה תחילה ראשי אצבעותיו ואח"כ ישפילם, דאז יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו הידים (כ"י בשם מהר"י בן הכיב); והיינו כשאינו נוטל כל היד עד מקום היבור עם הזרוע.

5. (ב) הנוטל ידיו שופך עליהם קצת מהרביעית להסיר מהם הלכלוך וכל דבר שהוצץ, ואח"כ שופך עליהם פעם שנית וגם אלו המים הם טמאים, ואח"כ שופך עליהם פעם שלישית לטהר המים שעל גבי הידים; ואם אין בידים לכלוך ודבר החוצץ, שופך על שתי ידיו רביעית בבית אחת, ואח"כ מים שניים. ואח"כ כשתחזור שנית לרחוץ יד ימין (...). ואח"כ תרחוץ שמאלך ע"ד הכוונה הנזכרת ממש. (שער המצוות פר' עקב) **הגה:** וה"ה אם היו לו מים רבים, רוחץ תחילה מעט כדי להסיר הלכלוך, ואח"כ שופך רביעית כאחד ואח"כ מים שלישים. הנוטל ידיו צריך לשפשפם זה בזה (מיימוני פ' י"א מהלכות מקואות וכל בו וסמ"ג הרא"ש פ' כל הבשר). ענין נטילת ידים כבר הודעתך, כי צריך בכל יד ויד,

א הרי מפורש בשער המצוות, שיש לשפוך על הידים, לנטילת הסעודה, רק פעמיים, ולא אחת, ולא שלוש פעמים.

ואחר כך ישפשף שניהם יחד, ויחברם. ואמנם סדרן כך: תחלה תרחוץ ירך ימינית, ואחר כך השמאלית, ואח"כ תחבר שניהם יחד, ותשפשפם.

6. (ז) אם שפשף ידיו זו בזו, יזהר שלא יגע חוץ ממקום שנפלו בו מים, מפני שהם מטמאות זו את זו. כבר הודעתך כי צריך בכל יד ויד, ואח"כ ישפשף שניהם יחד ולהברם, ואמנם סדרן כך, תחילה תרחוץ ירך הימנית ואחר כך השמאלית, ואח"כ תחבר שניהם יחד ותשפשפם. (שער המצוות פר' עקב).

7. (י) מי שיש לו מכה בידו ורטיה (פי' איננו נטמו בלע"ז) עליה, די לו שיטול שאר היד שלא במקום הרטיה; וצריך לזהר שלא יגע ברטיה, שלא יחזור המים שעל הרטיה ויטמאו היד; או ישפוך רביעית על היד כאחד, שאז לא נטמאו המים. נוטלים מים ראשונים בין על גבי כלי בין על גבי קרקע (טור).

8. אח"כ תטול ירך.

לכן תגביה ירך עד כנגד ראשך וגם לסיבה זו צריך לברך ברכה זו מעומד לפי שהיא למע' בסוד המוחין דז"א ונודע כי עלמא דדכורא כל עובדוי מעומד ולכן עתה אשר כונתך להעלות את הנקבה וליחדא עם בעלה צריך שיהיה מעומד. גם בכל נטילה מגו סעודות דשבת צריך לקיים ב' הדברים הנז' שיהיה מעומד ושיגביה ידיו עד כנגד ראשו:

9. צריך² בנטילה להגביה ידיו נגד ראשו ממש, ובפרט אם הוא ביום השבת, כי אז צריך להרחיק הקליפה בתכלית הרחוק.

10. וצריך² לפשוט ב' כפות הידים בשעת הברכה, כמי שרוצה לקבל בתוכה איזה דבר, והוא רמז לקבלת הטהרה בהם.

סימן קסו (א)

יש אומרים שא"צ לזהר מלהפסיק בין נטילה להמוציא, ויש אומרים שצריך לזהר, וטוב לזהר³. ואם שהה כדי הלוך כ"ב אמה, מקרי הפסק (תוס' פ' אלו נאמרים).

א אף שיש כמה שחצו לומר יחא רעוא וחתקיני לפני הקידוש, מבואר שצ"ע"כ (עניין הקידוש/השלחן לעא ע"ב) שאף שאינו מהארי"ז ז"ל עצמו, מוהרש"ו ומוהרש"ו הכניסו אותם בסדרם. אמנם, יש לאומרו לפני כל סעודה, ובפרט קודם נטילת ידיים, כמבואר שצ"ע"כ.
ב (ע"ה שער פלרופי ז"ו)

ג (פ"ע שער הברכות פרק ה') (עולת תמיד ל' י"ד)

נהגו שכל אחד ואחד נוטל ידיו והראשון בעל הבית. אולם כשהילדים קטנים, נכון לעזור לאשתו וליטול ידיים אחרון, וכך ימנע מלעבור על הפסק או הסיח דעת. אולם בסדר של פסח, טוב שבעל הבית יטול ראשון להראות לילדים שהוא דומה למלך עין מוזגת הכוס.

ש"ע: (א) יטול ידיו ויברך על נטילת ידיים, ויקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצה, ואחר כך יבצע מהשלימה העליונה ומהפרוסה, משתיהן ביחד, ויטבלם במלח. הגה: ואין המנהג לטבלה במלח בלילה ראשונה, דפת נקי אין צריך מלח. ויאכלם בהסיבה ביחד כזית מכל אחד, ואם אינו יכול לאכול כשני זיתים ביחד, יאכל של המוציא תחלה ואחר כך של אכילת מצה, ואחר כך יקח כזית מרור וישקענו כולו בהרוסת, ולא ישהנו בתוכו שלא יבטל טעם מרירותו ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו, ויברך על אכילת מרור ויאכלנו בלא הסיבה, ואחר כך נוטל מצה שלישית ובוצע ממנה וכורכה עם המרור וטובלה בהרוסת ואומר: זכר למקדש כהלל, ואוכלן ביחד בהסיבה. ומשבירך על אכילת מצה לא יסיה בדבר שאינו מענין הסעודה עד שיאכל כריכה זו, כדי שתעלה ברכת אכילת מצה וברכת אכילת מרור גם לכריכה זו.

שאו ידיכם קודש וכו'

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

מוציא מצה

1. יברך: המוציא לחם מן הארץ. ואם רבים מסוכים יכוזנו לבם לשמוע ברכה ויענו אמן, והמברך יכוין לאמן שאומרים (א"י). יתן דיוח בין לחם ובין מזן. גם במלת לחם תכוין אל הלחם הנז' שהוא בחינת י"ג נימין הנ"ל ואח"כ תבצע מן הלחם הימני שהוא כנגד אות י' של הוי"ה כנו' והוא כנגד החכמה אשר משם נמשך המזון המעולה מכל השאר.
2. יתן שתי ידיו על הפת בשעת ברכה, שיש בהן י' אצבעות כנגד י' מצות התלויות בפת ולכך יש י' תיבות בברכת המוציא וי' תיבות בפסוק מצמיה הציר לבהמה (תהילים קד, יד) וי' תיבות בפסוק עיני כל אליך ישברו (תהילים קמה, טו) וי' תיבות בפסוק ארץ הטה ושעורה (דברים ה, ח) וי' תיבות בפסוק ויתן לך (בראשית כו, כח). וברצותך לומר ברכת המוציא אז תקח ב' לחמים העליונים שבד' אמצעים ותחבר שניהם בב' ידיך.
3. לא יבצע עד יא שיביאו לפניו מלח או ליפתן (פי' רש"י כל הבר הנאכל עם הפת) ללפת בו פרוסת הבציעה, אחר שתבצע הלחם, צריך לטבל פרוסת המוציא במלח.
4. (יה) הבוצע לה נותן פרוסה לפני כל אחד והאחד נוטל פרוסה בידו, ואין הבוצע נותן ביד האוכל אא"כ (היה אבל). (פרשה ציון בידיה (איכה א, יז) רמו לפרוסת המוציא שנותנין בידו בשעת אכילתו) (ב"י) ואבודרהם בשם רמב"ם פ"ז מהלכות ברכות ותשובות הרשב"א). ותבצע ממנו תחלה שיעור כזית ותאכלנו אתה ותכוין שהכזית הזו הוא כנגד אות י' של הוי"ה שהוא הו"א ואח"כ תבצע בציעה ב' כשיעור כביצה ותתן לאשתך ותכוין שהיא כנגד אות י' אחרונה של אדנ"י שהיא בנוק' דז"א ותכוין שיתחברו ויעשו שם יאהדונהי ואח"כ תבצע ותתן לשאר בני הסעוד היושבים שם.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הֵאֵמַר
עִלְהֵא ה"ה" ראשונה דשם הוי"ה מוֹצִיא לָחֶם תְּפֹאֶרֶת מִן הַמַּלְכוּת ה"ה
אחרונה דשם הוי"ה אָרֶץ:

מניח המצה השלישית (השלמה התחתית) ובעודו מגביה השלמה הראשונה והפרוסה
ביחד אומר

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו,
וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מִצָּה:

1. ובוצע מהב' מצות כזית מכל אחת ואוכלן בהסיבה, ובעודו בהסיבה ואוכל,
מחלק את הכזיתים לשאר המסובין.
2. לא נהגנו לטבול^ב את המצה במלח^ג.
3. יש להיזהר לאכול בהסיבה. ואם לא הסיב, כל עוד שאוכל או שותה, מסיב ואם
סיים, חוזר מראש בהסיבה (שו"ע תע"ב ס"ה), ואם מצטער או אישה או קטן,
אינו חוזר (ברכ"י עיין שם).
4. לא יאכל עד שייסב. סוד ההסיבה בליל פסח הוא כי אז עלה הזעיר ולקח כל בחי'
הקטנות דקטנות ראשון ודגדלות ראשון וקטנות שני ודגדלות שני ואז המלך
נקרא בן חורין דנסיב לאו"א ועל כן צריך להיות מיסב דרך חירות. מהרב זלה"ה:
לק"ש פסח

א מוהר"י סרוק בשבט אמרי חן ד"נח.

ב וזה רק לסדר של פסח. אלא שכן טובלים בשאר ימי פסח.

ג כי המלה נקראת לחם עוני ולחם נקי. שכן פסח.

מרור

1. כל אחד לוקח עלה מרור (כזית 20 גר') וטובלו בחרוסת. אין צורך לנער המרור מהחרוסת.
2. בעל הבית מברך ומוציא יד"ח את כל המסובין שעונים ברוך הוא וברוך שמו ו-אמן.

וז"ס המרור שהיא בגימט' מו"ת שהם סוד דינים המרים שבה אשר בהם נאחזים הקלי' הנק' מו"ת ולמתקה ע"י המשכת החיים הנז' שהם ס"ח. וזהו טעם שצריך שירגיש טעם מרירות ואם בלעו לא יצא ידי חובתו עד שילעסנו בשיניו כי ע"י טחינת השיניים מתמתקים ומתדקדקים כחות הדין שבה כמבואר אצלנו בענין כונת האכילה ע"י ל"ב שיניים וע"ש בשער המצות פ' עקב. ולהיות כי אין זווג בלאה בליל פסח לכן לא הזכרה רק דרך עראי במנין החרוסת שאינו אלא זכר בעלמא מדברי סופרים ואינו מצוה כמו היין והמצה כו'. שע"הכ פסח ו'.

אנו" צריכים להמתיק את הדינין... וזה נעשה על ידי טיבול המרור בחרוסת, אשר מלת חרוסת הוא חיבור רו"ת ס"ח... חיי המלך כמנין ס"ח... וזה סוד המרור שהיא בגימטריא מו"ת שהם סוד דינים המרים שבה, אשר בהם נאחזים הקליפה הנקרה מו"ת, ולמתקה על ידי המשכת החיים הנזכר שהם ס"ח.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרֹר:**

ואינו אוכל בהסיכה

כּוֹרֵךְ

1. לוקח כזית מצה ונהגו בחלק מהמצה השלמה השלישית (התחתונה) וגם כזית מרור (אבל לא מקפידים שיהיה ממש כזית מרור) וכורכים המרור בין שני חלקי המצה (אפשר להשלים עם מצה שמורה אחרת) וטובלים בחרוסת ואומרים ביחד

2. ויש¹ אומרים שאין לשקוע כולו בחרוסת.

זֵכֶר לַמֶּקֶדֶשׁ, בְּהִלַּל הַזָּקֵן, שֶׁהָיָה כּוֹרֵךְ
וְאוֹכְלֵן בְּבֵת אַחַת. לְקַיֵּם מֵהַשְּׁנֵאִמֵּר, עַל
מִצּוֹת וּמְרוֹרִים יֵאָכְלוּהוּ:

ואוכלים נהסינה.

1. ר' מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תע"ז.

שולחן עורד

1. שולחן עורד - ואוכל די צרכו, ואחר אכילה יאכל האפיקומן, וזהו צפו"ן... ואח"כ רוחץ מים אחרונים. ואח"כ ברך. (פ"ע ח ער חג המלות פרק ז')
2. נהגו במצה שרויה אף בסדר, וקל וחומר בשאר ימי חג הפסח. חוץ ממצה שמורה של ליל הסדר שאסור לשרות במים (למוציא מצה - כורך - וצפון).
3. מברכים מזונות על *הספריאס* כדעת החיד"א וברכת מעין שלוש בסוף. עיין קמח סולת בערך ברכת מזונות.
4. וכן כתב הרב הש"ע מהרב המגיד בפ"ה הלכות חמץ ומצה, שדעת ההלכות כרבי עקיבא, שאמר, מותר ללוש עיסה בין שמן ודבש שיש בהם מים, לפי שאע"פ שהם מחמיצים עם תערובת המים, אין ממהרין להחמיץ יותר מהמים לבדן יע"ש. ומטעם זה, ראיתי נכון מקילים ללוש לכתחילה ביין הנעשה מצומוקין שרויים במים, ואין מקפידים בזה, אבל האשכנזים מחמירין.
5. מנהג אבותינו לאסור אורז וקטניות חוץ מאפונים ופולים טריים (ארץ החיים בשם הבית דוד בשם השו"ע יו"ד, שהפול אינו קטנית אלא עשב). גם לא אוכלים חומס, טחינה תירס ובוטנים. ואף שיש שערערו במנהג הזה, ונו שומרים הטעם שחומס קרוב ללשון חמץ. והוא כעניין הדג בסדר ראש השנה, שלדעת החיד"א ע"פ הזוהר, אין לאוכלו כי דג קרוב מלשון דאג. הגהת מוהרש"ו על הלבוש.
6. אנחנו לא אוכלים עלי ליל הסדר (לא עוף ולא בשר). אולם יש מאלגיר עצמה ודרומה, שהיו אוכלים בשר (כבש) צלוי. ובמקום שנהגו, מותר, כל עוד שאינו שלם.
7. אוכלים את הזרוע והביצה למחרת בסעודת שחרית. ע"פ זה השלחן גיג.
8. לא אוכלים פירות או עוגיות בסוף הסעודה לשם שנוי (מה נשתנה).

9. נמנעים מלשתות יין בתוך הסעודה ומי שרוצה הרשות בידו אלא שיזהר ולא ישתכר. אמנם, בהתחלת הסעודה, שותים חמר מדינה (כעין ערק) וגם סלטים.
10. אוכלים ביצה הסדר בלילה פסח, זכר אבילות שמת בו אברהם אבינו. מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תע"ו.
11. אולם מנהגנו לאכול הזרוע והביצה, למחרת בזמן סעודת היום.
12. מי שישן בתוך הסעודה והקיץ, אינו חוזר ואוכל, כדעת הרמב"ם והשו"ע. מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תע"ח.
13. מותר לברך ברכת הטוב והמטיב על שנוי היין, דאינו נראה כמוסיף על הכוסות, אא"כ יברך בורא פרי הגפן. מהר"א אזולאי על הלבוש.
14. ובין הכוסות הללו אם ירצה לשתות ישתה. (פע"ח פ"ו).

צפון

שו"ע סימן תעז

(א) לאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה⁶ כזית כל אחד, זכר לפסח הנאכל על השובע, ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו, ויהא זהיר לאכלו קודם חצות. אחרי הסעודה, כל אחד לוקח כזית מצה (20 גרם) וחלק מהאפיקומן שהילד הסתיר תחת המפה.

(ב) מי שישן בתוך הסעודה והקיץ, אינו חוזר לאכול. בני הבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה, חוזרים ואוכלים. נרדמו כולם, ונעורו, לא יאכלו. נתנמנמו כולם, יאכלו. הגה: וכל זה אינו אלא שישנו לאחר שהתחילו לאכול האפיקומן, אבל שינה קודם לזה לא הוי הפסק. מנהג מהרש"ל לעטוף האפיקומן במטפחת ולהשיא על כתפו ולהוליך כמה אמות, זכר צרורות בשמלותם. מהר"א אזולאי על הלבוש.

כל אחד אומר אחרי הבעל הבית זָכַר לְקַרְבַּן פֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשֶּׁבַע:

ואוכל בהסיבה ובתאבון ובשמחה רבה.

שו"ע סימן תעט

(א) אחר כך מוזגין לו כוס שלישי, ומברך עליו ברכת המזון ובורא פרי הגפן, ושותרו בהסיבה, ולא יברך אחריו ולא ישתה יין בינו לכוס רביעי. לא אוכלים קינוח⁷ אחרי סעודת ליל הסדר.

מצוה לחזור אחר זימון. הגה: והגדול שבתן אומר הודו ואנא, והאחרים ענין אחריו. והגדול יפול ליתן לקפץ רשות. ויכול לצרף לזימון לענין הלל, אע"ג שלא אכל עמהם. ונהגו שבעל הבית מברך ברכת המזון בליל פסח, שנאמר: טוב עין הוא יבורך (משלי ב, ט) והוא מיקרי טוב עין שאמר כל דכפין ייתי ויכול זכו.

מוזגין כוס שלישי.

⁶ משמע לא במטפחת או בזילון אלא ממש תחת המפה שעל השלמן
⁷ כ למודי ה'. והטעם הוא כדי להראות שנוי בלילה הזה.

ברכה

1. שולחן ערוך סימן קפא א'
מים אחרונים, חובה.
2. א"צ ליטול אלא עד פרק שני של אצבעות.
3. צריך שישפיל ראשי אצבעותיו למטה, כדי שתרד הזוהמא. עת נטילת מים אחרונים, יחבר ארבע האצבעות בלבד, והגודל לבד, וישפיל אצבעותיו כלפי מטה.
4. ו"א שמים אחרונים אינם צריכים נגוב; ולהרמב"ם מנגב ואח"כ מברך.
5. גם א"ל שמי שהוא משורש קין, צריך לזהר להסיר הסכין על השלחן בעת ברכת המזון לגמרי, ולא יספיק לכסותו בלבד, יען כי כלי זין הם בקין כנודע.
6. אולם מדברי מוהרש"ו בחש"י, מובא שאין לכסות את הסכינים בשבת מב' טעמים:
כי בשבת השלחן לא נקרא מזבח סתם, שאין קרבן יחיד בשבת (ואין להניף ברזל על המזבח רמו לשלחן לנימוק הבית יוסף). חז"ל כתבו שאין בניין בית המקדש דוחה שבת.
7. והנה אין להפסיק כלל בין מים אחרונים לברכת המזון, אפילו בדברי תורה, ואם הוא רוצה לעסוק בד"ת, כמ"ש רז"ל, יעסוק בתורה קודם שיטול מים אחרונים.
8. פעם אחת הייתי לפני מורי ז"ל ובא לפני אדם אחד ואמר לי כי זה לו שני ימים שאירע לו כאב חזק בכתפו, ונסתכל בו מורי ז"ל, ואמר לו כי בא לו כאב זה מפני שהפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון, בקריאת משניות, ועבר על מה שאמרו חז"ל תקף לנטילה ברכהף גהיינו נטילת מיים אחרונים, ולכן תכ"ף נהפכו לכת"ף, והרגיש בו כאב. ולכן צריך להזהר שלא להפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון כלל, אפילו בדברי תורה. ואם הוא רוצה לעסוק בדברי תורה כמ"ש רז"ל, יעסוק בתורה קודם שיטול מים אחרונים.

9. אמנם, אלו הפסוקים צריכים לאומרם אחר מים אחרונים קודם ברכת המזון, מזמור אלהים יחנונו כו' כולו, ואח"כ פסוק אברכה את ה' בכל עת כו', וכדי לסלקו (הסתרא אחרא) משם (השלחן) צריך לומר הב לן ונברך כמו"ש בינוקא פ' בלק, ולכן אומרים זה הפסוק אברכה את ה' בכל עת כו', תמורת הב לן ונברך. ואח"כ פסוק סוף דבר הכל כו', ואח"כ פסוק תהלת ה' ידבר פי וגומר, ואח"כ פסוק ואנחנו נברך יה וגומר. ואח"כ יאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה', ואח"כ יאמר ברכת המזון. והיא הזמנה לקב"ה לברכת המזון, אפילו ביחיד, כ"ד הו"א.ב.

אַבְרָכָה אֶת יְהוָה בְּכָל עֵת. תְּמִיד תְּהַלְתּוּ בְּפִי: הַב לָן וְנִבְרַיְךָ: (פע"ח^א)

1. כי תחלה תאמר המזמור והפסוקים הנזכרים עד סוף הפסוק ואנחנו נברך יה וגו'. (שע"המצ פר' עקב)
2. וידיח² כוס של ברכת המזון בחוץ ומבפנים, וימלאנו יין, ויאחזנו בימין, ויברך ברכת המזון, ויכוין בברכת היין לפטור כוס ד', ואין לשתות יין בין שני הכוסות האלו.
3. הנה אם הוא יחיד, לא יברך ברכת המזון על הכוס, כנוצר בפרשת תרומה. ואם יש עמו ג' אנשים שאכלו כאחד, ואין שם יין, יברכו ברכת הזימון, אע"פ שאין יין, ואח"כ יברכו ברכת המזון.
4. ואם הם ג' ויש יין, אז תברך ברכת המזון על היין באופן זה:
5. וא"ל מורי ז"ל, כי מלשון ההוא ינוקא דפרשת בלק משמע, שאוחז הכוס בב' ידיו, עד שייגמור ברכה ראשונה. וכשמתחיל ברכה ב', כדוין יתיישב כסא על תיקוניה, ר"ל שיעמידנו על ה' אצבעות יד ימינו. ועכ"ז לא נהג מורי כן, אלא כמו שכתוב לעיל.
6. ואח"כ תטול הכוס בימינך ותעמידנו על ה' אצבעותיך הימיניים, ממש על גביהם. (שע"המצ פר' עקב)

א ולריך לומר הב לן ונברך אחר פסוק אברכה וגו', אחר כך פסוק סוף דבר הכל נשמע וגו', וכו'. לרוש להבדלה. אמנם, משמע משער הטוונות, שאין לומר בכלל הב לן ונברך, שהפסוק אברכה במקום הב לן ונברך. וכך הבין הגאון מהר"י עאייש ז"ל בפירושו על הברכה המזון, וזאת ליהודה.
3 (פ"ע שער חג המנוחות פרק ו') (נגיד ומורה)

7. כבר נתבאר שיברך המזון בכוונה גמורה. וידין אסורות זו ע"ג זו על החזה ועוצם עיניו אם אין שם כוס, לפי שם"א קאי תמן לקטרגא עליו, ובפרט אם הוא ביחיד.
8. צריך לזהר שלא לומר ברכת המזון בלתי עטיפת הראש, דהיינו בכובע שהולך בו לבהכ"נ, כזכר ברעיא מהימנא רמ"ה וע"ש. ולכן צריך לברך ברהמ"ז בעין טובה, ובשמחה יתירה להראות לפנייה כנדיבים בעין טובה, ולא כצרי עין. ואז גם היא נותנת לנו מזונותינו בשמחה ועין טובה כי מן השפע שנמשך בשבת, ע"ג סעודות ההם, אנו צריכין להמשיך מהם בששת ימי השבוע הראשונים, להשאיר מן התוספת הנזכרת של שבת שעברה. ובג' ימים אחרונים, יכוון להמשיך לצורך יום השבת הבא, כנוכר שם. וזו היא עיקר הכוונה, שיכוון האדם בברכת המזון, ובפרט בשם א"ל אשר בברכה זו הג' כנוכר.
9. תתן עיניך בכוס ברכת המזון. ואם אין שם כוס, יסגור עיניו ויברך ברכת המזון בכוונה, וישים ידו השמאלית על לבו כנגד החזה, ויד ימינו על שמאלו.
10. ויברך ברכת המזון בכוונה גמורה כי הס"א עומד שם לקטרג (...) ובפרט אם הוא יחידי (...) ולכן, צריך לברך ברכת המזון בעין טובה ובשמחה יתירה, להראות לפנייה"כ כנדיבים בעין טובה, ולא כצרי עין, ואז גם היא נותנת לנו מזונותינו בשמחה ובעין טובה. (שע"המצ פר' עקב).

יש לברך² ברכת המזון בקול רם, כדי שיאמרו בניו אחריו אות באות מילה במילה.

א בנזקבא העליונה.

ב הנהגות הרמ"ק ז"ק"ל ס' ח"י. ספר החזיונות בנספחים, לפוס שו"ב נפשי.

בעל הבית¹ מזמין המסובין למים אחרונים באומר
הב לן נברך

והמסובין עונים
נברך וקמים למים אחרונים

סוף דבר הכל נשמע. את האלהים ירא ואת
מצותיו שמור, כי זה כל האדם:

תהלת יהוה ידבר פי. ויברך כל בשר שם קדשו
לעולם ועד:

ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

א עיין רבי יהודה עייאש ז"ל בספרו וזאת ליהודה, פרק הבכ"ה המז.

שיהיה" הכוס עומד על גבי ה' אצבעות ממש, ואח"כ יאמר פ' וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה', ז' תבות אלו בלבד, ויתן עיניו בכוס באומרו כל הברכה.

וידבר אלי, זה השלחן אשר לפני יהוה:

כל אחד נוטל בידו הכוס ומגביהו טפה, ולכל הפחות המברך (מצווה בלילה הזה שבעל הבית יזמן) ואם הם לפחות שלושה אומר

בְּרִשׁוֹת מוֹרֵי וּרְבוּתֵי, וּבְרִשׁוֹתְכֶם,

נְבֻרָךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֵכְלָנוּ מִשְּׁלֹ

בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֵכְלָנוּ מִשְּׁלֹ וּבִטְוֹבוֹ (הַגְּדוֹל) חַיֵּינוּ:

– בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֵכְלָנוּ מִשְּׁלֹ וּבִטְוֹבוֹ (הַגְּדוֹל) חַיֵּינוּ:

בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ וּבְרוּךְ זְכוֹרוֹ לְעוֹלָמֵי עַד

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם (חַזַּנְנוּ וְלֹא מִמַּעַשֵׁינוּ הַמְּפָרְסֵנוּ וְלֹא

מִצְדֻקוֹתֵינוּ הַמַּעֲדִיף טוֹבוֹ עָלֵינוּ – יֵשׁ שִׁנְחָנוּ לְמַנּוּעַ מִלְּאִמַּר אֶת הַמִּשְׁפָּט הַזֶּה, כִּי אוֹת ר' הֵיא מְקוֹר לְכַעַס

כִּידוּעַ כְּמוֹ אִי גִגְרִי קִצְרִי. עֵינַי הִגְדַּת רִיעָה וְיִשׁוּעָה לְיוֹרְטֹ) הָאֵל הַזֶּן אוֹתָנוּ וְאֵת הָעוֹלָם כָּלֹ

בְּטוֹבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד בְּרִיּוֹחַ וּבְרַחֲמִים רַבִּים. הוּא נָתַן לָחֶם לְכָל

בָּשָׂר. כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: וּבִטְוֹבוֹ הַגְּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאֵל

יַחֲסַר לָנוּ מִזֶּן תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד. (בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל) כִּי הוּא

וּבְאוֹמְרְךָ כִּי הוּא זֶן וּמְפָרְסֵם כָּלֹ, צְרִיךְ לְהִגִּיחַ כִּי הוּא אֵל זֶן וּמְפָרְסֵם כָּלֹ. אֵל לְהַמְשִׁיךְ שְׁפַע

מֵעוֹלָם הַאֲצִילוֹת שֶׁבִשְׂמוֹת אֵלֹ (א"ל שְׂדֵי בַעֲוֹלָם הַבְּרִיאָה – א"ל יי בִּיצִירָה – א"ל אֲדֵנִי בַעֲשִׂיָה,

כֹּל הַשְּׂמוֹת אֵלֹ גִי מוֹגֵן שֶׁהוּא שֵׁם עוֹלָם הָעֵלְיוֹן) הַנִּכְלָל מִגֵּ' שְׂמוֹת א"ל כְּנוֹזֵר, וְשִׁיתְּפִשְׁט מִשֵּׁם

בַּחֲנִית שֵׁם א"ל בַּעֲלֵם הַשְּׁנִי שֶׁהוּא יִצִּירָה, אֲשֶׁר בּוֹ שֵׁם יְהוָה, וְאֵז יִתְחַבְּרוּ א"ל בְּהוֹיָה שֶׁהוּא גִי

ז"ן, וְזֶהוּ א"ל ז"ן זֶן וּמְפָרְסֵם לְכָל וְשִׁלְחָנוּ עָרוּךְ לְכָל וְהִתְקִין מַחְיָה וּמִזֶּן

לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא בְּרַחֲמָיו וּבְרֹב חֶסְדָּיו כְּאִמּוֹר. פְּסוּק פּוֹתַח אֵת

יָדֶיךָ הִנֵּה מִזְמוֹר הַזֶּה נִתְקַן לְאוֹמְרוֹ ג"פ בְּיוֹם כְּנוּדַע בְּסִדְר הַתְּפִלָּה ב"פ בַּתְּפִלָּת הַשְּׁחָר וּפַעַם א' בְּמִנְחָה בְּכָל

זְמַן מִגֵּ' זְמַנֵּי הַנֵּזֶן יֵשׁ כּוּנָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה עִם הַיּוֹתֵם דְּרַךְ אֶחָד גַּם ס"ת פּוֹתַח אֵת יָדֶיךָ חֲת"ךְ וְהוּא שֵׁם קְדוּשׁ

הַמְּכוּנָה בְּסִפְרֵי הַמְּקוּבָּלִים שֵׁם הַפְּרָסָה פּוֹתַח אֵת יָדֶיךָ. וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַזֶּן אֵת הַכָּל:

א' (שַׁעַר טַעֲמֵי הַמַּלְאוֹת פ' עַקֵּב) (מַעֲשֵׂה חוֹסֵב י"ג) (נִגִּיל וּמְלוּה)

גֹּדֶה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לָּאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֹדָה טוֹבָה
וְרַחֲבָה בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים וּמִזוֹן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים. וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׂרָנוּ. וְעַל תּוֹרַתְךָ
שֶׁלְּמַדְתָּנוּ. וְעַל חֲקֵי רְצוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים חַן וְחֶסֶד שֶׁחֻנַּנְתָּנוּ וְעַל
אֲכִילַת הַמִּזוֹן שֶׁאַתָּה זָן וּמְפָרְנִים אוֹתָנוּ:

וְעַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת שִׁמְךָ
כְּאֹמֹר וְאֲכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. וּבִרְכַתְּ בְּבִרְכַת ג', בְּהַגִּיעַךְ אֶל תִּיבַת אֶת שֶׁבִפְסוּק וְאֲכַלְתָּ
וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַת אֶת, אִז תִּמְזוֹג הַכּוֹס בְּמִים כּו' כְּנוֹדַע. וּמִילַת אֶת הִיא הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת כּוֹס.
וְתִסְתַּכֵּל בְּמִים הַחֵם בַּעַת שֶׁתִּתְנֵם בְּכּוֹס. אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה
אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל הָאֶרֶץ וְעַל הַמִּזוֹן:

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ.
וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל הַיְכָלְךָ. וְעַל מְעוֹנֶיךָ. וְעַל דְּבִירְךָ.
וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו. אָבִינוּ רַעֲנוּ זִוְנָנוּ.
פָּרְנָסָנוּ. כִּלְפָלְנוּ. הִרְוִיחָנוּ הַרוּח לָנוּ מֵהֶרָה מִכָּל צְרוּתֵינוּ. וְנָא אֵל
תַּעֲרִיכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִיְדֵי מַתְנוֹת בְּשֵׁר וְדָם. וְלֹא לִיְדֵי הַלּוֹאֲתָם.
שְׂמַתְנָתָם מְעוֹטָה וְחַרְפָּתָם מְרוּבָה אֲלֵא לִיְדֶךָ הַמְּלֵאָה וְהַרְחֲבָה.
הַעֲשִׂיָרָה וְהַפְתּוּחָה. שְׁלֹא גִבוּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְלֹא גִפְלָם לְעוֹלָם
הַבָּא. וּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ תַּחֲזִירָנָה לְמִקְוָמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ

בשבת אומרים:

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוֹת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. הַשְּׁבֶת הַגָּדוֹל
וְהַקְּדוֹשׁ הַזֶּה. כִּי יוֹם גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ הוּא מְלַפְנֶיךָ. נְשַׁבּוֹת בּוּ וְנִנְחָה בּוּ בְּאַהֲבָה
בְּמִצְוֹת חֲקֵי רְצוֹנְךָ. וְאֵל תְּהִי צָרָה וְיָגוֹן בְּיוֹם מְנוּחָתָנוּ. וְהִרְאֵנוּ בְּנַחֲמַת צִיּוֹן
בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ כִּי אַתָּה בַּעַל הַנְּחָמוֹת:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֵא וְיַגִּיעַ וְיִרְאֶה וְיִרְצֵה וְיִשְׁמַע
וְיַפְקֵד וְיִזְכֵּר וְיִזְכְּרֵנוּ וְיִזְכְּרוּ אֲבוֹתֵינוּ. וְזַכְרוּנוּ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ.

וְזָכְרוּן מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עֲבָדְךָ. וְזָכְרוּן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ
לְפָלִיטָה לְטוֹבָה. לְחַן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים
בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה, בְּיוֹם טוֹב מְקַרָּא קָדֹשׁ הַזֶּה:

לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. וְזָכְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה. וּפְקָדֵנוּ
בּוֹ לְבָרָכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. בְּדַבַּר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים.
חֹסֵם וְחַנּוּן וְחַמּוּל וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ. כִּי אֵל
מְלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה:

וְתַבְנֶה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקּוֹדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ:
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, בּוֹנֵה בְּרַחֲמָיו בְּנֵין יְרוּשָׁלַיִם. – אָמֵן

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְלֶךְ הָעוֹלָם. לְעַד הָאֵל אָבִינוּ מְלַכְנוּ
אֲדִירָנוּ. בּוֹרְאָנוּ. גּוֹאֲלָנוּ. קְדוֹשָׁנוּ. קְדוּשׁ יַעֲקֹב. רוֹעֵנוּ רוֹעֵה
יִשְׂרָאֵל. הַמְּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב לְכֹל. שֶׁבְּכֹל יוֹם וְיוֹם הוּא הַמְּטִיב
לָנוּ. הוּא מְטִיב לָנוּ. הוּא יִמְטִיב לָנוּ. הוּא נִמְלָנוּ. הוּא גּוֹמְלָנוּ. הוּא
יְגַמְלָנוּ לְעַד חַן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרִיחוּ וְהַצְלָה וְכֹל טוֹב וּמְקַל טוֹב תָּמִיד
אֵל יִחְסְרָנוּ:

הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁתַּבַּח עַל כְּסֵא כְבוֹדוֹ: – אָמֵן:
הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁתַּבַּח בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: – אָמֵן:
הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁתַּבַּח בָּנוּ לְדוֹר הַדּוֹרִים: – אָמֵן:
הַרְחֵמֵן הוּא קָרַן לְעַמּוֹ יְרִים: – אָמֵן:
הַרְחֵמֵן הוּא יִתְפָּאֵר בָּנוּ לְנֶצַח נֶצְחִים: – אָמֵן:
הַרְחֵמֵן הוּא יִפְרֹסֵנוּ בְּכְבוֹד וְלֹא בְּבוּזֵי בְהִתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר בְּנִחַת
וְלֹא בְּצַעַר בְּרִיחוּ וְלֹא בְּצַמְצוּם: – אָמֵן:
הַרְחֵמֵן הוּא יִתֵּן שְׁלוֹם בְּיָמֵינוּ: – אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁלַח בְּרָכָה רְוָחָה
וְהַצְלִיחָה בְּכֹל מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֵינוּ:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁבּוֹר עוֹל גְּלוֹת מְהֵרָה מֵעַל צְוֹאֲרֵנוּ:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יוֹלִיכֵנוּ מְהֵרָה קוֹמְמִיּוֹת בְּאַרְצֵנוּ:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִרְפָּאנוּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה רְפוּאָת הַנְּפֶשׁ
וְרְפוּאָת הַגּוּף וְרְפוּאָת הַנְּשָׁמָה:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִפְתַּח לָנוּ אֶת יְדוֹ הַרְחֵבְהָ:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יְבָרֵךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמֶּנּוּ בְּשֵׁמוֹ הַגָּדוֹל כְּמוֹ
שְׁנַת בְּרָכוֹ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכֹל מְבַל כָּל. כֵּן יְבָרֵךְ

– אָמֵן:

אוֹתֵנוּ יַחַד בְּרָכָה שְׁלֵמָה. וְכֵן יְהִי רְצוֹן וְנֹאמַר

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִפְרוֹשׁ עָלֵינוּ סֶבֶת שְׁלוֹמוֹ:

הַרְחֵמֵן הוּא יִטַע תּוֹרָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ בְּלִבֵּנוּ וְתִהְיֶה יִרְאָתוֹ

עַל פְּנֵינוּ לְבַלְתִּי נַחֲטָא. וְיִהְיוּ כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִמְלֵא מִשְׁאָלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִנְחִילֵנוּ עוֹלָם שְׂכָלוֹ שַׁבַּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִגְיַעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אַחֲרִים, הַבָּאִים

– אָמֵן:

לְקִרְאָתֵנוּ לְשְׁלוֹם:

– אָמֵן:

הַרְחֵמֵן הוּא יִנְחִילֵנוּ לְיוֹם שְׂכָלוֹ טוֹב:

הַרְחֵמֵן הוּא יְבָרֵךְ אֶת הַשְּׁלַחַן הַזֶּה שְׂאֵכְלֵנוּ עָלָיו וְיִסְדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנֵי עוֹלָם
וְיִהְיֶה כְּשִׁלְחָנוּ שֶׁל אֲבָרְהָם אֲבִינוּ כָּל רֶעִב מִמֶּנּוּ יֹאכֵל וְכָל צָמָא מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה.
וְאֵל יַחֲסֵר מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אָמֵן:

הַרְחֵמֵנוּ הוּא יְבָרֵךְ בְּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבְעַל הַסַּעֲדָה הַזֹּאת. הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ
וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בְּבָנִים שְׂיָחֵיו. וּבְנָכְסִים שְׂיָרְבוּ. בְּרֵךְ יְהוָה חֵילוֹ וּפְעָל יָדָיו
תִּרְצָה. וַיְהִיו נִכְסָיו וּנְכַסְיָנוּ מְצַלְחִים וְקְרוּבִים לְעִיר. וְאֵל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא
לְפָנֵינוּ שׁוֹם דְּבַר חֲסָא וְהִרְהוּר עֹון. שֵׁשׁ וּשְׁמַח כָּל הַיָּמִים בְּעֵשֶׂר וּכְבוֹד
מִעֲתָה וְעַד עוֹלָם. לֹא יְבוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכְלַם לְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן בֶּן יְהִי
רְצוֹן:

הַרְחֵמֵנוּ הוּא יְחַיֵּנוּ וַיִּזְכְּנוּ וַיִּקְרַבְנוּ לַיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְלִבְנֵי בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

מְגִדוֹל יִשׁוּעוֹת מְלָכּוֹ. וְעֵשָׂה חֶסֶד לְמְשִׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם:
כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעִבוּ. וְדִרְשֵׁי יְהוָה לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב: נָעַר הָיִיתִי גַם
זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעְזֵב. וְזֶרְעוֹ מִבֶּקֶשׁ לֶחֶם: כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן
וּמְלוּחַ. וְזֶרְעוֹ לְבִרְכָה: מַה שְׂאֲכַלְנוּ יִהְיֶה לְשִׁבְעָה. וּמַה שְׂשַׁתִּינוּ
יִהְיֶה לְרִפּוּאָה. וּמַה שְׂהוֹתֵרְנוּ יִהְיֶה לְבִרְכָה כְּדָכָתִיב וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם
וַיֹּאכְלוּ וַיִּזְתִּירוּ כְּדָבַר יְהוָה: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה. עוֹשֵׂה שְׁמַיִם
וְאָרֶץ: בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה. וְהָיָה יְהוָה מְבֹטָחוֹ: יְהוָה עֹז
לְעַמּוֹ יִתֵּן. יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם: כִּי הִשְׁפִּיעַ נֶפֶשׁ שְׂקָקָה
וּנְפֶשׁ רַעֲבָה מִלֵּא טוֹב: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: עוֹשֵׂה
שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:

כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא. זְבִשִׁם יְהוָה אֶקְרָא:

סְבִרֵי מְרִנָּה:

מְבָרֵךְ וּמְכוּוֹן בְּבִרְכַת הַיַּיִן לְפִטוֹר כּוֹס רְבִיעִי. שׁו"ע, פּע"ח.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

וּשְׁוֹתִים בַּהֲסִיבָה

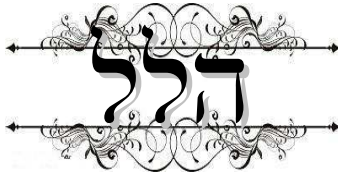
בין כוס ג' לד' לא ישתה. כי השם אחד המיוחד מלא העולם כל טוב אשר אז מתפשט כחו ומתמלא בד' מלואין ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שג"י רל"ב וסימן כו"ס הוא כ"ף ו"ו סמ"ך מלא ברכת ה' כי מלוי כו"ס כף וו סמך מנין רל"ב והנה כוס ג'י אלהים ויש כוס התרעלה שהוא מדת הדין.

ויש כוס ישועות שהוא מדת הרחמים וד' כוסות דפסח הם נגד ד' אותיות השם וכן ד' פרשיות ולכן אין הפסקה בין פרשה הג' לד' וכן אין רשאי לשתות בין ג' לד' כדי שלא ליכשל בחטא של אדה"ר להפריד החסדים מן הגבורות וז"ס מצה פרוסה פרוס ה'. גם זה מהרב זלה"ה: לק"ש פסח

מוזגין כוס רביעי

שו"ע סימן תפ

(א) כוס רביעי מתחיל לא לנו וגומר עליו את ההלל; ואינו אומר יהללוך, אלא אומר אחר גמר ההלל הלל הגדול שהוא מהודו לה' עד על נהרות בבל שהם כ"ו כי לעולם חסדו, ואחר כך אומר נשמת כל חי וישתבח עד ומעולם ועד עולם אתה אל, ואז יאמר יהללוך עד מלך מהולל בתשבחות, ושותהו בהסיבה בלא ברכה תחלה, ומברך אחריו על הגפן; ואם שותהו בלא הסיבה, צריך לשתות פעם אחרת בהסיבה, ומברך לפניו בורא פרי הגפן, לפי שהסיח דעתו מלשתות עוד. הגה: וי"א שיש לומר שפוך המתך וכו' קודם לא לנו ולפתוח הפתח, כדי לזכור שהוא ליל שמורים ובזכות אמונה זו יבא משיח וישפוך חמתו על המכחשים בה' וכן נוהגין. ויכול לגמור הלל אף שלא במקום סעודה.

פותחים דלת הבית ואומרים לכבוד אליהו הנביא זכור לטוב.

**שִׁפְךָ חֶמְתְּךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל
מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אָכַל אֶת
יַעֲקֹב וְאֶת נְוֵהוּ הַיְשָׁמוּ:**

שִׁפְךָ חֶמְתְּךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ ענין בנות לוט, כבר נתבאר למעלה בענין לוט, כי הוא הקליפה היונקת מאחוריים דזעיר. וכשנפרד לוט מעל אברהם, הוציא עמו שתי נשמות קדושות, שנתערבו בחטאו של אדם הראשון. והנה הם, רות המואביה, ונעמה העמונית. והנה נעמה היא מן בינה, הנקראת נועם ה' כנודע. ויש בה אותיות, נועם ה'. ולהיותה מן בינה, אין אחיזה גדולה אל הקליפה בה, ולא היו כלולות בה כ"כ נשמות. אבל רות, היא מן מלכות, עלמא דאתגלייא, ולכן נאחזו בה הקליפות במאד מאד וכל הנשמות הקדושות של מלכות בית דוד, עד המשיח, כלם היו כלולות בה כנודע, וכולם נתערבו בקליפות, ולא נתבררו משם, עד שנתגיירה רות, ובה היו כלולות כלם. ולכן רות היא בגימטריא מלוי של שם אדנ"י, שהוא במלכות, והיא בגימטריא תרע"א. וכשתסיר אותיותיו הפשוטות שהם ס"ה, נשארו אותיות המלוי בגימטריא רות, והנה ב' בנות לוט, הם רות ונעמה: שע"הפס לך לך.

וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נְוֵהוּ

הַיְשָׁמוּ: מנוחת אמת ואמוני יכירו בניך וידעו כו' והנה ישראל בצאתם ממצרים אמרו היש ה' בקרבנו אם אין וביארו באדרת נשא כי רצו לידע ולהכיר את השפעתם מהיכן היתה נמשכת להם אם מז"א הנק' יהו"ה או מן אריך אנפין הנקרא 'אין'. ואמר כי עתה בודאי יכירו בניך שהם ישראל וידעו כי מאתך היא מנוחתם ומלת מאתך היא מאתך ד' והוא הכתר משם נמשך להם מנוחתם עתה בשעה זו. שע"הכ מנחה של שבת.

לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ. כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כְּבוֹד. עַל
חֶסֶדְךָ עַל אֲמֹתֶךָ: לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם. אֵיךָ נָא
אֱלֹהֵיהֶם: וְאֱלֹהֵינוּ בַשָּׁמַיִם. כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ
עָשָׂה: עֲצַבְיָהֶם כָּסֶף וְזָהָב. מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם:
פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ. עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ:
אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ. אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְיחוּן:
יְדֵיהֶם וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ. לֹא
יִהְנוּ בַגְּרוֹנָם: כְּמוֹתָם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם. כֹּל אֲשֶׁר
בָּטַח בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּיהוָה. עֲזָרָם וּמִגְּנָם
הוּא: בֵּית אֶהְרֹן בָּטְחוּ בַיהוָה. עֲזָרָם וּמִגְּנָם
הוּא: יִרְאִי יְהוָה בָּטְחוּ בַיהוָה. עֲזָרָם וּמִגְּנָם
הוּא:

פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ. הנה ר"ת 'להם' ולא 'ידברו', הוא לוי. וכן 'אזנים' 'להם' ולא 'ישמעו' הוא לוי. וכן, 'עינים' 'להם' ולא 'יראו', הוא לוי. ובכללם נרמז שם לוי 'בר"ת, לרמוז אל מ"ש חז"ל, כי שבט לוי בהיותם במצרים, וכן אח"כ במעשה העגל, לא עבדו ע"ז ועשו עצמם כאלמים וסומים וחרשים, ולא נטו אחר עובדיה. (ע"כ מזולתו):

בֵּית אֶהְרֹן כמו"ש והוא יהיה לך לפה, לפי שמושה היה כבד פה וכבד לשון, ולעתיד לבא בדורו של משיח, יבוא מרע"ה בגלגול, וילמד תורה לכל ישראל, וגם יהיה הוא ערל שפתים, והמתורגמן שלו יהיה אליהו הנביא ז"ל, שהוא חי וקים, והוא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, אחיו של מרע"ה. וזש"ה, אם ללצים הוא יליין

ולענוים יתן חן, ר"ל אם ללצים, כי כשיצטרך מרע"ה מליץ ומתורגמן, הנה אליהו ז"ל שהוא חי יליץ, ויהיה מתורגמן שלו, ולא רצה לבאר לי יותר, איך לקשר ענין זה עם הויכוח הראשון שהיינו מווכחים יחד: שע"הג ל"ח.

יְהוָה זָכָרְנוּ יְבָרֵךְ. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל.
יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אֲהֲרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְהוָה.
הַקְּטָנִים עִם הַגְּדֹלִים: יִסַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם. עֲלֵיכֶם
וְעַל בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה. עֲשֵׂה שָׁמַיִם
וְאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה. וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי
אָדָם: לֹא הַמֵּתִים יִהְלְלוּ יְהוָה. וְלֹא כָל יִרְדֵי
דוּמָה: וְאַנְחָנוּ נְבָרֵךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם
הַלְלוּיָהּ:

אֶהְבֶּתִּי כִּי יִשְׁמַע יְהוָה. אֶת קוֹלִי תִחַנּוּנֵי: כִּי
הָטָה אָזְנוֹ לִי. וּבִימֵי אֶקְרָא: אֶפְפוּנֵי חֶבְלֵי מוֹת
וּמְצָרֵי שְׂאוּל מְצָאוּנֵי. צָרָה וַיְגוֹן אֶמְצָא: וּבִשְׁם
יְהוָה אֶקְרָא. אָנָּה יְהוָה מִלְּטָה נַפְשִׁי: חֲנוּן
יְהוָה וְצַדִּיק. וְאֱלֹהֵינוּ מְרַחֵם: שֹׁמֵר פֶּתָאִים
יְהוָה. דְּלוֹתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבֵי נַפְשֵׁי

לְמִנּוּחַיִכִי. כִּי יְהוָה גָּמַל עָלַיְכִי: כִּי חֲלַצְתָּ
נַפְשִׁי מִמָּוֶת. אֶת עֵינַי מִן דְּמָעָה. אֶת רַגְלִי
מִדָּחַי: אֶת־הַלֶּךְ לִפְנֵי יְהוָה. בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים:
הָאֲמֹנִתִי כִּי אֲדַבֵּר. אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: אֲנִי
אָמַרְתִּי בְחַפְזִי. כָּל הָאָדָם כֹּזֵב:

מָה אָשִׁיב לַיהוָה. כָּל תַּגְּמוּלוֹהִי עָלַי: כּוֹס
יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא. וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרֵי לַיהוָה
אֲשַׁלֵּם. נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ: יִקָּר בְּעֵינַי יְהוָה.
הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו: אָנָּה יְהוָה כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ. אֲנִי
עֲבָדְךָ בֶּן אֲמָתְךָ. פִּתְחֹת לְמוֹסְרֵי: לְךָ אֲזַבֵּחַ
זֶבַח תּוֹדָה. וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרֵי לַיהוָה
אֲשַׁלֵּם. נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ: בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה
בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַיִם הִלְלוּהָ:

הִלְלוּ אֶת יְהוָה כָּל גּוֹיִם. שִׁבְחֻהוּ כָּל הָאֲמִים:
כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וְאֲמַת יְהוָה לְעוֹלָם
הִלְלוּהָ: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב. כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

יֹאמֶר נָא יִשְׂרָאֵל. כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: יֹאמְרוּ נָא
בֵּית אֶהְרֶן. כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי
יְהוָה. כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

יֹאמְרוּ נָא בֵּית אֶהְרֶן רֶבֶן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהַמְתוֹרֵגְמָן שֶׁלוֹ הִיָּה אֶהְרֶן הַכֹּהֵן,
כַּמֹּשֶׁה הוּא יְהִיָּה לְךָ לִפְנֵי וּגְוִי לִפְנֵי שְׁמוּשָׁה הִיָּה כְּבֹד פֶּה וְכַבֵּד לְשׁוֹן, וּבִאֲחֵרִית הַיָּמִים
בְּדוּרוֹ שֶׁל מוֹשֶׁה, יֵבֵא מוֹשֶׁה בְּגִלְגּוֹל וְיִלְמַד תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְגַם אִזְ יְהִיָּה עֶרְל שְׁפֵתַיִם,
וְהַמְתוֹרֵגְמָן שֶׁלוֹ אִזְ יְהִיָּה אֱלֹהֵהוּ ז"ל, שֶׁהוּא חַי וְקַיִים. וְז"ס פְּסוּק פִּינְחָס בֶּן אֱלֵעָזָר בֶּן
אֶהְרֶן הַכֹּהֵן, וְזוֹש"ה אִם לְלֹצִים הוּא יִלְיָץ, כִּי כֹאשֶׁר יִצְטַרֵּךְ מִתּוֹרֵגְמָן לְמוֹשֶׁה, הִנֵּה
אֱלֹהֵהוּ חַי הוּא יִלְיָץ, וְיְהִיָּה מִתּוֹרֵגְמָן שֶׁלוֹ: שַׁע"הג ל"ה:

מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְיָ. עָנְנִי בַּמֶּרְחָב יְיָ: יְהוָה לִי
לֹא אִירָא. מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְהוָה לִי בְּעִזָּרִי.
וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאָי: טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה.
מִבְּטַח בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה. מִבְּטַח
בְּגִדִיבַיִם: כָּל גּוֹיִם סְבָבוֹנִי. בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
אֲמִילָם: סְבוּנִי גַם סְבָבוֹנִי. בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
אֲמִילָם: סְבוּנִי כְּדַבְרֵיִם דַּעְכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים.
בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: דָּחָה דְחִיתַנִּי לְנַפְל.
וְיְהוָה עֲזָרְנִי: עָזִי וְזִמְרַת יְיָ. וְיְהִי לִי לְיִשׁוּעָה:
קוֹל רִנָּה וְיִשׁוּעָה בְּאֶהְלִי צַדִּיקִים. יָמִין יְהוָה

עֲשֵׂה חֵיל: מִיַּיִן יְהוָה רוּמָמָה. יַמִּין יְהוָה עֲשֵׂה
חֵיל: לֹא אֲמוֹת כִּי אַחֲיָהּ. וְאֶסְפֵּר מַעֲשֵׂי יְהוָה:

יִסֹּר יִסְרֵנִי יְהוָה. וְלִמּוֹת לֹא נִתְּנָנִי: פִּתְחוּ לִי
שַׁעֲרֵי צֶדֶק. אָבֹא בָם אֹדְדָה יְהוָה: זֶה הַשַּׁעַר
לַיהוָה. צַדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: אֹדְדֶךָ כִּי עֲבִיתָנִי.
וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה: אֹדְדֶךָ כִּי עֲבִיתָנִי. וַתְּהִי לִי
לִישׁוּעָה: אֲבָן מֵאֲסוּ הַבּוֹנִים. הִיְתָה לְרֹאשׁ
פְּנֵה: אֲבָן מֵאֲסוּ הַבּוֹנִים. הִיְתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה:
מֵאֵת יְהוָה הִיְתָה זֹאת. הִיא נִפְלְאֹת בְּעֵינֵינוּ:
מֵאֵת יְהוָה הִיְתָה זֹאת. הִיא נִפְלְאֹת בְּעֵינֵינוּ:
זֶה הַיּוֹם עֲשֵׂה יְהוָה. נִגִּילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ:
זֶה הַיּוֹם עֲשֵׂה יְהוָה. נִגִּילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ:

אֲנִי יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא. אֲנִי יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא.
אֲנִי יְהוָה הַצְּלִיחָה נָא. אֲנִי יְהוָה הַצְּלִיחָה

נָא:

וחוזרים אחרי בעל הבית

בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה. בִּרְכַנּוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: אֵל יְהוָה וַיָּאָר לָנוּ.
אִסְרוּ חַג בַּעֲבַתִּים. עַד קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ: אֵלֵי אֶתְהָ וְאוֹרֶךְ. אֱלֹהֵי
אֲרוֹמְמֶךָ:

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב. כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ:
הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב. כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ:

כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃
כָּל־ח׃

הוֹדוּ לַאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים.
הוֹדוּ לְאֲדוֹנֵי הָאֲדָנִים.
לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדֹלוֹת לְבָדוֹ.
לַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם בְּתַבּוּנָה.
לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם.
לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים.
אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם.
אֶת הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשָׁלוֹת בַּלַּיְלָה.
לְמַכּוּהַ מַצָּרִים בְּבַכּוֹרֵיהֶם.
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מֵתוֹכֶם.
בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה.
לְגִזֹר יָם סוּף לַגְּזָרִים.
וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכּוֹ.
וְנָעַר פְּרַעֲהַ וַחִילוּ בָּיָם סוּף.
לְמוֹלֵךְ עַמּוֹ בַּמֶּדְבָּר.
לְמַכּוּהַ מְלָכִים גְּדֹלִים.
וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אֲדִירִים.
לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי.
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן.
וְנָתַן אֲרָצָם לְנַחֲלָה.

נחלה לישראל עבדו.
שבשפלנו זכר לנו.
ויפרקנו מצרינו.
נתן לחם לכל בשר.
הודו לאל השמים.

כל"ח:
כל"ח:
כל"ח:
כל"ח:
כל"ח:

נשמת כל חי תברך את שמך יהוה אלהינו ורוח כל בשר תפאר ותרום זכרך מלבנו תמיד. מן העולם ועד העולם אתה אל. ומבלעדך אין לנו (מלך) גואל ומושיע. פודה ומציל. ועונה ומרחם. בכל עת צרה ועזקה. אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה:

אלהי הראשונים והאחרונים. אלוה כל בריות. ארון כל תולדות. המהלל בכל התשבחות. המנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים. ויהוה ער. לא ינום ולא יישן. המעורר ישנים והמקיץ נרדמים. מחיה מתים. ורופא חולים. פוקח עורים. וזוקף כפופים. המשיח אלמים. והמפענח נעלמים. ולך לברך אנחנו מודים:

ואלו פינו מלא שירה כים. ולשוננו רנה בהמון גליו. ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע. ועינינו מאירות בשמש וכיכר. וידינו פרושות כנשרי שמים. ורגלנו קלות כאילות. אין אנו מספיקין להודות לך יהוה אלהינו. ולברך את שמך מלבנו. על אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות פעמים. הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו. מלפנים ממצרים גאלתנו יהוה אלהינו. מבית עבדים פדיתנו. ברעב זנתנו. ובשבע

כְּלַכְלָתָנוּ. מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ. מִדְּבַר מַלְטָתָנוּ. וּמִחֲלָאִים רָעִים וְרָבִים
דִּלִּיתָנוּ. עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוֹנוּ חֶסֶדֶיךָ. עַל כֵּן אֲבָרִים
שֶׁפִּלַּגְתָּ בָּנוּ. וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנִּפְחַתָּ בְּאַפֵּינוּ. וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁמַּתָּ
בְּפִינוּ. הֵן הֵם. יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ. וַיִּשְׁבְּחוּ. וַיִּפְאֲרוּ. אֶת שִׁמְךָ מִלְכָּנוּ
תְּמִיד. כִּי כָל פֶּה לֶךָ יוֹדֶה. וְכָל לִשׁוֹן לֶךָ תִּשְׁבַּח. וְכָל עֵין לֶךָ
תִּצְפֶּה. וְכָל בֶּרֶךְ לֶךָ תִּכְרַע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה. וְהַלְבָּבוֹת
יִירְאוּךָ וְכָל הַקֶּרֶב וְהַכְּלִיּוֹת יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ. בְּדַבָּר שֶׁנֶּאֱמַר כָּל
עֲצַמְתִּי תֹאמְרָנָה יְהוָה מִי כַמוֹךָ מִצִּיל עֲנִי מִחֶזֶק מִמֶּנּוּ. וְעֲנִי וְאֲבִיוֹן
מִגִּזְלוֹ:

שׁוֹעֵת עֲנִיִּים אַתָּה תִּשְׁמַע. צַעֲקַת הַדָּל תֹּאזִין תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ.
וְכַתּוּב רַגְנֵנוּ צְדִיקִים בִּיהוָה. לַיִּשְׂרָאִים נְאוּהַ תְּהַלֵּה:

בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְרוֹמֵם:

וּבִשְׁפָתַי צְדִיקִים תִּתְבָּרֵךְ:

וּבְלִשׁוֹן חֶסֶדִים תִּתְקַדָּשׁ:

וּבִקְרֹב קְדוּשִׁים תִּתְהַלֵּל:

בְּמַקְהֵלוֹת רַבְבוֹת עִמָּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. שֶׁכֵּן חוֹבֵת כָּל
הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת. לְהַלֵּל.
לְשַׁבַּח. לְפָאֵר. לְרוֹמֵם. לְהַדְר. וּלְנַצַּח. עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת
וְתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחְךָ:

וּבְכֵן, יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לְעַד מְלִפְנֵי הָאֵל הַמְּלִיךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ
בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי לָךְ נָאֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם
וָעֶד. (א) שִׁיר (ב) וּשְׁבַחָהּ. (ג) הַלֵּל (ד) וְזִמְרָהּ. (ה) עִז. (ו) וּמְשֻׁלָּה.
(ז) נְצַחַת. (ח) גְּדוּלָּהּ. (ט) גְּבוּרָהּ. (י) תְּהִלָּהּ. (יא) וְתַפְאֶרְתָּ. (יב)
קְדוּשָׁהּ. (יג) וּמְלָכוֹת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ.
וּמֵעוֹלָם וָעֶד עוֹלָם אֲתָה אֵל.

יְהִלְלוּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיךָ וְחַסִּידֶיךָ וְצַדִּיקִים עוֹשֵׂי
רְצוֹנֶיךָ וְעַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם בְּרִנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאֲרוּ
אֶת שִׁם כְּבוֹדֶךָ. כִּי לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת. וּלְשִׁמְךָ נְעִים לְזַמֵּר. וּמֵעוֹלָם
וָעֶד עוֹלָם אֲתָה אֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְלִיךְ מְהֻלָּל בְּתַשְׁבּוּחוֹת. אָמֵן:

ושותים בהסיבה

ומנהגינו שלא לברך על הגפן. מהר"א אזולאי על הלבוש.

שו"ע סימן תפא

(א) אחר ארבע כוסות אינו רשאי לשתות יין, אלא מים, הגה: וכל המשקין דינן כיוין.
ומי שהוא איסטנים או תאב הרבה לשתות, יכול לשתות כוס המישי ויאמר עליו הלל
הגדול.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל הַגָּפֶן וְעַל פְּרֵי
הַגָּפֶן

וְעַל הַתְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית
וְהַנְחִלָּתָ לְאַבוֹתֵינוּ לְאֹכֹל מִפְּרֵיהָ וּלְשִׁבּוֹעַ מִטוֹבָהּ. רַחֵם
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמּוֹךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ
וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל מִזְבְּחֶךָ. וְעַל הַיְכָלְךָ. וּבְנֵה
יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְיָמֵינוּ. וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ.
וּשְׂמַחְנוּ בְּבִנְיָנָהּ וּנְבָרְכֶךָ עָלֶיהָ בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָהּ:

(וּרְצָה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת)

וּשְׂמַחְנוּ בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. בְּיוֹם טוֹב מְקָרָא קֹדֶשׁ
הַזֶּה:

כִּי אַתָּה טוֹב וּמְטִיב לְכָל וְנוֹדֵה לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל
הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָהּ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָהּ:

מוֹתֵר לְשִׁתּוֹת מַיִם אוֹ קֶפֶה אַחֲרֵי נְרָצָה.

נרצה

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה

חֶסֶל סְדוֹר פָּסַח כְּהִלְכָתוֹ. כָּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ.
כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ. כֵּן נִזְכָּה לְעִשׂוֹתוֹ. זֶדְ שׁוֹכֵן
מְעוֹנָה. קוֹזֵם קָהֵל מִי מְנָה. בְּקָרוֹז נִהַל נְטִיעֵי כִנָּה.
פְּדוּיִם לְעִיּוֹן בְּרָנָה:

שו"ע סימן תפא

(ב) חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים, ולספר בניסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתחטפנו שינה. הגה: וכל דין ליל ראשון יש ג"כ בליל שני. ונוהגים שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע, ולא שאר דברים שקורין בשאר לילות כדי להגן, כי ליל שמורים הוא מן המזיקין.

חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא. דְּזַבִּין אַפָּא בְּתֵרֵי זַוְיָא.

חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא שׁוּנְרָא. וְאַכְלָה לְגְדִיָּא.

דְּזַבִּין אַפָּא בְּתֵרֵי זַוְיָא. חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא כִּלְפָא. וְנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא. דְּאַכְל לְגְדִיָּא.

דְּזַבִּין אַפָּא בְּתֵרֵי זַוְיָא. חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא חוּמְרָא. וְהִכָּה לְכִלְפָּא. דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא. דְּאַכְל

לְגְדִיָּא. דְּזַבִּין אַפָּא בְּתֵרֵי זַוְיָא. חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא נוּרָא. וְשָׂרְף לְחוּמְרָא. דְּהִכָּה לְכִלְפָּא. דְּנִשְׁדָּ

לְשׁוּנְרָא. דְּאַכְל לְגְדִיָּא. דְּזַבִּין אַפָּא בְּתֵרֵי זַוְיָא.

חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא מַיָּא. וְכִבְּה לְנוּרָא. דְּשָׂרְף לְחוּמְרָא. דְּהִכָּה לְכִלְפָּא.

דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא. דְּאַכְל לְגְדִיָּא. דְּזַבִּין אַפָּא בְּתֵרֵי זַוְיָא.

חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא תוּרָא. וְשָׂתָה לְמַיָּא. דְּכִבְּה לְנוּרָא. דְּשָׂרְף לְחוּמְרָא.

דְּהִכָּה לְכִלְפָּא. דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא. דְּאַכְל לְגְדִיָּא. דְּזַבִּין אַפָּא

בְּתֵרֵי זַוְיָא. חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא:

וְאַתָּא הַשׁוֹחֵט. וְשַׁחַט לְתוֹרָא. דְּשַׁתָּה לְמֵיא. דְּכַבָּה
לְנוֹרָא. דְּשַׁרְף לְחוּטְרָא. דְּהַכָּה לְכַלְבָּא. דְּנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא.
דְּאֵכַל לְגַדְיָא. דְּזַבִּין אַפָּא בְּתַרֵּי זַוְי. חַד גְּדֵיא. חַד גְּדֵיא:

וְאַתָּא מְלֵאךְ הַמּוֹת. וְשַׁחַט לְשׁוֹחֵט. דְּשַׁחַט לְתוֹרָא.
דְּשַׁתָּה לְמֵיא. דְּכַבָּה לְנוֹרָא. דְּשַׁרְף לְחוּטְרָא. דְּהַכָּה
לְכַלְבָּא. דְּנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא. דְּאֵכַל לְגַדְיָא. דְּזַבִּין אַפָּא בְּתַרֵּי
זַוְי. חַד גְּדֵיא. חַד גְּדֵיא:

וְאַתָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְשַׁחַט לְמְלֵאךְ הַמּוֹת. דְּשַׁחַט
לְשׁוֹחֵט. דְּשַׁחַט לְתוֹרָא. דְּשַׁתָּה לְמֵיא. דְּכַבָּה לְנוֹרָא.
דְּשַׁרְף לְחוּטְרָא. דְּהַכָּה לְכַלְבָּא. דְּנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא. דְּאֵכַל
לְגַדְיָא. דְּזַבִּין אַפָּא בְּתַרֵּי זַוְי. חַד גְּדֵיא. חַד גְּדֵיא:

מנהגי ליל הסדר ושאר ימי פסח

1. חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שתחטפנו שנה. (ש"ע תפ"א ב')
2. ולומדים פירושי הגדה או עניני פסח עד להירדם בשינה.
3. ודע כי ראיתי אנשי מעשה נוהגים לעסוק בתורה כל ליל פסח עד הבוקר, וכמש"כ מעשה ברבי אליעזר ורבי אלעזר בן עזריא שהיו מספרים ביצ"מ כל אותו הלילה כו'. (שעה"כ פסח דרוש ג') (נגיד ומצוה)
4. אין לברך ברכת המפיל כי ליל שימורים הוא ורק קוראים פרשת ראשונה של ק"ש.
5. בשביעי של פסח, טוב לקום באשמורת לזכר נס קריעת ים סוף ולקרוא פרשת בשלח והשירה. והוא מנהג הקדמון. אולם, אין ללמוד שום תקון שאינו סידר האר"י ז"ל בעצמו ובכבודו.

ובזה תבין ענין איסור הזווג בליל פסח, משא"כ בשאר הי"ט שהותר הזווג אלינו ואדרבה יש חיוב מצות עונה, יען כי ע"י התחתונים נעשה אז הזווג העליון, אבל בליל פסח שאין הזווג העליון נעשה על ידינו נאסר לנו הזווג התחתון. ואז היה זמן היניקה ונודע כי אז הוא זמן הבלעת הדם בגופו של תינוק כנודע כי הדם שבאשה מתהפך לחלב וממנו יונק התינוק ואחר כך חוזר החלב ההוא לקדמותו ומתהפך בגוף התינוק לדם ונבלע בתוך הוורדין שבו. והענין הוא כי הנה תחלה היה דם מותרות מעורב בסיגים ובזמן הלידה יורדין הסיגי' למטה ויוצאים בבחי' דם הלידה ונשאר הדם המזוקק בתוך האשה ואז יכול להתהפך לחלב ואח"כ כשיונק אותו התינוק חוזר להיות דם טהור וזך כבתחלה ואדרב' עתה הוא חיות התינוק וכבר נתבאר אצלנו כי הדם המתהפך לחלב הוא בירוה מן זוהמת הדם שלא יכול להתברר בו' חדשי העיבור ועתה הוברר ונודרך כנז' וע"ש. וז"ס ספי' העומר במ"ט ימים אלו שהם ז' שבועות כנגד ז' ימי נקיים וימי טוהר הדם ההוא מתברר ונהפך לחלב ונכנס בו"א היונק אותו: שע"הכ פסח ט'.

נוסח האר"י הוא: הרחמן הוא יחזיר עבוד' בה"מ למקומ' ב"ב הוא תיקון האור הפנימי. שע"הכ פסח י"ב.

תקון ליל ז' של פסח (מספר יד אברהם)

והנה לכן ביום ז' של פסח יש חיוב זווג לפי שכבר עתה יכול ז"א להזדווג עם המלכות

ועתה ביום ז' של פסח שהוא יום ו' של שבוע א' לספירת העומר נתקן בחי' הת"ת ולכן הרי הוא כאלו נתקנה גם המל' שהוא צלחוריו ולכן הוא יו"ט וראוי לזווג

ואם הנוהג ללמוד את אותו סדר לז' של פסח, אין לו זמן פנוי, לשמש את מיטתו.

האר"י ז"ל חידש את לימוד חג שבועות וגם ליל הושענא רבה, על סדר למוד כבר קיים לפניו ועתיק יומין. מה שאין כן בליל שביעי של פסח.

המנהג הקדום (מנהגי צפת לרבי אברהם גלנטי, סוף ספר החזיונות דפוס שובי נפשי, ס' ג' אות ו') להיות ניעור כל הלילה, דהיינו, דווקא אחרי חצות. והמנהג הידוע והקבוע מימי קדם, היה לקום קצת לפני אשמורת הבוקר, ולקורא בפרשת בשלח, הקריעת ים סוף, ואחריה, לשיר בנעימות, את שירת משה רבינו ע"ה ובני ישראל.

ובספר מגיני ארץ להר"מ גלנטי ז"ל, כתוב לעמוד בחצות לילה. והוא ע"פ הרמ"ק, ודווקא אחר חצות. (עיין אבן השוהם דף ע').

והנה, האביר יעקב הוא רבי יעקב אבוחצירא, וגם הבבא סאלי, זיע"א, לא נהגו לקיים התקון הזה. גם האביר יעקב תיקן בעירו (תאפיללת) לבטל המנהג הזר הזה.

ענייני חג פסח

מוצאי פסח

1. במוצאי פסח, מניחים בפינות הבית, עלי פולים טריים (או דשא) ושופכים עליהם קצת חלב עד למחרת.
2. מדליקין נר שמן ומוסיפים בו קצת חלב ותכשיט זהב (כמו בר"ח ניסן), בצלחת, על השולחן. גם מניחים בצלחת, קצת מתוק כמו תמרים, או דבש וריבה.
3. מחכים עד למחרת אחרי חצות, כדי לאכול תבשיל הקוסקוס חלבי, ושותים לבן. והוא סעודת ה-אסרו חג. אמנם, מילדותי, אני זוכר שהיינו אוכלים חמין במוצאי פסח. ואזהרה למחרת, היא מהרמ"א, כדי לא לערבב בין כלים של פסח לכלי חמין. ורבי רחמים נהורי זצ"ל היה מתלונן על אלו באלג'יריה, שהיו עוברים על איסור דאורייתא, והיו אוכלים חמין, כבר בשעות הצהריים ליום ח' של פסח (עדיין יום טוב !!) או היו הולכים אצל הערבי כדי לקנות קמח (!)

הלכות יום טוב

1. מדליקים ב' נרות ביום טוב, ומדליקים ואח"כ מברכים, היפך שבשבת.
2. מברכים אחרי ברכת ההדלקה, ברכת שהחיינו בלי בגד או פרי חדש. ובקידוש, עונים אמן אחרי ברכת המקדש. (זה השולחן-שער הכוונות)
3. אין עניין של נשמה יתירה ביום טוב, וגם בהבדלה לא שופכים יין מהכוס כמו בשבת, ואין הזכרת אליהו הנביא, וטיפת יין על מקום הלזו. והנשים מותרות לטעום מכוס ההבדלה. וכל זה, אם ההבדלה חלה בשבוע ולא במוצ"ש.
4. לא נהגנו לאכול הגים ביום טוב בסעודות כמו בשבת, אלא בעלמא.
5. נהגנו לאכול בשרי בכל סעודות שבת ויום טוב. (גמרא ופוסקים)
6. כשחל פסח בשבת, לא אומרים שלום עליכם ולא אשת חיל.

A decorative illustration of a flowering branch with leaves and buds, rendered in a light, sketchy style. The branch starts on the left and curves upwards and then downwards towards the right. The background is a light gray gradient.

ת"ו.ש"ל.ב"ע

קצת מנהגים שאינם מהאר"י בקדוש או ממוהרח"ו ונמצאים בספר המפוקפק הידוע.

ע"פ ספרי הקטן נקמת ישראל ויהודה.

קריאת פרשת הנשיאים מר"ח ניסן עד ערב פסח [ד-ע"א]
מקור הסדר העדיף נמצא בשל"ה או בסדר היום.

סדר ברכת האילנות [ז-ע"א]

תפילת נשמות הנפטרים הינה מהח"י. התפילה שלפני הסדר הרגיל, שהוא הוספות על הוספות, מקורה בפתח הדביר לרבי בנימין פונטרימולי מאיזמיר, אחרון מלפני 130 שנה.

ברכת מעין ז' בשבת שחל בפסח

יוצא מהשו"ת וישב הים (ס' ח') לרב יעקב הלל שליט"א, ראש ישיבת אהבת שלום שבירושלים תובב"א, שמה ששאלו חכמי מערב להרש"ש (נהר שלום דלא-לב), הוא ע"פ הסוד. יש להעיר שלח"י, הוא גם ע"פ ההלכה.

מ"מ, אף שמובא בשו"ת וישב הים, בשם כמה ראשונים כהרד"א, ואחרים שאינם חלקו בנושא (כהרמב"ם, הרי"ף, והרא"ש, ואין לסמוך על דעתם בזה, מיכוון שאינה להלכה. ומה מועיל לפרש את דברי גאוני עולם האלו, לטובת מא' מהצדדים של המחלוקת, כשברור שלא בררו את דעתם להלכה (?), הענין נשאר סגור וסתום בכתבי האר"י ז"ל, ותלמידו המובהק מוהרח"ו ובנו מוהרש"ו.

ופשיטא לן שדעת האר"י הקדוש היא לא לברך ברכת מעיין ז' בשבת שחל בפסח. ואף שהרש"ש מסכים ע"פ הסוד לאומרה, אין לנו לזוז מדברי האר"י ז"ל שהוא הוא קבלם מאליהו הנביא ז"ל, מה שאין כן למקובלים האחרים!

הנה, האר"י ז"ל הלך כדעת רבינו נסים גאון זיע"א, שאין לומר ברכת מעיין ז' בשבת שחל בפסח, כי פסח ליל שימורים הוא. וזה נמצא בשבחי האר"י ז"ל לרבי חיים וויטאל. עוד, מה שכתב הר"הג יעקב הלל שליט"א בשו"ת וישב הים (ס' ח', דקמ"א, ע"ב) אינה טענה.

מסיבת גדולת חכמה או צדקות חכם אחד אפשר להשפיע בנדון? אין ספק שהרש"ש היה מגדולי מפרשי האר"י ז"ל, חכם וצדיק גדול, וחלילה לזלזל בו, אלא שהוא אינו האר"י הקדוש. ואף לא גלגולו. וכל זה מבואר בחלק ג', לקונטרס שלנו. ואכמ"ל. וכבר החיד"א הבין את זאת, ומביא שדעת האר"י ז"ל בלי ספק הינה לא לומר ברכת מעיין ז' בפסח שחל בשבת. (ברכ"י ס' תרמ"ב)

לסיכום, יש מקום לאלו הסומכים על דברי הרש"ש והח"י לומר ברכת מעיין ז' בשבת שחל בפסח, בין ע"פ הפשט, בין ע"פ הסוד.

אלא שדעת האר"י הקדוש היא להיפך, לא לומר הברכה הזאת, כרוב הגאונים, הבית יוסף והשו"ע, כי ליל שימורים הוא!

וגם זו דעת החיד"א בשיורי ברכה.

סדר הקערה והחומץ חוץ לקערה [כ-ע"א]

הח"י מביא סדר הקערה לרבי חיים הכהן תלמיד מוהר"ח, המובא גם בפרי עץ חיים. מאוד מענין לבדוק שגירסאת הח"י שונה מהפרי עץ חיים, ששם כתוב בג' מצות מלמעלה למטה (ישראל - לוי - כהן). ובח"י ההיפך. עוד דבר, הח"י מביא האנדיבה בחזרת, שאינו המין הראשון אחרי המרור. וכך מסביר רבי אברהם אנקווה ז"ל בחוקת הפסח (כורך), שמרור וחזרת הם אותו מין, גם שמשלימים אחד עם השני אם חסר, ולא כמו כמה חכמים שטעו בהבנת דברי האר"י ז"ל!

מנהגי ההגדה לספר הנפול ח'י

שבירת האפיקומן בצורה ד' ו-ו'

ופשוט הוא שעיקם עוד פעם דברי האר"י ז"ל, שלטעם האר"י, יש רק לכוון ולא לשבור ממש. ועיין בחיד"א (ברכ"י ס'תע"ה אות ז', שם גם מביא רבי יעקב צמח על שזו רק כוונה (!

מנהג זכר צרורות בשמלותם

המנהג יצא משו"ת המהרש"ל, ללכת כמה צעדים עם חלק האפיקומן במתפחת על הכתף. וכל זה, לפני צפון. חידוש הח"י הוא הערבוב, שגורם לקיים המנהג הזה, גם אחרי חיץ, וגם לפני צפון.

נוסח הא (הא) לחמא עניא

כמה תמוה שמצאנו בכמה דפוסים של שער הכוונות, הניקוד ממש תחת הה"א. וזה גזל דעת גמור, שמקור הדבר לא בא מכתבי האר"י ז"ל. ואיך הוסיפו את הניקוד הזה אם לא בדרך עקומה! מחילה מכבוד תורתם של כל הגאונים שהסכימו לחיד"א (בכל זאת, לשונו ברור: "שמעתי מהמקובלים דעל דרך הסוד נכון לומר הא לחמא, הא בצירי" מחב"ד ס' תע"ג אות ו'). אבל, בלי שום ספק שלחיד"א אין זה מהאר"י הקדוש ואף לא מהזהר הקדוש. אלא החליט להביא את השמועה הזאת. ומקור המקובלים האלו הוא בח"י! ונכון שעל פי סברה, הטעם יפה. אלא שנוסח קדמון הוא (עד שדעת כמה חכמים שאף בזמן בית שני, היו אומרים הפיסקא של הא לחמא עניא, בעל פה) ואין לנו לעבד אותו, במיוחד במים זידונים שהם דברי הח"י. והיום, מתחכמים עוזבים הנוסח המקורי שהוא ה"א לחמ"א עני"א, ה"א בפתח, שקבלו מאבותינו, ומתבוללים לחדשים לבקרים. ובמיוחד שכל העדות, אשכנזים וספרדים ביחד, היו מנקדים את המילה ה"א באותו ניקוד. הגיע הח"י וגרם פירוד.

וכמה לא יכלו להתאפק, ואימצו הנוסח החדשני הזה ועזבו מסורת אבותם. ומה מוזר שהביאו המשנת חסידים במקום הח"י. כך גם, שהרבה פוסקים מביאים מקורות לא מקוריות, ומעדיפים להסתיר את האמת, שמקור האמיתי, הוא מהח"י. ומה גם, להביא כל

מיני מקורות, ובכללן הח"י, כשהוא המקור הראשון לכל הפוסקים שהביאו דין זה או דין אחר.
ויש לתקן את הענין, כשהח"י הוא המקור הראשון, להקדים אותו בהתחלת הרשימה, וכל החכמים שבאו אחריו, הלכו בעקבותיו. וגם לציין ממש שהנהגה פלונית מקורה בח"י.
די מקורות כדי לשמור הנוסח המקורי והאמיתי שהוא ה"א בפתח.

ונאמר שירה חדשה

מקור הנוסח בשל"ה הקדוש ובמהרש"ל.

אמנם, הנוסח הזה שימש כוונתיו השבתאים של הח"י.

הגואל כבר הגיע! (ואין תימה שפראנק הפולני שר"י, הלך בעיקבות ש"צ יש"ו ונתן העזתי שר"י, ובסוף נהיה נוצרי, שכבר לדעתם נגעלו).

תקון ליל ז' של פסח [מו-ע"ד]

המנהג הקדום (מנהגי צפת לרבי אברהם גלנטי, סוף ספר החזיונות דפוס שובי נפשי, ס' ג' אות ו') להיות ניעור כל הלילה, דהיינו, דווקא אחרי חצות. והמנהג הידוע והקבוע מימי קדם, היה לקום קצת לפני אשמורת הבוקר, ולקורא בפרשת בשלח, הקריעת ים סוף, ואחריה, לשיר בנעימות, את שירת משה רבינו ע"ה ובני ישראל. ובספר מגיני ארץ להר"מ גלנטי ז"ל, כתוב לעמוד בחצות לילה. והוא ע"פ הרמ"ק, ודווקא אחר חצות. (עיין אבן השוהם דף ע').

וזה עוד שקר עצום שהמציא תקון זה, לעקור מנהגים ישנים. עוד יותר חמור, מזלזל בדברי האר"י הקדוש, שגלה שיש מצווה (ולא רק טעם בעלמא) שזיווג בליל הזה, הוא ז' של פסח. לא רק שדוחה את אשתו לחכות עד שיחזור מהלמוד הזה שתיקן הח"י, אלא גם, שלפי הח"י, צריך לגדוד שינה כל הלילה, ולא רק חלק, כאילו עד חצות!
ואף מי שחזור הביתה אחרי חצות, לקיים דברי האר"י ז"ל, עייף ויגע. כך שהוא מזלזל בכבוד אשתו. ועוד, אחרי תשמישו, איך יקום לקיים המנהג המקורי מדורי דורות, לקום באשמורת?

יוצא לנו שהח"י רצה לבטל:

מצוות הזיווג בליל קדוש הזה, לדעת האר"י הקדוש

מנהג קדמון לקום באשמורת

להתנהג כחסידים הראשונים שלא היו, כי לא קיים המנהג הזה לפני הח"י.

לקום מאוחר בגלל שחזרו מהלמוד הטפל הזה

והנה, האביר יעקב הוא רבי יעקב אבוחצירא, וגם הבבא סאלי, זיע"א, לא נהגו לקיים התקון הזה. גם האביר יעקב תיקן בעירו (תאפיללת) לבטל המנהג הזר הזה.
וזה רק טירדא בעלמא ואינו עושה שום פירות טובים, להיפך. ואין לתקון הזה מקור, במיוחד מלהתחיל לפני חצות שהוא גם כן נגד המנהג המקורי, להתחיל מחצות או לקום באשמורת.

סגולה לתלות מצה לקיר

המנהג הזה מובא בבית הבחירה לרבי אברהם חמוי ז"ל, בשם הח"י. ולא חששו לבזוי אוכלים, וגם למי שתולה פיתו, סימן לעניות כידוע?

עומר

שקית מלח בליל א' לספירת העומר
והמקור הוא בח"י.

להסתפר ביום מ"ח לעומר ולא ביום מ"ט [מב-ע"א]

הח"י מביא דעת רבי חיים הכהן, בטור ברקת.

אמנם, מפורש כתוב בשער הכוונות: ענין הגילוח במ"ט מים אלו "לא היה מודי ז"ל מגלח ראשו, אלא בערב פסח ובערב שבועות. ולא היה מגלח לא ביום כ"ח אייר, ולא ביום ל"ג לעומר בשום אופן". המשפט הראשון מתייחס לכללות המנהג. ולמשפט השני, למה שמובא בשו"ע על ר"ח אייר ולל"ג בעומר.

נוסף לזה, מה שכתב רבי שמואל וויטאל (וזה כוונה ברורה לח"י, להסתיר דמות החשובה של מוהרש"ו), כי רק בגלל סיבה מיוחדת, התגלח מוהרש"ו במ"ח לעומר. (ומיכוון שהשתמש בלשון עבר, מסתמא שלא מוהרש"ו לא נהג כן, אלא באופן אקראי, ואף אולי, חד-פעמי. ואם לאו, היה אומר, "היה מתגלח או נהג להתגלח").

נדפסו להמחבר :

- בית אברהם, סדר ראש השנה לפי הקהילות
- יד אברהם, ברור וביאור מנהגי האר"י ז"ל
- נקמת ישראל ויהודה, בענין ספר המתועב הח' מדת י'מים
- פרי עץ נהדר סדר ט"ו בשבט הנכון
- הגדה של פסח זית רענן מנהג קונסטנטין, אלג'יריה
- הגדה של פסח השלום והאמת מנהג אלג'יר
- הגדה של פסח בני שמואל מנהג טונים
- הגדה של פסח שלום בך מנהג מקנס, מרוקו
- הגדה של פסח ובית יוסף להבה מנהג מקנס, מרוקו
- פסח הוא לה', הגדה להאר"י ז"ל עם פירושים ע"פ הסוד
- שער הנחמות ענייני המיתה וסדר תקון נשמת הנפטר
- ברית אברהם ענייני ברית מילה ע"פ האר"י ז"ל ומנהגי מרוקו הספרדית.

בקרוב בע"ה :

- שבת וינפש, סידור האר"י ז"ל לשבת, לכל בר ישראל
- נתן אברהם, ברור מנהגי והלכות שבת לספרדים
- שער התיקונים והעיקרים, סדר וברור אופני התשובה
- שער הגאולה, סדר תפילות, וודוי ובקשות
- שער הרפואות.

